

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ДЕБЮТ

***ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ***

Маріуполь - 2020

ББК 94 я 43
УДК 08 (063)

Дебют: Збірник тез доповідей студентів факультету грецької філології та перекладу за результатами участі в Декаді студентської науки – 2020 / За заг. ред. д.політ.н., проф. К.В. Балабанова, д.е.н., проф. О.В. Булатової. – Маріуполь, 2020. – 149 с.

Редакційна колегія:

к.філол.н., проф. Шепітько С.В.;
к.філол.н., доц. Смирнова М.С.;
к.філол.н., доц. Жарікова Ю.В.;
к.філол.н., доц. Голоцукова Ю.О.

Матеріали збірника висвітлюють результати науково-дослідної роботи студентів МДУ, які присвячені актуальним питанням мовознавства, літературознавства, перекладознавства та лінгвокраїнознавства.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Радою молодих вчених Маріупольського державного університету.

Протокол № 5 від 28 лютого 2020 р.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний
університет, 2020

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

УДК 811.14`06`373.45

Суботіна Т.О.

АНГЛІЦИЗМИ ЯК НАСЛІДОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ)

Одними з чинників, які породжують мовні зміни, є так звані зовнішньо-лінгвістичні, зокрема, міжкультурна комунікація. Термін «міжкультурна комунікація» у вузькому розумінні з'явився у 70-х роках ХХ століття, його зазвичай пов'язують з публікацією у 1975 році роботи Дж. Кондон та Йоселф Фейс «Вступ до міжкультурної комунікації» [2, с.76]. Міжкультурна комунікація як поняття була створена для вирішення практичних питань післявоєнного світу, котрі формувалися в інтелектуальному середовищі і суспільній думці у цілому щодо так званих «екзотичних культур» та мов [1, с.2]. А як відомо, мовні контакти спричиняють різні типи взаємодії мов, найголовнішими з яких є запозичення.

Збагачення лексики внаслідок взаємодії мов є давно відомим фактом. Найбільш відкритими для проникнення іншомовної лексики вважають лексичні групи, які стосуються політичних, торговельно-економічних, військових, науково-культурних контактів.

Актуальність запропонованої теми зумовлена сучасною лінгвістичною тенденцією до комплексного дослідження власне процесів контактування мов, внаслідок розширення міжнаціональної та міжкультурної комунікації у ХХІ ст., а також результатів цих взаємодій, одним із яких є запозичення.

У сучасній соціолінгвістиці простежується яскраво виражена тенденція до вивчення міжмовної комунікації як джерела запозичень у різних мовах: в українській (дослідники Б.Ажнюк, Д.Баранник, Н.Диб'як, Т.Кияк, Л.Мацько, О.Стишов) та англійській (науковці В.Hansen, Н.Hitchings, А.Stanforth, S.Thomson). Сьогодні питання мовних запозичень набули особливої актуальності у зв'язку з численними розробками різноманітних аспектів взаємодії мов і культур.

Сучасні лінгвісти вважають запозичення: а) мовною універсалією (Е.Володарська, Л.Кислюк, В.Ярцева, К.Gibson); б) закономірністю, притаманною всім або більшості мов світу (О.Ахманова). Наявність запозиченої лексики об'єктивно характерна для будь-якої мови, що зумовлено як позалінгвальними факторами, так і власне природою мови як цілісної системи.

Останнім часом увага багатьох науковців зосереджена на дослідженні лексичних запозичень з англійської мови, які називають англізмами (Б.Ажнюк, О.Юферева), або англіцизмами (Л. Архипенко, А. Дьяков, А. Міщенко). Сьогодні, у ХХІ ст. англійська мова продовжує значною мірою впливати на переважну кількість мов світу; численні англіцизми

систематично поповнюють лексичний склад.

Аналізуючи функціонування англіцизмів у новогрецькій мові, ми проаналізували декілька статей грецького видавництва «Athensvoice» та дійшли висновку, що найчастіше зустрічаються неадаптовані англіцизми, які передаються латиницею. Наведемо декілька прикладів:

1. *Makeup για όμορφο δέρμα, Lumene cosmetics.*
2. *Η καλύτερη ευκαιρία που περιμένετε για να αποκτήσετε την HONDA των ονείρων σας, έφτασε!*
3. *Παρουσιάζοντας το νέο τους άλμπουμ «Tetragrammaton», μαυροφορεμένοι και ενδεδυμένοι με chicoutfits οι Slayerking στις 20.45 ακριβώς μας βύθισαν με μελωδίες και πνιγηρά φωνητικά.*
4. *Έχουν περάσει σχεδόν 30 χρόνια από τότε που είδα live των Candlemass για πρώτη φορά και χωρίς να έχω δει πολλά live μέχρι τότε κατάλαβα ότι αυτό το γκρουπ έχει κάτι διαφορετικό.*
5. *Ένα από τα μεγαλύτερα και πιο δοξασμένα catwalks στην ιστορία δεν θα διεξαχθεί καθόλου την φετινή χρονιά, ενώ ολόκληρο το brand της Victoria'sSecret φαίνεται να πασχίζει να βρει ένα νέο προφίλ.*
6. *Το Victoria'sSecretFashionShow έχει χαρακτηριστεί τα πάντα από το «πιο σημαντικό γεγονός στην ιστορία του underwearfashion» μέχρι και την «προσωποποίηση του καπιταλισμού» και έχει αποτελέσει το μεγαλύτερο όνειρο και τον απόλυτο στόχο για αμέτρητα ανερχόμενα μοντέλα.*
7. *«Θα περίμενε κανείς πως η Victoria'sSecret θα είχε φροντίσει ώστε το show τους να είναι φρέσκο και να σε μαγνητίζει. Μόνο έτσι θα μπορούσα να δικαιολογήσω το ενοχλητικό τους πείσμα να μην αλλάξουν καθόλου την μέθοδο marketing που υιοθέτησαν τόσα χρόνια πριν.*
8. *Στην εποχή όπου κινήματα όπως το #MeToo και το bodypositivity προωθούν την γυναικεία χειραφέτηση.*
9. *Η Victoria'sSecret έχει γίνει συνώνυμη με εξαντλητικές δίαιτες και γυμναστικές, ψεκάζει με bodypaint τα μοντέλα της ώστε να μην υπάρχει ίχνος κυτταρίτιδας, ραγάδας ή ουλής.*
10. *Οι παλέτες OFFTropic είναι διαθέσιμες στα καταστήματά μας αλλά και online.*
11. *Ανανέωσε το makeuplook σου ακόμα κι όταν εισαι a budget!*
12. *Ανακαλύψτε όλα μας τα νέα glitter προϊόντα στα καταστήματά μας!*
13. *Αυθεντικό, νεανικό, επιθετικάπροχωρημένο, τονέοBESTOδίνειτοcoollookστίγματος. Να είστε πάντα σε κίνηση με BESTOmood και ζωή σας θα αλλάξει.*

Отож, взаємодія мов та наявність міжкультурної комунікації, спричинила появу в новогрецької мові великої кількості англіцизмів, які міцно укорінилися в новому середовищі і по-різному оцінюються носіями мови. Виходячи з прикладів, можна зробити висновок, що частіше зустрічаються неадаптовані англіцизми. Серед них переважають назви брендів та

організацій, які, відповідно до англомовної традиції, не виділяються лапками. Усі використані англіцизми, здебільшого, належать до тематики моди. Вони використані внаслідок торговельно-економічних та комунікативних зв'язків.

Література

1. Бергельсон М.Б. Межкультурная коммуникация как исследовательская программа: лингвистические методы кроскультурных взаимодействий. М: Слово, 2002. 156 с.
2. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. М: Слово, 2000. 298 с.

УДК 81:008

Карташова М. В.

МЕНТАЛІТЕТ ЯК ЧАСТИНА МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Якщо вірити міфології, то після Вавілонської вежі люди розділилися на мовні групи. Так було насправді чи взагалі завжди ми не розуміли один одного - ніхто не знає. Але факт є один: кожний народ має свій менталітет і це відображається у мові.

Що таке менталітет? Менталітет – спосіб, тип мислення, склад розуму, що проявляється впізнавальному, емоційному, вольовому процесах і характері поведінки людини. Саме менталітет залишається тією стійкою структурою індивідуальної та групової (колективної) свідомості, з допомогою якої індивіди не піддаються новаціям і одночасно пристосовуються до умов і вимог, що постійно змінюються. У менталітеті закладений глибинний рівень структури, на якому усвідомлене поєднується з неусвідомленим і який слугує основою стійкості системи смислів і уявлень, що вкорінилися у свідомості та поведінці багатьох поколінь [1, с.20].

Чому завжди кажуть, що менталітет іноземних культур відрізняється від українського? Це пов'язано з тим, що у кожного народу є своє джерело, тобто свій носій, через який даний етнос формується, а саме: історія, свої спогади про свій народ, символи, нація та, звісно, мова.

А саме через мову іншої культури можна зрозуміти, що індивіди цієї країни мислять по іншому, ставляться до речей не так як ми, або інші народи.

Значення поняття мовна картина світу передбачає зображення світу та дійсності за допомогою мовних засобів, знаковим способом, шляхом передачі мовними формами явищ та предметів реальності [2, с. 40]. В. А. Маслова трактує мовну картину світу не тільки як зібрання зображень та описів предметів, процесів та інших складових дійсності. Мовна картина для неї – це не тільки відображені об'єкти, але й ставлення, позиція до них суб'єкта

відображення, які, в свою чергу, також виступають частиною зображуваної реальності [3, с. 66].

Картина світу — це сукупність світоглядних знань про світ, котра сформована в процесі оцінювання суб'єктом результатів пізнання навколишньої дійсності. Суб'єкт формує для себе картину світу, виходячи з власного відчуття, сприйняття, уявлення, форм мислення та самосвідомості. І ця картина світу не може не відображатись за допомогою мовної картини світу, в якій, в свою чергу, проступатиме національна мовна картина. Мовна картина світу — це результат певного способу відбиття реальності у свідомості людини через призму мови та національних, історико-культурних особливостей її носіїв. Картина світу будується на відчуттях, уявленнях, сприйнятті й мисленні людини, диктує норми поведінки, систему цінностей, які впливають на формування й узагальнення понять [4, с. 369–373].

Якщо ми кажемо про картину світу, то навіть тут мова відіграє не останню роль.

Мова — це основна складова культури і водночас її знаряддя. Культура народу вербалізується у мові, а мова відображає ключові концепти культури, відтворюючи їх у словах. Таким чином, мова створює суб'єктивний образ об'єктивного світу. Мовна картина світу антропоцентрична за своєю суттю і відбиває не лише образ світу сам по собі, а й фіксує правила орієнтації людини у світі, задає стереотипи сприйняття. В мові відображено накопичений досвід людства, вона виступає «ментальним дзеркалом» національно-культурних цінностей. Завдяки мові людина виражає і пізнає саму себе, репрезентуючи етнічну самосвідомість. Мова — втілення досвіду в ході історичного розвитку нації, служить визначенням культурно-національної унікальності етносу [5, с. 8–13].

На даний момент у світі є 6909 мов, на яких балакають люди. 6909 етносів, у яких свій менталітет та мислення, який буде чітко відрізнятися від менталітетів інших культур [6].

Отже, усі ми люди унікальні як у своєму роді так і у суспільній групі, тому ця суспільна група є теж унікальною, бо ми унікальні в неї також. Етносів багато, як і людей взагалі. Усі ми відрізняємося своєю культурою, історією, джерела, символами, пам'ятками, мовою та мисленням, через котре, цю мову ми показуємо.

Література

1. Ерасов 1996: Ерасов Б.С. Социальная культурология. М.: Флинта, Наука, 1996. 184 с.
2. Артемова О. Е. Лингвокультурная специфика текстов прецедентного жанра “лимерик” : автореф. дис. ... канд. филолог. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки”/ О. Е. Артемова. Уфа, 2004. 23 с.

3. Маслова В. А. Лингвокультурология : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. М. : Издательский центр “Академия”, 2001. 208 с.
4. Іваненко Н. В. Національна мовна картина світу засобами вираження моральних цінностей (на матеріалі англійської та української мов). Мовні і концептуальні картини світу. Київ, 2009. № 26. С. 369–373.
5. Венжинович Н. Концептуальна та мовна картини світу як похідні етнічних менталітетів. Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. Донецьк, 2006. Вип. 14. С. 8–13. URL: <http://litmisto.org.ua/?p=7484>
6. Сколько в мире языков? Elenasmmodels : блог. Опубл. 16.02.2017. URL: <https://blogs.elenasmodels.com/ru/skolko-v-mire-yazykov/Горло> В.В. Мова та Культура. Підручник. К. 2007.

УДК 81'22

Добровольська А. С.

ТИПИ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ, ЇХ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА

Усім відомо, що комунікація це одна з найактивніших форм життєдіяльності людини. Проте, обмін інформацією здійснюється не лише за допомогою вербальних засобів. Цей процес також супроводжується використанням невербальних засобів, які інколи навіть замінюють звичайну мову спілкування. Тому знання мови жестів і рухів допоможе не лише краще зрозуміти співрозмовника, а й передбачити, яке враження справить на нього почуте ще до того, як він висловиться з цього приводу. Іншими словами, безсловесна мова може попередити про те, чи слід змінити свою поведінку під час комунікації, щоб досягти потрібного результату.

Невербальна комунікація – це система знаків, що використовуються у процесі спілкування і відрізняються від мовної комунікації засобами та формою виявлення.

Сукупність засобів невербального спілкування поділяють на кінесичну і некінесичну підсистеми. До кінесичної підсистеми, що вивчає рухи тіла у процесі комунікації, відносять такі категорії немовних символів як вираз обличчя, жести і пози тіла. Некінесична ж система розглядає невербальні одиниці у межах таких явищ як артефакти, парамова, хептика, хронеміка і проксеміка.

Кінесика (гр. kinesis – рух) – сукупність рухів людського тіла (жестів, міміки), що використовуються у процесі спілкування (за винятком рухів мовленнєвого апарату).

Вираз обличчя та міміка людини несуть інформацію про її характер, настрій та суб'єктивне ставлення до співрозмовника. Позбавлений емоцій вираз обличчя насторожує, викликає психологічний дискомфорт, небажання спілкуватися. Наприклад, перебуваючи у

Японії, де поширене обличчя-маска, представнику іншої культури важко зрозуміти співрозмовника. В той час як французам, італійцям, іспанцям, навпаки, притаманна рухлива міміка. Мімічні рухи у різних народів мають своє відмінне значення: українці підморгують аби на когось чи на щось звернути увагу співрозмовника, натякнути, покепкувати; англійці ж цей мімічний знак часто уживають замість вітання; в багатьох східних культурах підморгування вважається поганою манерою і може навіть образити людину. Підняті брови в Німеччині означають захоплення, а в Англії – вираз скептицизму [1, с. 89–90].

Жести поділяють на універсальні, національні, субнаціонально марковані та індивідуально специфічні [2, с. 22]. Універсальними можна вважати стиснутий кулак на адресу опонента (знак погрози) чи, наприклад, знизування плечима (знак здивування). Національні жести в різних країнах матимуть своє значення. Наприклад, знак «ОК» (кільце, утворюване пальцями руки) в англійських країнах означає «все гаразд»; у Франції інтерпретується як «нуль» або «нічого»; в Японії набуває значення «гроші». У деяких країнах Середземномор'я цей жест вважається навіть принизливим та вульгарним [3, с. 273].

До комунікативного дисонансу можуть призвести полісемні жести, значення яких часто залежить від національних особливостей та культурних традицій певного етносу. Наприклад, більшість європейських народів хитають головою згори донизу, передаючи згоду. В Болгарії ж кивки головою мають антонімічне значення до звичних нам «так» або «ні». Японці кивками голови згори донизу показують те, що уважно слухають співрозмовника.

Щоб попросити співрозмовника зробити крок вперед або будь-яким іншим чином виявитися ближче, в Європі і Північній Америці використовують жест «поманити пальцем». В азіатських же країнах цей жест табуовано, а на Філіппінах навіть загрожує арештом.

В Нідерландів обертання вказівного пальця біля скроні означає, що хтось сказав розумну і дотепну фразу, але у більшості слов'янських культур цей знак інтерпретується як натяк на відсутність розумових здібностей у співрозмовника.

Специфічною знаковою системою в невербальній комунікації є також контакт очей. Відомо, що поглядом можна позитивно або негативно вплинути на іншу людину. За цим принципом етнографи поділяють нації на «контактні» та «неконтактні». До «контактних» відносять, наприклад, італійців, іспанців, греків, латиноамериканців, арабів. Відведення очей під час розмови інтерпретується ними як вияв неввічливості. Натомість представниками «неконтактних» культур вважаються народи Скандинавії, Японії, Індії, Пакистану, де не заведено прямо розглядати людину. На острові Фіджі корінні мешканці під час розмови взагалі відвертаються від співрозмовника, а в Малі молодші за жодних обставин не повинні дивитися в очі старшим [4].

Суттєвим елементом кінесики є поза – розміщення тіла під час комунікації. З пози

можна зробити висновок чи напружена особа, чи розкута, налаштована на розмову чи хоче якнайшвидше піти. Тому варто звернути увагу на традиції щодо розміщення тіла у просторі в різних культурах. Якщо в Японії соціальну та культурну значущість має покірлива поза і не заведено сидіти, заклавши ногу на ногу, чи схрестивши їх, то у США в певних ситуаціях не є осудливим покласти ноги на стіл передспіврозмовником[5, с. 48–49].

Помітну роль під час встановлення міжкультурного контакту відіграє посмішка, яка по-різному інтерпретується окремими етнокультурами. Найбільшою мірою посмішка притаманна комунікативній поведінці американців, слугуючи символом успіху і благополуччя. Для французів, англійців, іспанців посмішка – це не лише природня реакція на позитивні емоції, а й формальний знак ввічливості, що не має нічого спільного зі щирим ставленням до тієї особи, якій вони посміхаються. “Загадкова” посмішка китайців виражає найрізноманітніші почуття: товариське ставлення, стриманість, прихованість думок, ніяковість. Посмішки китайців здаються європейцям не досить щирими[6].

Хронеміка – цегалузь невербаліки, що вивчає використання часу у невербальному комунікативному процесі. Таке явище як пунктуальність є національно обумовленим і досить суттєво відрізняється у різних культурах. Так, наприклад, у Німеччині прийнятною нормою вважається прихід на зустріч точно у домовлений час. У Америці проявом ввічливості є прихід на п’ятнадцять хвилин раніше, а в Британії, навпаки, допустимою межею є запізнення на п’ятнадцять хвилин. Значно розширені часові рамки у Італії, де традиційно дозволено запізнюватись на одну годину[7, с. 125].

Отже, можна зробити висновки, що в невербальних компонентах міжкультурної комунікації більше спільного, ніж відмінного. Але, незважаючи на це, невербальна мова і сьогодні зберігає національно-культурну своєрідність і містить ментальні установки, національно-культурні стереотипи, моральні оцінки. Таким чином, володіння невербальними засобами комунікації та знання їх особливостей у різних культурах сприяє розвитку міжкультурної компетентності у сучасному глобалізованому світі. Саме тому, з метою сприяння більш ефективній та безконфліктній комунікації між представниками різних країн, опанування іноземної мови повинне доповнюватись опануванням навичок невербального спілкування.

Література

1. Корнєва Л. М. Невербальні засоби в міжкультурній комунікації. Культура народів Причорномор’я. 2004. № 49, т. 1. С. 88–90.
2. Pojatos F. Gesture Inventories: Fieldwork Methodology and Problems. Nonverbal Communication, Interaction and Gesture / ed. by A. Kendon. New York : Mouton, 1981. P. 371–399.

3. Красавский Н. А. Обучение невербальному типу общения на занятиях иностранного языка. Теория и практика построения современных образовательных технологий : тез. докл. науч. конф., г. Волгоград, 23 янв. 2002 г. Волгоград, 2002. С. 272–275.
4. Gamble T. K., Gamble M. Communication Works. New York : Random House, 1987. 440 p.
5. Фалькова Е. Г. Межкультурная коммуникация в основных понятиях и определениях : метод. пособие. СПб. : СПбГУ, 2007. 77 с.
6. Пугачев И. А. Формирование межкультурной коммуникации: невербальные средства коммуникации : монография. Москва : РУДН, 2013. 91 с.
7. Скворцова В. Н. Профессиональная этика : учебное пособие. Томск : Изд-во ТПУ, 2006. 180 с.

УДК 81'373.46

Ходарева В. О.

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРІВ

Сучасна лінгвістика приділяє все більше уваги опису мови крізь призму культурного коду нації, відображення культури і менталітету в мовних одиницях. У тому числі позначення кольорів займає важливе місце в міжкультурній комунікації.

Як невід'ємна складова життєдіяльності людини колір спочатку відігравав важливу роль в процесах пізнання дійсності, якісно-оцінного освоєння довкілля, символізування і концептуалізації її значимих фрагментів. Як компонент культури колір придбав з часом складну і різноманітну систему сенсів і коннотацій [1].

Особливості колірної бачення світу представниками різних етнокультурних спільнот дозволяють дослідникам говорити про існування етнічних (національних) колірних і лінгвоколірних картин світу, які відрізняються один від одного. Це пояснюється тим, що колористична мова відбиває колірні асоціації тієї або іншої культури, що формується в різних історичних, географічних і соціальних умовах [2].

Неспівпадання культурних уявлень про колір різних народів особливо яскраво проявляється в асоціаціях. Асоціації вказують на національно-культурну специфіку мислення носіїв різних мов.

Наприклад, чорний колір на Далекому Сході має тільки позитивне значення, він втілює здоров'я, процвітання, стабільність, любов і сімейне щастя. У Америці і Європі саме цей колір вважається траурним і символізує зло, скорботу, біди, руйнування і смерть. Водночас, у багатьох країнах білий означає чистоту, невинність, безгрішність, урочистість, проте на Сході він символізує печаль та хвороби.

В ході своїх досліджень вчені виявили значення кольорів, унікальні для кожної

культури, які сформувалися в результаті її культурно-історичного розвитку і які не знаходять паралелей навіть у близьких культурах. Таким, наприклад, є зв'язок червоного кольору з красою, святом і урочистістю в російській культурі, зеленого кольору з ревностями і заздрістю в англійській, жовтого кольору з божевіллям і зрадою в російській культурі і заздрістю в німецькій [3].

Цікаво, що в Стародавній Греції вважалося, що кольори символізують темпераменти людей: червоний - сангвінік, жовтий - холерик, білий - флегматик, чорний - меланхолік.

Асоціації такого виду дають змогу зрозуміти, що колір доносить до нас важливу частину уявлень різних народів про світ.

При розгляді лінгвокультурологічних особливостей позначення кольорів, цікавить також етимологія відповідних мовних одиниць.

Так найближчим еквівалентом англійського слова «red» у багатьох мовах служить слово, етимологічно вихідне з назви крові; проте воно може бути представлене й іншими зразками. Наприклад, грецьке слово κόκκινο походить від κόκκος («зерно, ядро»). Сене криється у використанні зерен гостролиста для виготовлення червоних барвників. А ось в російській мові «красный» пішло від слова «красивый». Раніше прикметник прикметник «красный» мало значення «красивий», «прикрашений», «парадний», «почесний». Українське ж слово «червоний» походить від «черв», через поширене видобування червоної фарби впродовж багатьох сторіч із кошенилі; тобто, «червоний» - «колір хробаків» (і так само «червень» - «місяць червів») [4].

Враховуючи це, можна зробити висновок про вплив етнічних чинників на походження лексики для позначення кольорів.

Також міжмовні відмінності в актуалізації власне колірної і символічної значення кольорокомпонента відзначаються в одиницях фразеологізмів, прислів'ях і приказках, які функціонують для позначень конкретних явищ і предметів дійсності. Відмінності у функціонуванні системи фразеологізмів залежать від різних чинників, таких як: 1) об'єм символічного значення кольорів; 2) індивідуальні особливості вживання позначень кольорів носіями мови; 3) частота вжитку у літературі; 4) асоціативні зв'язки; 5) старовинна етимологія; 6) категоріальна розмитість і так далі. Проте водночас можна помітити, що часто сенс, що приховується за позначенням кольору, все ж таки зберігається [5].

Так англійський вираз «black sheep» при дослівному перекладі на українську мову не несе того сенсу, який закладений в оригіналі. Еквівалентом виразу буде «біла ворона» або ж «паршива вівця».

Прикладом з грецької мови може бути вираз "Η θάλασσα είναι γαλανή μα ο αέρας τη μαυρίζει", яке дослівно перекладається як "Море блакитне, але вітер робить його чорним", та

має значення "Затишшя перед бурею".

Таким чином, колірна картина світу є однією з найважливіших складових мовної картини світу. Система кольороназв кожного народу має свої особливості, пов'язані з рядом чинників. В багатьох працях з кольоросемантики мовна картина світу представляється результатом лінгвокогнітивної діяльності певного етносоціуму. Події і явища, які відбуваються в житті того або іншого народу, а також тієї або іншої конкретної мовної особи, обов'язково мають і колірні характеристики.

Література

1. Вартанов А. В., Соколов Е. Н. Семантическое пространство цветowych названий: опыт межъязыкового исследования // Психологический журнал. 1994. № 5. т.15, 56 с.
2. Жаркынбекова Ш. К. Моделирование концепта как метод выявления этнокультурной специфики // Материалы IX Конгресса МАПРЯЛ. Братислава, 1999. С. 32-40.
3. Кудрина А.В., Мещеряков Б.Г. Семантика цвета в разных культурах // Психологический журнал Международного университета природы, общества и человека «Дубна». 2011.
4. Вежицкая А.В. Язык. Культура. Познание: Пер. с англ. Отв. ред. М. А. Кронгауз, вступ. ст. Е. В. Падучевой. М. : Русские словари, 1996, 263 с.
5. Помыкалова Т. Е. Цветообозначение в номинациях лексического и фразеологического признака. Челябинск: ООО "Изд-во РЕКПОЛ", 2007. С. 89.

УДК 81-23:008

Ворона Д.С.

СКЛАДОВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Однією з фундаментальних проблем наукових досліджень про людину і культуру є проблема, пов'язана з пошуками мовних утілень національних особливостей конкретних етносів. Паремії у цьому ракурсі найчастіше виступають об'єктом уваги мовознавців, оскільки саме вони максимально передають уявлення про світ представників певної етностільноти.

Дослідження особливостей репрезентації мовної свідомості в традиційних текстах народної культури проводили С. Нікітіна, О. Тищенко, О. Морозов, О.Белікова, С. Ігошкіна, М. Князева та ін., зокрема на матеріалі паремій їх розглядали І. Голубовська, Сергій Єрмоленко, Л. Даниленко, В. Жданова, О.Корнілов, Г. Миронова, І. Привалова, М. Сітаж, Є. Єндрзейко та ін. Однак і досі питання взаємозалежності національних образів та їх мовного вираження є недостатньо розкритими.

Є. Бартмінський, подаючи визначення терміна «картина світу», підкреслює, що мовна картина світу – це “закріплена у мові інтерпретація дійсності, яку можна виділити у вигляді набору суджень про світ. Вони можуть бути або виражені в самій мові (у її граматичних формах, лексиці, клішованих текстах, наприклад, прислів'ях), або імпліковані формами і текстами мови” [1, с. 255]. На основі обох дефініцій можна зробити висновок про те, що “мовна картина світу – спосіб відбиття реальності в свідомості людини, що полягає у сприйнятті цієї реальності крізь призму мовних та культурно-національних особливостей, притаманних певному мовному колективу, інтерпретація навколишнього світу за національними концептуально-структурними канонами” [2, с. 430]. Національна мовна картина світу заломлюється крізь призму свідомості кожної окремої людини, яка індивідуально сприймає довкілля через різноманітні мовні засоби.

Картина світу, у свою чергу, відображає національні особливості окремих народів. Національна мовна картина світу – це зафіксоване в лексиці відповідної мови специфічне бачення реального світу й усього, що привноситься в нього людською свідомістю [3].

Про мовну картину світу писав ще В. Гумбольдт, який вважав, що “різні мови є для нації органами її оригінального мислення і сприйняття” [4, с. 253]. На його думку, кожен народ по-своєму сприймає багатоманітність світу і по-своєму називає окремі фрагменти світу, а своєрідність створеної ним картини світу визначається тим, що в ній виражається індивідуальний, груповий та національний вербальний та невербальний досвід.

З точки зору дослідниці А. Вежицької, національно-культурна специфіка ментальності та характер етносу знаходить своє вираження не лише на лексико-семантичному, а й на морфологічному та синтаксичному рівнях мовної структури [5, с. 43]. Такої ж точки зору дотримується і В. М. Телія, яка вважає, що мовна картина світу створюється не лише засобами конкретної лексики та опредмечуванням процесуальних значень, але й «...використанням синтаксичних конструкцій, які первісно відображають відношення між елементами дійсності, що сприймається предметно...» [6]. Отже, мова моделює специфічні риси національного світосприйняття і національного складу мислення на всіх своїх рівнях.

З огляду на широке розуміння змісту поняття “мовна картина світу” його визначення слід звести до вужчого концепту “національно-мовна картина світу”, що є вираженням засобами певної мови світовідчуттям і світорозумінням певного етносу, вербалізованою інтерпретацією мовним соціумом навколишнього світу і себе самого в цьому світі [7, с. 23]. Існує така кількість мовних картин світу, скільки існує мов, кожна з яких відображає унікальний результат багатовікової роботи етнічної свідомості над осмисленням буття людини. Неповторність кожної мовної картини світу стає очевидною лише на фоні інших, тому їхнє зіставлення й аналіз універсальних компонентів викликає неабиякий науковий

інтерес.

Кожна мовна картина світу виражає когнітивні, культурні і національні особливості народу. Прислів'я і приказки також несуть в собі інформацію про той чи інший етнос та його погляди на світ.

Важливим аспектом вивчення національно-мовної картини світу є її дослідження крізь призму етнолінгвістики. В. Жайворонок звертав особливу увагу на тісний зв'язок національно-мовної картини світу з національним менталітетом. Він підкреслював, що “поетична природа слова криється в етномовній пам'яті, а коріння його метафоризації – в глибинах національної свідомості. Все це виступає передумовою витворення як шедеврів поетичного фольклору, так і великих зразків авторської національної мовотворчості” [8, с. 109]. Мовний образ як компонент картини світу, отже, не просто передає реалії світу, але й може набувати метафоричного, символічного значення, особливо якщо це стосується його функціонування у національно-мовній та індивідуально-авторській картинах світу.

Отже, звертаючись до всіх досліджень, можна визначити складові національно-мовної картини світу. Особливу роль для вивчення зіграла художня література. Прислів'я та приказки, національно-традиційних текстів, образи втілені у творах.

Література

1. Сидяченко Н.Г. Концепція мовної картини світу Єжи Бартмінського. / Studialinguistica. 2011.С. 251–258.
2. Кочерган М.П. Короткий термінологічний словник / Загальне мовознавство. К., 2006. С. 416–442.
3. Чернишенко І. А. Фактори формування національних мовних картин світу / Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. 2007. С. 158–162.
4. Гумбольдт В. Мова і філософія культури: Прогрес. 1985. 451 с.
5. Вежицька А. Мова. Культура : Пізнання / Російські словарі, 1996. 412 с.
6. Теля В. Н. Роль образних дій мови в культурно-національній окрасці світосприйняття / Етнопсихолінгвістичні аспекти викладання іноземних мов: М., 1996. С. 82–89.
7. Голубовська І. О. Етноспецифічні константи мовної свідомості / Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2004. 38 с.
8. Жайворонок В.В. Символіка імені в контексті етнокультури / Мова, освіта, культура: наукові парадигми і сучасний світ. Філологія. Педагогіка. Психологія. 2001. Видавничий центр КНЛУ. С.106–115.

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ТА ЇХ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СЕМАНТИКА

«Національна своєрідність вербалізації позамовної дійсності, або національно-культурна семантика, – на думку Є. М. Верещагіна і В. Г. Костомарова, – притаманне абсолютно всім одиницям мови», але «більш яскраве втілення вона знаходить у стройових одиницях – словах і фразеологічних оборотах» [1, с. 59].

Основною властивістю фразеологічної одиниці є відтворюваність – фразеологічні одиниці існують в системі мови як готові одиниці, тобто не створюються в процесі мовлення, а беруться з пам'яті і вживаються в тих лексичних значеннях, граматичних формах і функціях, які закріплені за ними [2].

Фразеологічні одиниці не позбавлені національно-культурної семантики, саме вони відіграють велику роль у розвитку культури мовлення.

Одним з етапів опису фразеологізмів з точки зору лінгвокраїнознавства є: обговорення фразеологізму з точки зору його зв'язку з національною культурою народу, тобто як носія культури.

Найважливішим джерелом національно-культурної інформації виступають фразеологічні одиниці, інтерпретація яких є особливого роду когнітивною процедурою декодування з урахуванням знань народної культури, традицій, обрядів, традиційних моделей структурування на основі наївної картини світу [2].

Фразеологізми відіграють особливу роль в трансляції культурно-національної самосвідомості народу і його ідентифікації, оскільки в образному змісті фразеологічного складу мови втілено культурно-національне світобачення народу. При співвіднесенні цього образного змісту фразеологізму з категоріями, концептами, міфологемами, стереотипами і стандартами національної культури і його інтерпретації в просторі матеріальної, соціальної і духовної культури відкривається культурний сенс самого образу [3].

Між фразеологізмом і національною культурою народу існує прямий зв'язок. У мові закріплюються і фразеологізуються саме ті образні вислови, які асоціюються з культурно-національними еталонами, стереотипами, міфологемами, і які при вживанні в мові відтворюють характерний для тієї чи іншої лінгвокультурної спільності менталітету [3].

У пошуках національного фразеологізму в складі семантики лінгвісти звертаються до джерел, початкової появи і побутування певного фразеологізму. З'ясування етимології фразеологічних одиниць допомагає виявити, що їх ідіоматичне значення-це те, що з'явилося в результаті історичного розвитку народу і мови. Вільне поєднання, що мало колись пряме значення, зрозуміле для всіх носіїв мови, в силу тих чи інших причин поступово набувало

ідіоматичний сенс. Образ фразеологізму рідко згладжується повністю, частіше він лише дещо тьмяніє або перемикається на інші історичні орієнтири [2].

На думку В.М. Телії, зв'язок культури і фразеологізму здійснюється через культурну конотацію, яка виникає в результаті інтерпретації образної підстави шляхом співвіднесення його з культурно-національними еталонами і стереотипами. Дослідниця стверджує, що основною метою лінгвокультурологічного аналізу фразеологічних одиниць є «виявлення і опис культурно-національних конотацій, узуально супроводжуваних значення в формі образних асоціацій із зразками, стереотипами і іншими культурними знаками і співвідносяться один з одним за допомогою когнітивних процедур, які надають цим конотаціям осмислення» [4, с. 39, 44, 57, 97].

У своїх наукових працях В.В. Виноградов сформулював своє вчення про фразеологічні одиниці в російській мові і розподілив їх по семантичним групам. Це було кроком вперед для цього часу і сприяло появі безлічі робіт по синонімії фразеології різних мов [5].

Багато цікавих думок міститься в книзі В. Л. Архангельського «Стійкі фрази в сучасній російській мові», в якій він зазначає, що проявом системності фразеології є такі властивості: традиційність системи, множинність фразеологічних одиниць, організована сукупність постійних комбінацій словесних законів і т.д [6].

Таким чином, в рамках лінгвокультурологічного підходу національно-культурну своєрідність фразеологізмів бачиться нам в тому, що вони містять в собі комплекс наївних уявлень носіїв мови про той чи інший еталон, стереотип, концепт національної культури. Аналіз фразеологізму, будь-яким чином вказує на певне поняття духовної культури, виявляє національно-культурну конотацію аналізованого поняття, а аналіз сукупності подібних фразеологізмів дає повну картину досліджуваного концепту у фразеологічній картині світу.

Література

1. Верещагін Є. М., Костомаров В. Г. Лінгвокраїнознавчі теорія слова: нав.посібник. Москва, 1980. 320 с.
2. Національно-культурна специфіка фразеологізмів: веб-сайт. URL: <http://linguistics-konspekt.org/?Content=9766> (дата звернення: 27.11.2019).
3. НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ : веб сайт. URL: <https://works.doklad.ru/view/UpQe1RFR1SA.html> (дата Звернення: 27.11.2019).
4. Телія В.М. Російська фразеологія. Семантичні, прагматичні та лінгвокультурологічні аспекти. М: школа «Мови російської культури», 1996. 288с.
5. Виноградов В. В. Російська мова. Фразеологія: нав.посібник. Москва, 1975. 192 с.

6. Архангельський В. Л. Стійкі фрази в сучасній російській мові: нав. посібник. Москва, 2006. 315 с.

УДК 929(495)

Челпанова А. М.

УНІВЕРСАЛЬНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ СИМВОЛИ У ГРЕЦЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ

Культура Греції налічує тисячі років, починаючи з Мікенської епохи, продовженої в культурі класичної Греції, її розвиток всередині Римської Імперії та її спадкоємця Візантійської Імперії. Інші культури та країни також залишили свій відбиток у сучасній грецькій культурі та символізмі.

Отже, спочатку символ – це результат випадкового збігу, зустрічі, тобто знак, який вказує на злиття і єдність двох начал. Тим самим ми бачимо, що в своєму первинному значенні символ має онтологічне походження. Проте із самого початку символ припускає в собі елемент наявності, випадковості, збігу, якимось ірраціональне значення. Іншими словами, якщо мова йде про з'єднання двох начал, то це є раціональне значення символу, а якщо про випадковий збіг, то – ірраціональне [1, с. 5].

Отже, спочатку звернемо увагу на національні символи характерні для грецької культури. Наприклад, якщо ми подивимось на флаг сучасної Греції та розглянемо його минулі варіанти, на кожному з них побачимо білий хрест на синьому чи блакитному фоні. Це зумовлено тим, що офіційною релігією країни є православне християнство і вперше такий символ, був використаний ще за часів Візантійської Імперії [2, с. 23].

Греки згадували цей символ в різні епохи та навіть у фольклорних піснях та віршах:

Ρωτάτε για το Νικολό, τον καπετάν Τζιουβάρα,

Πού'ταν στο Λούρο αρματωλός, στο Καρπενήσι κλέφτης

Είχε φλάμπουρο όμορφο, κόκκινο και γαλάζιο,

Με το Χριστό, με το Σταυρό και με την Παναγία [3, с. 32].

Говорячи про блакитний та білий кольори, що присутні на флагу та гербі Греції, є багато різних варіантів їх символічного значення. Дехто вважає, що синій колір символізує божество боротьби, а білий чистоту цілей греків, основною метою яких було звільнення своєї землі та здобуття незалежності. Інші, що кольори зумовлені кліматичними особливостями регіону, такими як: море та морська піна або небо та море. Щодо походження та часу використання цих кольорів, є думка, що вони були запозичені з флагів армії Олександра Македонського або з офіційного вбрання візантійських чиновників [4, с. 12–15].

Також хрест ми бачимо на гербі сучасної Греції, що знаходиться всередині лаврового вінка і це не є випадковістю. Проте на відміну відвищезгаданих символів лавр з часом набув

свого універсального значення. Вже в епоху еллінізму лавр зробився символом слави взагалі, а лавровий вінок або Лаврова гілка - емблемою слави. В середні століття в класичній геральдиці лавр не вживався. Але після французької революції 1789 року лавр став найпопулярнішою емблемою Франції: Лаврові гілки було внесено до герб французької Республіки, в мистецтві класицизму лавр набув поширення як Головна емблема слави, зображення лавра з'явилися на портретах Наполеона і його маршалів, в надгробках полководців та державних діячів, лавр був визнаний як емблема слави в однаковій мірі і у Франції, і в Росії, і в Англії, і в Латинській Америці. Як антична емблема, не пов'язаний ідеологічно ні з царизмом ні з православ'ям, Лаврова гілка та лавровий вінок були введені й в радянську емблематику після Жовтневої революції. Лавр став в СРСР емблемою слави як державної, так і військової, спортивної та трудової, хоча в першу чергу лавр все ж вважається емблемою слави на терені науки, культури і мистецтва. Лаврові гілки або вінки входять також в державні герби низки країн: Франції, Алжиру, Сальвадору, Греції, Гватемали, Ізраїлю, Куби, Мексики, Сан-Маріно, Уругваю, Бразилії, Ефіопії [5, с. 246].

Також можна зазначити, що символом, який на даний момент має інтернаціональне значення є ліра. Ліра - музичний струнний інструмент надзвичайно стародавнього походження, який мав за свою довгу історію кілька модифікацій. Якості ліри послужили підставою бачити в її зображенні емблему не тільки мистецтва, а й поезії (лірика - від ліри), бо музикою ліри супроводжувалося виконання народних поетичних творів в стародавній Греції. Звідси Ліра - емблема та атрибут поетів, а також всякого з'єднання мистецтва і поезії, мистецтва та науки, символ широкої гуманітарної освіченості. Цей символ в XVIII-XIX століттях був емблемою в гербах видатних співаків, яких за їх талант зводили в дворянство, в тому числі і в Росії. У XX столітті ліра - емблема військових оркестрів, військових музикантів[5, с. 312].

Підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що національні символи сучасної Греції мають дуже давнє походження і з часом набувають універсального значення у інших країнах. Існує плюарізм теорій, щодо їх значення та використання у сучасності. Немає сумніву, що багато з них не вивчено і можливо що першочергова ідея, що вкладалася у них пережила дуже багато часових трансформацій.

Література

1. Бенюас, Л. Знаки, символы и мифы. Москва: АТС, 2006. 158 с.
2. Αγγελίδης, Νικόλαος Α. Η Ελληνική σημαία : Ιστορική αυτής εξέλιξης από της Τουρκοκρατίας μέχρι σήμερον : πρότυπος ιστορική μελέτη. Εν Αθήναις, 1909. 96 σ.
3. Ήλίας Β. Οικονόμου, Κείμενα Πίστεως και Ελευθερίας. Αυθεντικάί μαρτυρίαί επωνύμων και ανωνύμων Ελλήνων περί της Εθνεγερσίας του 1821, Αθηναι 1985. 256 σ.

4. Πηνελόπη Μωραΐτου Η Ελευθερία και το ταξίδι της ελληνικής σημαίας. Αθηνά 2016. 59σ.

5. Похлебкин В. В. Словарь международной символики и эмблематики. Москва.: АТС, 2001. 560 с.

УДК 373.3/.5.016:81.091.26

Соляник Л. В.

КОНТРОЛЬ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів – невід’ємний структурний компонент системи навчання іноземної мови. Метою навчання іноземної мови є формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь, завданням контролю передусім є визначення та оцінювання рівня їх сформованості. Завдяки контролю можна визначити рівень володіння іноземною мовою, досягнутого учнями за певний період навчання. Контроль – це також і частина уроку іноземної мови, під час якої вчитель оцінює, як учні засвоїли пройдений матеріал і можуть ним користуватися в практичних цілях. Контроль знань у навчанні іноземної мови має на меті виявити та оцінити рівень сформованості іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь, виявити прогалини у знаннях, уміннях та навичках учнів для внесення необхідних коректив у процес навчання, для вдосконалення його змісту, методів, засобів та форм організації [1, 210с.].

Дана тема є актуальною, тому що різноманітні форми контролю є ефективними методами у процесі вивчення іноземної мови, завдяки контролю здійснюється закріплення та узагальнення знань. Темою контролю у навчанні іноземної мови займалися багато методистів, лінгвістів та дослідників. І на думку багатьох дослідників, таких як С.Ю. Ніколаєва, І.В. Коломієць, Х.Дуглас Браун, Дж. Хант, М. Гронланд та ін. одним з найбільш ефективних способів контролю при вивченні іноземної мови є тест [2, 7-11с.].

Основними функціями контролю навчальних досягнень учнів є функція оціночна (систематичне оцінювання результатів виконання учнями навчальних завдань, оцінки допомагають учням планувати їх подальшу навчальну діяльність з іноземної мови), навчальна (повторення, закріплення, вдосконалення, узагальнення та систематизацію набутих учнями мовленнєвих навичок і вмінь у процесі перевірки їх навчальних досягнень), розвиваюча (передбачає розвиток індивідуально-психологічних особливостей учнів у процесі виконання контрольних завдань з іноземної мови, оскільки потребує активного функціонування пам’яті, мислення, фонематичного слуху, артикуляційного апарату та ін.), діагностична (свочасне виявити прогалини у знаннях, уміннях і навичках учнів, з’ясування причин їх виникнення і відповідно робота над їх усуненням), виховна (сприяє вихованню в учнів таких важливих якостей особистості як

дисциплінованість, організованість, відповідальність, наполегливість, працьовитість, сумлінність, самостійність), стимулююче-мотиваційна(оцінювання навчальних досягнень учнів як важливий стимул для поліпшення їх подальших результатів навчально-пізнавальної діяльності) та коригуюча (внесення вчителем коректив у методику викладання іноземної мови). Існують певні вимоги до контролю знань, такі як: цілеспрямованість, репрезентативність, об'єктивність контролю, систематичність, індивідуалізація [3].

Контроль у навчанні іноземної мови має декілька видів: поточний контроль, який здійснюється у ході вивчення конкретної теми для визначення рівня сформованості окремої навички або вміння, якості засвоєння певної порції навчального матеріалу; рубіжний контроль, який проводиться після закінчення роботи над темою, тематичним циклом, в кінці чверті, року та підсумковий контроль, який реалізується після завершення відповідного ступеня навчання іноземної мови. За формою організації контроль може бути індивідуальним або фронтальним/груповим; за характером оформлення відповіді – усним або письмовим[3].

Ефективним засобом організації контролю у навчанні іноземної мови є тестування. Тестовий контроль може забезпечити успішну реалізацію мети і всіх функцій контролю, а також задовольнити вимоги, що висуваються до якості контролю. У навчанні іноземних мов застосовується лінгводидактичне тестування. Лінгводидактичним тестом називається підготовлений відповідно до певних вимог комплекс завдань, які пройшли попереднє випробування з метою визначення якісних показників і які дозволяють виявити в учасників тестування рівень їх мовної або комунікативної компетенції та оцінити результати тестування за заздалегідь встановленими критеріями [4,271с.]. Результати тестування можуть бути використані для оцінки рівня навченості учнів, для відбору їх в той або інший учбовий заклад, для сертифікації їх досягнень в певному виді діяльності (по учбовому предмету), для розподілу по групах навчання залежно від досягнутого рівня, для діагностики труднощів навчання.

На нашу думку, успіх в навчанні іноземної мови залежить від узагальнення та закріплення матеріалу.Перевірка знань відразу всіх учнів може здійснюватися за допомогою контрольних завдань та тестів. Тести є не тільки «найекономнішою формою контролю» (Р.В. Рогова)[5,156с.], але і об'єктивнішим показником ступеня засвоєння учнів мовного матеріалу. Результати перевірки тестів аналізуються вчителем і служать для нього, з одного боку, показником рівня знань учнів, а з іншою - самооцінкою роботи, самого вчителя, що дозволяє йому внести необхідні корективи в процес навчання і тим самим попередити повторення помилок учнів.

Література

1. Филатов В.М. Методика обучения иностранным языкам в начальной и общеобразовательной школе. – Ростов Н/Д, 2004. 314 с.
2. Горчев А.Ю. Методика тестового контроля навыков устной речи. // Иностранные языки в школе, 1976. №6. С. 7 – 11.
3. Контроль у навчанні іноземної мови –
URL:<https://studfile.net/preview/5110673/page:14/>
4. Панова Л.С., Андрійко І.Ф., Тезікова С.В. Методика навчання іноземної мови у середніх навчальних закладах / Видавничий центр «Академія». К., 1999. 327 с.
5. Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. М., 1991. 285 с.

УДК811.161.2-2:1

Артюшевська Т.С.

ПОНЯТТЯ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ

«Скільки мов ти знаєш - стільки разів ти людина», – так говорив Антон Чехов. І суть цієї фрази до кінця розуміє далеко не кожна сучасна людина. У нашому світі поступово почали "падати стіни" між країнами і культурами – ми можемо вільно подорожувати по світу, знайомитися з новими людьми, які говорять на абсолютно інших мовах і вивчати їх. Пізнаючи новий тип мовлення, ми відкриваємо для себе новий світ, стаємо іншими, починаємо інакше мислити. Чому це так? Змінюється наша мовна свідомість [1].

Народжуючись в певній країні і з перших місяців свого життя слухаючи мову батьків, ми сприймаємо її як рідну. Ми вчимося повторювати звуки, які їй властиві, поєднання букв, її унікальні слова. Кожне слово, навіть найпростіше, моментально відбивається в нашій свідомості у вигляді предмета або явища, символом якого воно є [1].

Якщо ж ці слова в такому вигляді почує іноземець, вони не стануть для нього причиною тих чи інших переживань і "малюнків" в уяві. Але почавши вивчати українську мову, він поступово почне пов'язувати наші слова перш за все зі своїми, які означають те ж саме, а лише потім, подолавши цю призму, розуміти їхнє справжнє значення. Коли ж іноземець перебереться в Україну і буквально перейметься нашою мовою і культурою, він почне думати українською, для нього ці слова стануть такими ж яскравими, як і для нас з вами. Але є одне "але" - його рідні назви даних предметів і явищ також залишаться для нього яскравими лінгвістичними символами, тому в голові сформується якась подвійність. Це буде означати, що його мовна свідомість тільки що поділилася надвоє, тим самим стала багатшою і багатограннішою [1].

Мовознавець Пилип Селігей у своєму дослідженні «Мовна свідомість: структура, типологія, виховання» (2012 рік) зазначає, що в дво- чи багатомовному середовищі «важливо зміцнювати вірність рідній мові, вести профілактику мовного відступництва». На його думку, коротко схарактеризувати мовну свідомість можна словами «небайдуже ставлення до мови». І таке формулювання відмежовує від розуміння мовної свідомості як мовної картини світу, яку пропагують російські мовознавці [2].

Мовна свідомість обіймає чотири основних блоки елементів – мовні знання, мовні почуття, мовні оцінки й мовні настанови. У ній виявляється спектр різноманітних почуттів щодо мови: цікавість і байдужість, повага йзневага, любов і відраза, гордість за рідну мову й сором розмовляти нею, упевненість або тривога за їїмайбутнє, сум, що її спіткають біди, або й обурення, коли мову утискають чи глузують з неї. Унаслідокміжмовних контактів можуть виникати почуттямовної зверхності або меншовартості, ворожість і агресія до чужих мов. На основі знань та емоцій утворюється третій складник МС – мовні оцінки та мовний ідеал. Доля мови залежить від ставлення до неї. Це надзвичайно важливий чинник збереження або, навпаки, зміни мовної ситуації. Тому стан МС є одним із непрямих показників, за яким можна передбачитимайбутнє конкретної мови[3,с. 107].

Цілковитим браком національної і просто людської гідності, як пояснює О.Ткаченко, є тойфакт, що «певна частина українців, як правило, російськомовних, ладна перед росіянами висміювати свою “мову”, глузувати з усього українського (крім хіба пісень)» [4,с. 27].

Найбільш необґрунтованим для всіх психолінгвістів є питання про цінності в мовній свідомості. Під цим складним для розуміння поняттям найчастіше маються на увазі ті слова, які несуть для нас в своєму звучанні сакральний сенс. Ясна річ, що для кожної мови вони будуть абсолютно різними і за звучанням, і за написанням. Більш того, для кожної культури, яка є носієм тієї чи іншої мови, сакральним може бути слово, яке в нашому побуті не має нічого особливого. Загальноприйнятими цінностями в усіх діалектах світу є ті, що пов'язані з релігією, сім'єю, шануванням предків.Цінності кожного окремого народу відображають в мові у вигляді наймилозвучніших слів, і вони можуть також описувати ті чи інші культурні явища, властиві лише цьому етносу.

Зрозуміти, що на думці у людини, дозволяє психолінгвістичний аналіз її мови. У кожній мові є слова, які служать якимись сигналами. Вони можуть свідчити нам про те, що людина хвилюється, говорячи про конкретну речі, або ж він в паніці, або підшукує слова, так як істини в його підсвідомості просто немає. Простіше кажучи, певні вербальні звуки є маяками брехні, невпевненості, або, навпаки, підтверджують правдивість і служать доказом почуттів і спонукань.

Література

1. Мовна Свідомість: поняття, формування, основні питання – психологія: веб-сайт. URL: <https://ukr.healthyliving-healthnetwork.com/4295490-linguistic-consciousness-concept-formation-main-issues> (дата звернення: 29.11.2019)
2. Мовні права і мовна свідомість, веб-сайт. URL: : <https://www.radiosvoboda.org/a/24808971.html> (дата звернення: 29.11.2019)
3. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики: Київ., 2010. 545 с. URL: [http://www.inmo.org.ua/assets/files/Selihey.%20Sociolinhvistyka%20pracya,%20natchnennya,%20pokykannya%20\(2017\).pdf](http://www.inmo.org.ua/assets/files/Selihey.%20Sociolinhvistyka%20pracya,%20natchnennya,%20pokykannya%20(2017).pdf) (дата звернення: 29.11.2019)
4. Ткаченко О. Мова і національна ментальність (Спроба сучасного синтезу) : Київ., 2006. 227 с. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/>

УДК 811.14'06+811.161.23'373.7

Шаламова-Ковтун Д. О.

ФО З НЕГАТИВНОЮ КОНОТАЦІЄЮ НА ПОЗНАЧЕННЯ РИС ХАРАКТЕРУ ЛЮДИНИ У НОВОГРЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Фразеологічні одиниці складають найбільш мальовничу й виразну частину словникового складу мови, що відображає звичаї, традиції народу, згадки про його історію, фольклор. Фразеологія, як стверджують лінгвісти, – найбільш демократична складова лексики, узятя із глибин мови народу. Фразеологізми здавна вважають однією із специфічних рис кожної мови. Вони набагато виразніше, ніж окремі слова, розподіляються в певних структурно-функціональних стилях, виявляючи свою належність до кожного з них, а також до сфери усного чи писемного мовлення [1, с.69].

О.Є.Голод під *негативними* розуміє «...лексичні одиниці, в структуру лексичного значення яких входить конотативний аспект (негативна емотивна сема), за допомогою якого виражається негативне ставлення мовця до адресата».

Фразеологічні одиниці (ФО) з негативною конотацією – це ФО, які висловлюють критику поведінки адресата, яке відрізняється від загальновизнаних у суспільстві норм і правил. Негативність пронизує всі шари людського життя. негативність є однією з ознак картини світу, що створюють фразеологізмами [2, с.14].

При вираженні негативної конотації відсутня сама мета, тобто відсутня ідея впливу на об'єкт адресації репліки. Наявність негативної конотації характеризується, в першу чергу, номінативним характером висловлювання або ремарки. Слід зазначити, що негативні реакції можуть варіюватися від простої негативної емоції, типу неприйнятності, незгоди, до люті і ненависті. Але навіть у випадку найсильнішою негативної емоції чисто негативна репліка

або ФО з від'ємним значенням не обов'язково припускають об'єкт саме впливу. Подібне «донесення інформації» можливе за допомогою прямого вербального пояснення, тобто через використання ФО з негативною конотацією, в якому закладена не тільки емоційна реакція (в цьому випадку негативна), а й осуд, критика чи навіть образа комуніканта [2, с.16].

Порівнюючи ФО з негативною конотацією в новогрецькій та українській мовах, ми виділили низку відмінностей в компонентному та семантичному складі ФО. Ці відмінності наочно демонструють схожість менталітетів і культур. Наприклад, порівнюючи ФО в українській мові *“у кожній отарі є паршива вівця”* та новогрецькій мові *“μαύροπρόβατο”*, можна побачити, що в різних культурах символіка вівці практично ідентична: вівця є символом страху, лагідності, покірливості, що межує з пасивністю і дурістю. У сучасному світі так говорять про людину, яка є безвольною, дурною, безвідповідальною [3, с.240].

З емотивної точки зору образ вівці передає печаль і безвихідність, що пов'язано з багатовіковою традицією приносити в жертву язичницьким богам саме цю тварину. Але назва цієї тварини містить позитивну конотацію: *“божа овечка, сумирний, нешкідливий як вівця”*. Навіть Ісус Христос, згідно з біблійними текстами, народився в овечому стійлі. У той же час носії різних мов можуть по-різному сприймати той чи інший образ тварини. Зазвичай ці відмінності обумовлені екстралінгвістичними факторами, наприклад, природною зоною проживання тварин, ступенем їх використання людиною у своїй діяльності, або пов'язані з повір'ями, уявленнями народу, забобонами. Тримати чорних овець було комерційно невигідно, бо їх шерсть низько цінувалася, її неможливо було пофарбувати в бажаний колір. Тому чорних овець відбраковували, не допускаючи до розмноження, але все знову і знову з'являються в стаді чорні ягнята, котрі народжувалися від білих батьків. Крім того, через нерозуміння причин цього явища, в Англії XVIII-XIX століть чорного ягня вважали «позначеним дияволом».

Отже, фразеологізми будь-якої мови тісно пов'язані з характером образного мислення народу, відображають історію, культуру, традиції суспільства. Зіставлення українських фразеологізмів з їх іншомовними відповідниками свідчить, що фразеологічні картини світу різних народів в деяких сферах можуть збігатися. Це пояснюється, по-перше, загальним джерелом походження фразеологізмів, а по-друге, здатністю різних народів до однакового образного бачення світу.

Література

1. Літвінова М.М. Відображення рис характеру людини засобами мови (на матеріалі німецької мови) / М.М. Літвінова // Семантика, синтактика, прагматика мовленнєвої діяльності. Львів : Літопис, 1999. С. 67-71.
2. Лескина С.В. Русские и английские пейоративные фразеологизмы как единицы

языка, демонстрирующие особенности менталитетов / С.В. Лескина // Материалы международной научно-практической конференции «Привлечение современной науки – 2009». – Прага: Образование и наука, 2009. С. 14-17.

3. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка: учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. / А.В. Кунин. [2-е изд., перераб.]. Москва: Высш. шк., Дубна: Изд. Центр "Феникс", 1996. 381 с.

УДК 81`373.612.2

Матусова О. І.

МЕТАФОРА І СИМВОЛ ЯК НОСІЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У наші дні все більше і більше науковці розкривають нам загадки нашої історії та походження. Кожна гуманітарна наука надає нам змогу зрозуміти ту або іншу річ, яка нам не давала спокою. І питання стосовно носіїв лінгвокультурологічної інформації метафори і символу, є актуальним.

По-перше, лінгвокультурологія (від лат. *lingua* – мова і культурологія) – це інтегративна галузь мовознавства, яка вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури та мови в її функціонуванні й узагальнює цей процес як цілісну структуру одиниць у єдності мовного й культурного змісту за допомогою системних методів з орієнтацією на сучасні пріоритети, суспільні цінності та норми культури [1, с. 58].

Тобто, ця наука взаємодіє з мовою та античними ознаками нашого буття. Тому питання про наявності у цій науці метафори та символу є актуальним. Метафора та символ виступають у ролі не просто додатків, а є основою нашого античного буття [2, с. 156].

По-друге, якщо брати окремо ці явища, то можна знайти як дуже багато відмінностей, так і цікавих фактів, які взаємодіють з мовою взагалі. Але найяскравіше те, що об'єднує «метафору» та «символ» - це їхнє значення.

У давні часи люди не могли обійтися без ритуалів, точніше, все що вони робили було присвячено їм та їхнім богам.

Ритуал- це система дій, що здійснюються за строго встановленим порядком, за традиційним способом і в певний час, які магічно зв'язують людей з магічними силами природи та богами [3, с. 81].

Тобто, «метафора» і «символ» пов'язані саме своїми ритуальними значеннями, бо за допомогою метафори можна з одного предмета або явища перейти на інше, на абстрактне.

І мабуть тому зараз німі люди можуть «говорити» на мові жестів, бо все це передається через символи.

Метафора – це слово або вираз, що вживається в переносному значенні, в основі якого лежить порівняння неназваного предмета або явища з будь-яким іншим на підставі їх

загальної ознаки [4, с. 76]. У метафорі можна виділити 4 «елемента»: категорія або контекст, об'єкт всередині конкретної категорії, процес, яким цей об'єкт здійснює функцію, додатки цього процесу до реальних ситуацій, або перетину з ними. Тож, через метафору у лінгвокультурі можна яскравіше висловити власну думку та передати її найцікавіше.

Символ – це знак, сутність у творі, яка позначає іншу сутність, умовне позначення якого-небудь предмета, поняття або явища, художній образ, що умовно відтворює усталену думку. Знаком можуть виступати об'єкт, зображення, написане, слово, що замінює собою деяке інше поняття, використовуючи для цього асоціацію, подібність або домовленість (наприклад матеріальний об'єкт може використовуватись для позначення абстрактного поняття). Символи вказують на ідеї, поняття або інші абстракції [5, с. 95].

Отже, за допомогою символів у наші дні люди можуть краще розуміти один одного. чіткіше та яскравіше висловлювати власні думки та почуття. Тож, метафора та символ є носіями лінгвокультурної інформації, завдяки котрим суспільство може розуміти мову, вивчати її, прикрашати власні думки та вислови.

Література

1. Маслова В.А. Лінгвокультурологія. Вітебськ : ВДУ, 2017. 58 с.
2. Франц С.Д. Герої : людство. Лондон, 2019. 156 с.
3. Макаров О.С. Мова та Культура. Київ, 2019. 81 с.
4. Світова З.К. Культурологія. Москва : МДУ, 2016. 76 с.
5. Плохотнюк Т.Г. Усна народна творчість. Москва, 2017. 95 с.

УДК 811.14'06'373.4

Петрова А. О.

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГУМОРУ

Гумор, як предмет вивчення лінгвокультурології, являє собою багатоаспектне і національно-культурне явище. Мова впливає на культуру окремого індивіда і суспільства, в наслідок чого відбувається відображення цієї культури в мові.

У ситуації комізму беруть участь три компоненти: хто сміється, над чим сміється, яким чином?

У свідомості людей, що належить до однієї цивілізації, формується система фреймів, що базується на життєвому досвіді. Саме фреймовий підхід дозволяє пояснити комізм ситуацій, оскільки саме порушення традиційного, національного і звичного створює гумористичний відтінок.

Фрейм гумору, як його предметно-образна сторона, виступає в пам'яті у вигляді образів тих ситуацій, які пов'язані з тональністю і зразками поведінки людей. При вивченні фрейма, лінгвіст змушений звертатися до мовних втілень, що зберігаються в пам'яті

фрагмента реальності, тобто до понятійної характеристики концепту.

Понятійна характеристика концепту є його опис за допомогою ознак, які виділяються в складі цілого уявлення. До понятійним характеристикам відносять словесне позначення (іменування) і словесну характеристика. Понятійною характеристикою досліджуваного концепту є перш за все слово «гумор», тобто позначення концепту. Далі розглядається серія визначень даного концепту, при цьому провідним визначенням виступає словникова дефініція [3].

Мовознавець Потебня О.О. заклав спосіб, завдяки якому виділяється найближче і найвідданіше значення слова, тобто той змістовний мінімум, який повинен бути відомий носію даної культури і який фіксується в тлумачному словнику у вигляді дефініції. Невід'ємною частиною вивчення концепту є його наукове чи індивідуальне, специфічне уточнення і розширення, пов'язане з визначенням об'єктом, яке є відповідним для людей, що пов'язують з цим концептом будь-які особливі особистісно-вагомні якості. Нарешті, найповнішою характеристикою гумору є перелік визначень, пов'язаних як з поняттям «гумор», так і з характеристиками ситуацій, які асоціюються з гумористичним поведінкою [5].

Як різновид критики, гумор будується на певній системі цінностей, такі як соціальні, культурні, етнічні, що проявляються в певний період.

Етнічний гумор заснований на карикатурній характеристиці інших етносів. М.А.Кулинич визначає пріоритети в етнічному гуморі за допомогою контрасту двох компонентів. Один з них є висміює якість іншого народу, а друге – позитивна якість, яке приймається як характеристика свого етносу [4].

У Греції таким народом стали понтіїці – етнічна група греків, які проживали на території сучасної Туреччини, і країн Кавказу. Класичним взірцем анекдотів про понтіїцев є наступний: «В аеропорту диспетчер оголошує по гучному зв'язку: Шановні панове понтіїці! Будь ласка, не розсипайте на злітну смугу зерно! Великий залізний птах сам прилетить!». В анекдотах про понтіїцев, також часто в перебільшеній формі, виражається нетямущих і наївність народу на тлі інших націй.

До числа тематичних об'єктів етнічного гумору належать концепти їжі і випивки. Гумор, пов'язаний з їжею, стосується обжерливості, нерозбірливості в їжі, порушень етикету за столом, порушення характеристик їжі, використання дивних продуктів і т.д. При цьому тема їжі часто виступає як привід для створення комічної ситуації.

Гендерні відносини, включаючи теми сім'ї, залицяння, займають значне місце в житті людей і тому закріплюються в концептах. Як і в інших випадках, об'єктом гумору виступає відхилення від норм: надмірна і недостатня статева активність, заміщення високих почуттів

корисливими [3].

Як приклад, найбільш поширена концепція такого гумору зустрічається в грецьких анекдотах. В даному гуморі присутній персонаж, який не соромиться у висловах, хлопчик Тотос. Це грецький аналог відомого всім Вовочки. Мила, добродушна дитина, який просто випромінює дотепність.

Слід зауважити, що ці концепти належать до традиційно заборонених тем, тому вони часто пов'язані з іншими концептами (краса/потворність, сміливість/боягузтво).

Лінгвокультурна специфіка гумору усвідомлюється насамперед у нерозумінні гумору. Нерозуміння гумору через недостатню компетентність в міжкультурному спілкуванні може бути розбите на кілька типів: 1) нерозуміння побутового гумору, пов'язане з відсутністю аналогічних проявів у своїй культурі; 2) нерозуміння цінностей іншої культури; 3) нерозуміння тих чи інших прийнятих норм.

Таким чином можна зробити висновок, що будувати лінгвістичну теорію тільки з опорою на фреймові категорії недостатньо. Додатково, гумор має національну специфіку і його розуміння залежить від самоідентичності індивіда, що дає підстави розглядати комічне з позиції лінгвокультурології.

Література

1. Вержинская И.В. Понятие «юмор» в лингвокультурологическом аспекте // Наука и современность, 2012. Изд. 1. С. 105–108.
2. Иванова Л.П. Лингвокультурологические аспекты комического (к постановке проблемы) // Логический анализ языка: языковые механизмы комизма / под науч. ред. Н.Д.Артюнова. Москва. Изд-во Индрик, 2007. С. 560–567.
3. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Монография, 2007. С. 155–166.
4. Кулинич М.А. Лингвокультурология юмора. Самара : Изд-во Самара, 1999. С. 89–92.
5. Потебня А.А. Из записок по русской грамматике // Звегинцев В.А. История языкознания XIX–XX веков в очерках и извлечениях. Ч. 1. М.: Просвещение, 1964. С. 142–169.

УДК 81:39

Савін М. О.

МОВНА СВІДОМІСТЬ ОЧИМА ДОСЛІДНИКІВ-МОВОЗНАВЦІВ

У курсах загального мовознавства та соціолінгвістики, в багатьох довідкових виданнях немає ні цілісної теорії, ні єдиного розуміння терміну «мовної свідомості» (далі - МС), бо різні дослідники вкладають у це поняття різноманітні значення.

Українська дослідниця О. О. Селіванова приєднується до визначення МС, яке дав німецький лінгвіст Г. Ейлер: це механізм індивідуальної свідомості, що керує мовленнєвою діяльністю, формує, зберігає й перетворює мовні знаки, правила їхньої сполучуваності, вживання, погляди й установки на мову та її елементи [1, с. 371]. Тут, як бачимо, уявлення про МС часто накладається на поняття мовленнєвої здатності як психічної функції. Словацький учений Я. Горецький інтерпретує МС як «інтеріоризовану систему вербальної поведінки» [2, с. 81]. Російський етнолінгвіст С.Є. Нікітіна зближує МС із поняттям стратегії й тактики мовної поведінки, що зумовлена такими рисами особистості, як культурний статус, соціальна належність, стать, вік, світогляд, психологічний тип тощо [3, с. 8].

Б. М. Ажнюк уживає термін «метамовна свідомість» у руслі американської соціолінгвістики, розуміючи під ним здатність людини подумки порівнювати мови, якими вона володіє. На цій основі у неї поглиблюються уявлення про різні мовні явища, виробляються відповідні оцінки, з'являється можливість бути одночасно у двох «мовних світах». Метамовну свідомість учений вивчав методами інтерв'ю й анкетування діаспорних українців, які, крім рідної, володіють і англійською мовою [4, с. 142–149, с. 440–441]. У багатомовному середовищі важливо зміцнювати вірність рідній мові, вести профілактику мовного відступництва - явищ, які теж зараховують до царини МС [5, с. 75–96].

Г. М. Яворська вважає МС наслідком рефлексії над мовою. Ця рефлексія відбувається на двох рівнях: перший (поверхневий) складається з мовних поглядів та оцінок, притаманних певній спільноті, другий (глибинний) реалізується при виборі мовних варіантів, коли одні з них приймають як правильні, а інші відкидають як неприйнятні. Настанови й оцінне ставлення до мови можливі лише там, де є варіативність. Звідси й визначення МС – «сукупність культурно й соціально зумовлених установок щодо мови, які відбивають колективні ціннісні орієнтації» [6, с. 145]. Безперечно, нормотворення – важливий аспект, хоч МС, на нашу думку, не зводиться тільки до нього. Рефлексію над мовою точніше було б трактувати саме як вияв МС, а нормотворчу діяльність – як її наслідок. Щоб відмежувати власне розуміння МС від її розуміння як мовної картини світу, пропагованого російськими вченими, Г. М. Яворська схиляється до терміна «лінгвістична свідомість». Однак цей термін не є цілком бездоганним, бо відсилає не до мови, а до лінгвістики, позначаючи буквально «мовознавчу свідомість».

Навіть із цього побіжного огляду видно, що підходи до витлумачення змісту й обсягу поняття МС істотно різняться.

Розпочнемо з того, що МС є психічним утворенням. Істотна ознака свідомості – її скерованість (інтенціональність) на певний предмет, сприйняття його як окремої сутності. Тобто свідомість — полягає в суб'єктивному відображенні людиною навколишнього світу.

Традиційно в науці виділяють ще й «спеціалізовані» види свідомості – залежно від тієї царини, яку вони відображають: моральну, правову, національну, екологічну, естетичну, історичну, політичну, релігійну. МС є відображенням царини власне мовної. Тут мова потрапляє в поле уваги, виділяється як окремий об'єкт пізнання й осмислюється з метою зробити її образ ясним, цілісним, упорядкованим. У результаті виникає система мовних знань, ідей, переконань, почувань, настанов. Формуються також ціннісне ставлення, яке відбиває значущість мови в житті людини, й оцінне ставлення — що в мові є хорошим, правильним, корисним, а що поганим, неправильним, шкідливим [8, с. 95–101].

Звідси визначення: МС - форма свідомості, яка охоплює погляди, уявлення, почуття, оцінки й настанови щодо мови та мовної дійсності.

МС пов'язана з низкою супутніх явищ: знання й культура мови, мовний смак, мовна соціалізація (опанування норм), мовленнєва вправність, мовна особистість (ідіолект, індивідуальність мовця). МС тісно взаємодіє з цими явищами: вона певною мірою залежна від них і одночасно сама зумовлює їхнє існування, впливає на їхню розвиненість, скеровуючи її в певному напрямку. Так, знання норм - це мовна грамотність, а дотримання їх, або нехтування ними - це вже сфера МС. Оскільки мова може бути об'єктом моральних та естетичних почуттів, а вживання мови підлягає правовому регулюванню, то МС частково переплітається з моральною, естетичною та правовою свідомостями [9, с. 68–79].

Існує взаємозалежність і між мовною та національною свідомостями. В етносу, який розмовляє мовою, відмінною від мов інших етносів, неминуче пробуджується відчуття власної самотності. У цьому розумінні мова постає одним із вирішальних і, можливо, найперших історичних чинників формування національної свідомості. Натомість занепад мови, лінгвоцид майже завжди призводять до її спотворення й розпаду. З іншого боку, наявність окремої, згуртованої національної спільноти плекає самотність мови, сприяє її ранньому виокремленню з кола близькоспоріднених мов (діалектів). Отже, МС нерідко зароджується з національної свідомості. Цікаву відмінність у цьому зв'язку відзначає О. Б. Ткаченко. Якщо більшість неповних титульних націй Центральної Європи пройшли розвиток «мовна свідомість —> національна свідомість —> державна свідомість», то в сучасній Східній Україні цей розвиток може відбутись у зворотному напрямі: «державна свідомість -> національна свідомість —> мовна свідомість» [7, с. 17]. Таким чином, обидва поняття близькі, у чомусь перетинаються, але цілковитого збігу між ними немає. Тому зводити їх в одне поняття «мовно-національна свідомість», як це інколи роблять, не зовсім правильно.

За формами існування та будовою МС багатовимірна й неоднорідна. Як і інші види свідомості, вона існує у двох іпостасях. Залежно від кількості охоплених нею мовців може бути індивідуальною, тобто належною одній особі, та груповою (суспільною) — належною

соціальній групі, національній або мовній спільноті, всьому людству. Якщо індивідуальна МС формується переважно під впливом мовних знань, світогляду й особистого досвіду, то групова МС більше залежить від культурних традицій, умов духовного життя, панівних ідеологічних і ціннісних орієнтацій. Групова МС виражає найтипніше ставлення до мови й виявляється не інакше, як через індивідуальну МС. Структура МС містить чотири основних блоки елементів- мовні знання, почуття, оцінки й настанови.

Література

1. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 716 с.
2. Horecký J. Jazykové vedomie .Jazykovědný časopis, 1991. R. 42. N 2.
3. Никитина С. Е. Устная народная культура и языковое сознание. Москва: Наука, 1993. 188 с.
4. Ажнюк Б. М. Мовна єдність нації: діаспора й Україна. Київ: Рідна мова, 1999. 450 с.
5. Kurzowa Z. Świadomość językowa i poglądy współczesnych Polaków i litewskich na ich język .Przegląd Polonijny, 1988. R.14. Z. 1.
6. Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс : Мова, культура, влада. Київ, 2000. 285 с.
7. Ткаченко О. Б. Український мовно-національний розвиток. Київ: Світогляд. №2, 2008.
8. Гальперин П. Я. Языковое сознание и некоторые вопросы взаимоотношения языка и мышления. Вопросы психологии. №4, 1977.
9. Романюк С. Формування мовної свідомості українців у діаспорі. Український вимір : Міжнар. зб. Ніжин, 2005. Вип. 4. Кн. 2.

УДК 811.14'06'373.7

Стефаниць В. О.

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК «ЗГОРНУТІ ТЕКСТИ» КУЛЬТУРИ

Лінгвокультурологічний підхід у фразеології базується на положенні, що культура втілює свій ціннісний зміст у мові як засобі позначення навколишнього світу. Мова сприяє зберіганню і трансляції запасу культурних цінностей. Зв'язок мови, культури і національного менталітету з одного боку, і потяг лінгвістики до виявлення механізмів взаємодії та поєднання цих систем з іншого, підтверджують об'єктивність наукової думки щодо об'єднання лінгвістики і культурології в одну дисципліну.

Коди утворюються і здійснюють свої функції в культурі, яку можна розглядати як

семіотичну систему, де синтезуються знаки і смисли. Знаки для втілення своїх смислів вона запозичує з рослинного і тваринного світу, артефактів, з внутрішнього й зовнішнього світу людини. Таким чином, код культури можна розглядати як знаряддя для вираження смислів, що мають різні формальні «обличчя» [1, с. 341]. Різними способами кодований ціннісний смисл створює систему кодів культури і в цілому картину світу, яка розкриває світогляд того чинного соціуму.

Код культури В. Красниху подібнює до «сітки», яку культура «накидає» на навколишню дійсність, членує, категоризує, структурує й оцінює її [2, с. 5]. Код культури співвідносяться з давніми архетиповими уявленнями людини і, власне, вони ці уявлення «кодують». На думку дослідниці, коди за своєю природою є універсальними, проте їх прояви та питома вага кожного в певній культурі, а також метафори, в яких вони реалізуються, національно детерміновані й обумовлені конкретною культурою [2, с. 5].

В. Маслова розглядає фразеологізми як тексти, що зберігають культурну інформацію [8, с. 75]. Культурну інформацію можна отримати з внутрішньої форми ФО, оскільки в ній присутні «сліди» культури – міфи, звичаї, традиції, відображені історичні події та елементи матеріальної культури [3, с. 71].

Лосєв зазначав, що символ – це розгорнутий знак, в той час як знак також є нерозгорнутим символом, його зародком. Багато сучасних праць також звертаються до теми символічності у фразеології (див. праці В. Телія, М. Ковшової, Н. Брагіної та ін.). Поняття символу як знака культури пов'язано з поняттям культурного коду як вторинного використання знаків, що вживаються закріплене за ним первинне значення, їх вторинну семіотизацію, і з поняттям культурної семантики [4]. Дослідники М. Толстой і С. Так, дії, які називаються подібними фразеологічними зворотами в прямому значенні, за певних умов набувають символічного змісту. Їх символічна семантика ґрунтується на символічному змісті, зумовленому певною ситуацією, тобто символічною є власне сама ситуація. Мотивувальні ситуації в обох мовах містять знакову лінгвокультурну інформацію. Зокрема, це українські дієслівні інтертекстуальні фразеологізми природного коду культури: топтати ряст «жити» (дія пов'язана з початком весни, який визначався не календарним днем, а її прикметами; топтання рясту символізувало магічну дію, що сприяло здоров'ю, продовженню життя); як осика на вітрі (тремтіти, затремтіти) «дуже сильно» (осика – символ полохливості, проклятого дерева) [5, с. 716; 469]; англійські інтертекстуальні фразеологізми артефактного коду: *to sit on the Penniless bench* «бути в дуже скрутних матеріальних обставинах» (раніше на лавках біля церкви сиділи саменужденні люди; *to laugh up one's sleeve* «сміятися нішком, крадькома, приховуючи сміх» (у XVI ст. носили широкі рукава, за якими можна було приховати недоречний чи небажаний сміх або посмішку) [6, с. 866; 588] та ін.

Символи і кодизумовилирізнідії, процеси та поведінкулюдини. Наприклад,традиційну (укр. розбити горщик (глек, макітру) «розірватидружністосунки; посваритися» [5 с. 603–604] обмінятихліб [святий] «датиабодістатизгоду нашлюб; домовитися про одруження»; повертатихліб «відмовляти тому, хтосватається» [5, с. 454; 524]) – харчовий код; англ.tocastanoldshoeafterone«кинути черевик комусьуслід. побажатищастя, удачі»(є народнеповір'я, щокинутийуслід черевик, особливо молодят, принесещастя [6, с. 198]; tofallonone'sword«братиповнувідповідальність за великупомилку» (виразбере початок з традиціїримськихгенералівздійснювати в разіпоразки в бою абобезчестясуїцид, падаючи на власний меч); totingtheknellof«співативідхіднукомусь» (за давнімианглійськимитрадиціями, під час похоронноїпроцесії били у дзвони [6, с. 822] – артефактний код; tofindthebeaninthecake«пощастити» (за старим англійськимзвичаєм на свято у пирігзапікалибіб; той, кому припадав шматок із бобом, проголошувався королем святковоївечері) [6, с. 333] – біоморфний код та ін.; обрядово-символічну (укр. положитиналаві (кого) «справляти обряд поховання; ховати кого-небудь» [5, с. 538] (лава була символом домівки, слугувала вона й останнімпристанкомлюдини в цьомужитті) – артефактний код; англ. toearththewillow «носити траур; тужити за коханимабо за коханою»[6, с. 996] (йдеться про асоціаціюверби з тугою, журбою, плачем, щосягаєбіблійнихджерел)– біоморфний код; стати на рушнику “взятишлюб, одружитися” (рушник – символ матеріальноїкультурислов'ян, важлива складоваобрядів і традицій);уклонятися до землі «виражатипошану кому-небудь»[5, с. 734] – природний код; англ. toackone'sbrains«перенапружуватимозок, намагаючисьщосьпригадати; обмірковуватищось» (пор. укр. крутитимізмами «думати, мислити, міркувати») – тілесний код забобонну (пов'язані з народними забобонами, повір'ями, уявленнями) (напр., укр. бути на сьомомунебі «дужезадоволений, безмежнощасливий» [5, с. 428] є віддзеркаленнямдавніхуявлень як носіївукраїнської, так і англійської мов. Цей інтертекстуальний сюжет запозиченийіз міфології. Деякі природні явища людям буловажкоосягнути й пояснити.

Дослідження виявило, що дієслівний код представлений такими кодами культури, як артефактний, біоморфний, природний, тілесний, харчовий, встановлено залежність дієслівних фразеологізмів від представлених кодів культури. Отже, предмети, рослини й тварини, що оточували людину, ставали джерелом появи багатьох фразеологізмів. Для дієслівних інтертекстуальних фразеологізмів обох мов більш характерні такі джерела, як традиції, звичаї, обряди та історико-культурні джерела, що відображено через артефактний і біоморфний коди. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в глибшому вивченні питання співвідношення граматичних кодів і культурних кодів на матеріаліінших граматичних типів фразеологічних мікротекстів.

Література

1. Березович Є. Л. Мова і традиційна культура: Етнолінгвістичні дослідження. М. : "Індрик", 2007. 600 с.
2. Червоних В. В. Коды та еталони культури (запрошення до розмови) / Мова, свідомість, комунікація: Сб. статей / [отв. ред. В. В. Червоних, А. В. Ізотов]. М. : МАКС Пресс, 2001. Вип. 19. С. 5–19.
3. Маслова В. А. Лінгвокультурологія. М. : Вид. центр "Академія", 2001. 208 с.
4. Толстой Н., товста С. про вторинної функції обрядового символу (на матеріалі слов'янської народної традиції / Історико-етнографічні дослідження з фольклору: Збірник статей пам'яті С.А. Токарева. Про. : Наука, 1994. С. 238–255.
5. СФУМ – Словник фразеологізмів української мови [уклад. В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк та ін.]. К. : Наук. думка, 2008. 1104 с.
6. АУФС – Англо-український фразеологічний словник [уклад. К. Т. Баранцев]. К. : Знання, 2005. 1056 с.

УДК 81'22

Ломакіна Л. О.

ТИПИ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ, ЇХ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА

Зв'язок мови, культури і комунікації є природним і нерозривним. Як вербальна, так і невербальна комунікативна поведінка передбачає наявність певних національно-специфічних особливостей, які зумовлюються типом культури, сукупністю особливостей відносин соціального характеру і культурних цінностей, які мають ключове значення для представників тієї чи іншої національно-культурної спільності в процесі їх життєдіяльності [1, с. 176].

Велика частина інформації сприймається і передається за допомогою невербальних засобів спілкування (мімікою, позою співрозмовника, його жестами). Варто відзначити, що саме комунікаційні жести відводиться провідна роль в процесі невербальної взаємодії.

Невербальна комунікація є найдавнішою формою спілкування людей. Історично невербальні засоби комунікації розвинулися раніше, ніж мова. Вони виявилися стійкими і ефективними у своїх початкових функціях і не припускали високорозвиненої людської свідомості. Крім того, поступово проявилися їх певні переваги перед вербальними: вони сприймаються безпосередньо і тому сильніше впливають на адресата, передають найтонші відтінки відносин, емоцій, оцінки, з їх допомогою можна передавати інформацію, яку важко або з якихось причин незручно висловити словами [2, с. 204].

Невербальне спілкування може доповнювати вербальне.

Якщо ви посміхаєтеся і говорите: «Привіт, як справи?», то ці дві дії доповнюють одна одну. Доповнення означає, що невербальні елементи роблять мову виразнішою, уточнюють і роз'яснюють її. Ваша посмішка при зустрічі з другом, коли ви говорите йому, що дуже раді побачитися з ним, доповнює мовне повідомлення. Мова краще розуміється, якщо вона супроводжується жестами. Так, для залучення уваги до якогось повідомлення можна підняти вгору вказівний палець [3, с. 148].

Дотики необхідні людині, щоб посилювати чи послаблювати процес спілкування. Так в залежності від мети і характеру дотик можна розділити на наступні типи:

- 1) професійні – вони носять безособовий характер, людина при цьому сприймається лише як об'єкт спілкування (огляд лікаря);
- 2) ритуальні – рукостискання, дипломатичні поцілунки;
- 3) дружні;
- 4) любовні [4, с. 46].

Розглянемо невербальну комунікацію на прикладі італійської культури.

В Європі найбільше жестів використовують італійці: так, захоплення жіночою красою вони виражають не менше, ніж п'ятьма способами. За годину невимушеного спілкування мексиканець робить в середньому 180 жестів, француз –120, італієць –80, фін –один жест, а англієць –жодного[5].

Як всі ми вже знаємо італійці розмовляють швидко і емоційно і прикрашають свою мову найрізноманітнішими жестами. Не знаючи мови, за одною тільки красномовною інтонацією і мімікою можна вловити сенс сказаного.

Нижче наведено кілька прикладів, які відрізняють українську італійську невербальну комунікації, а також деякі подібності між ними:

Chepeso! (Mistaqua!)

Він набрид!

Аналог нашого жесту «ситий по горло» (рука піднесена до горла).

Жест зрозумілий для будь-якої культури.

Vieninelle miebraccia! Дай, я тебе обійму!

У італійців прийнято «тепле привітання» і зустрічаючись на вулиці вони можуть обмінюватися не тільки рукостисканням, але також обіймами і поцілунками, навіть між чоловіками прийняті поцілунки в щок при зустрічі.

Me ne frego. Мені все одно.

Випадково погладивши область підборіддя вказівним пальцем або кистю ми ризикуємо бути неправильно зрозумілими, оскільки у італійців це означає вираз байдужості.

Ti amo. Я тебе люблю.

Великий, вказівний і середній палець витягнуті, долоня піднята.

Malinconia! Туга зелена!

Великі і вказівні пальці зігнуті і рухаються вгору-вниз на рівні шлунка.

Рука погладжує підборіддя і спускається ніжче.

Molto! Багато!

Долоня, звернена до грудей, рухається вгору-вниз.

Magnificamente! Bellissimo! Чудово!

Поцілунок кінчиків зібраних пальців [6, с. 160].

Мова є інструментом культури, який впливає на процес формування особистості людини: саме за допомогою мови відбувається сприйняття традицій і звичаїв, менталітету своєї національно-культурної спільності, менталітету свого народу, що передбачає формування специфічного культурного образу навколишнього світу.

Уміння читати і застосовувати самому знаки невербальної системи спілкування допоможуть досягти успіху не тільки в діловій сфері, а й у повсякденному житті.

Література

1. Guirdham M. Communicating across cultures at work. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. 328 p.
2. Горелов И.Н. Невербальные компоненты коммуникации. М. : «Наука», 1980. 238 с.
3. Конечкая В.П. Социология коммуникации. М. : МУБУ, 1997. 164 с.
4. Лабунская В.А. Экспрессия человека: общение и межличностное познание. Ростов-на-Дону: «Феникс», 1999. 214 с.
5. Мова рук: веб-сайт. URL: https://pidruchniki.com/13500826/turizm/mova_ruk (дата звернення: 01.12.2019).
6. Poggi I. Leparole del corpo. Introduzione alla comunicazione multimodale. Carocci editore S. p. A. Roma, 2006. 160 p.

УДК 821.14'02-13.09

Шкурат Я. І.

ДО ПИТАННЯ ПРО СВОЄРІДНІСТЬ ЕПІЧНОГО ГЕРОЮ

В ПОЕМІ «ДІГЕНІС АКРІТАС»

Ціль дослідження – розгляд та вивчення процесу розвитку героїчного епосу та образу Дігеніса Акритаса як епічного героя новогрецької літератури.

Об'єкт дослідження – образ Дігеніса Акритаса, зокрема поеми з одноіменною назвою.

Актуальність роботи пов'язана з інтересом грецькомовного читача до історії появи героїчного епосу новогрецької літератури.

У вузькому сенсі епос – це саме героїчний епос. Героїчний епос спочатку виник в епоху розкладання первіснообщинного ладу, коли стало можливим виділення окремої особистості на тлі інших. Поступово епос, як художня форма, трансформується: головними героями стають вожді і воїни, що борються з ворогами. Принципово важливим є те, що епічні герої представляють певну історичну народність, адже епос стає головним сховищем історичного минулого народу.

Для розуміння епосу в цілому і головного епічного героя зокрема, важливо знати, на якому історичному тлі розвиваються події, описані в епосі та розвиток образу етнічного героя, як, наприклад, образ Дігеніса Акрітаса.

За історією ми знаємо, що Дігеніс Акрітас походив із двох багатих славнозвісних родів, тому його ім'я має значення «двонародженого». Він став відомий завдяки своїм подвигам, і заступництву за візантійців. Своє прізвисько він отримав за охорону кордонів Візантії.

Добре вихований, гарний хлопець з різноманітними захопленнями – саме таким постає нам Дігеніс Акрітас у творі. Його перший подвиг, зроблений в 12 років, призвів до низки інших подвигів, серед яких було викрадення однієї чарівної дівчини, яка в майбутньому стане йому дружиною. Разом із цією дівчиною вони будуватимуть спільне майбутнє, та протягом всієї історії, ми бачимо, що він постійно дбає та цінує дружину. Навіть коли він відчував, що скоро помре, він продовжував піклуватися про неї, намагаючись полегшити її долю.

У бою Дігеніс нещадний і завжди розправляється з тими, хто розпалює в ньому гнів (окрім біженців та жінок), та майже завжди покладається на свою силу. Але іноді він все ж продумує свої дії, коли то необхідно: наприклад, він вибирав кращий варіант своєї поведінки, коли була велика небезпека втратити коханої.

Він завжди розпалює вогонь під час битви, яке не можливо втихомирити, але все ж таки залишає за собою якість благородного воїна: він не калічить Максимі, бо та була жінкою, його зачіпають слова Філопапа про вірність. Але звісно також він має почуття її власної переваги, тому що ніколи не терпить приниження з боку кого-небудь.

Дігеніс Акрітас уособлює в собі благородство і відвагу. Він дуже міцний, гарний і чемний. Однак, під час розправи з Максимі, Дігеніс не думає про благородство. Але при цьому він усвідомлює свої гріхи. Дігеніс просить вибачення у першої людини, яка просто проходила повз. Це покаяння - особливість християнського світогляду - можливість, розкавшись, бути пробачив.

Дігеніс завоював багато земель, деякі з них були завойовані для того, щоб звільнити з полону свій народ.

Для нього єдина вірна релігія – християнство, тому що він змушує друзів його батька прийняти хрещення, хоча вони були язичниками, а також просить імператора перейти на їх бік і бути на стороні православних, тим самим, боротися з єретиками.

Єдине, що мучило Дігеніса на все життя – бездітність. Він помер без спадкоємця.

Література

1. Акопян Н. С. Своеобразие эпического героя в поэме Гомера "Одиссея" и в поэме "Дигенис Акрит" [Електронний ресурс] / Наталья Сергеевна Акопян. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://knowledge.allbest.ru/literature/3c0b65625a3bd79b5d53a89521206d27_1.html.
2. Образ полководца в эпосе о Дигенисе Акрите и византийских военных трактатах: нормативная точка зрения [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://e-koncept.ru/2014/54447.htm>.
3. Образ Дигениса Акрита как эпического героя [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : https://studbooks.net/593658/literatura/obraz_digenisa_akrita_epicheskogo_geroya.

УДК 811.14‘06‘25‘373.7

Афоніна А.О.

СУЧАСНА КОМУНІКАЦІЯ: ОСОБЛИВОСТІ ГРЕЦЬКОЇ РОЗМОВНОЇ ПИСЬМОВОЇ МОВИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Актуальність теми пояснюється необхідністю дослідження мови і мовних засобів спілкування в мережі Інтернет, тому як даний вид віртуального спілкування набуває більшої значущості і стає одним з основних видів комунікації людей в сучасному світі. Тема неодноразово була предметом аналізу багатьох робіт А. Андруцопулоса, С. Циплаку, Д. Кутсоянніса, А. Янннакулопулоса.

Предмет дослідження - особливості грекомовної письмової комунікації в мережі Інтернет.

Об'єктом дослідження слугують мовні засоби мережевої комунікації.

Інтернет як особливе середовище спілкування привертає дедалі більшу увагу науковців, зокрема філологів, надаючи дослідникам ресурс мовного масиву, який стрімко розвивається й починає впливати на мову поза власними межами [3].

Сьогодні все більшої популярності набирає така система спілкування як *greeklish*. Термін *greeklish* походить від злиття двох слів: *Greek* та *English*, і передбачає нову форму передачі мови, при якій грецькі звуки передаються на письмі латинськими символами.

До появи *greeklish* існувала і більш рання тенденція фіксувати на письмі грецьку мову латинськими літерами. Такий запис називали «*Φραγκολεβαντίνα*» – «франколевантійська»

мова [2]. Так само як і *greeklish*, цей термін позначав спосіб запису грецької мови латинськими літерами. Використовувався він серед грецьких православних християн Каппадокії (історична назва місцевості на сході Малої Азії на території сучасної Туреччини), які також говорили турецькою мовою, і в Албанії. Існує достатня кількість прикладів рукописів епохи Відродження, в яких грецькі тексти відтворені таким чином. Наприклад, комедія «*Fortounatos*» Марка Ентоніо Фосколо (1655г.) чи видана «франколевантійською» книга «*I Mera tou Hristianou*», яка зберігається у Венеціанському музеї острова Наксос (Греція).

Сьогодні *greeklish* широко використовується в мережі інтернет при неформальному написанні електронних листів, при спілкуванні в чатах, під час листування в соціальних мережах і т. д. [1].

Відтворення на письмі грецьких символів латинськими заснована на двох принципах: орфографічному і фонетичному. Орфографічний принцип передбачає точне копіювання грецької орфографії, тобто між латинськими символами і грецькими є взаємно однозначне зіставлення [2]. У той час як при фонетичному принципі немає завдання відтворити грецьку орфографію, і *greeklish* тут є засобом передачі фонетичної транскрипції грецьких слів, ґрунтуючись найчастіше на нормах вимови англійської мови.

Отже, розглянемо, як передаються на письмі символи з точки зору повного копіювання грецької орфографії. В першу чергу символи використовуються за зовнішньою подібністю, однак, якщо немає еквівалента, то символ записується поєднанням декількох символів або передається цифрою, найбільш схожою на грецьку букву. Наприклад, грецькі літери α, γ, λ, μ, φ передаються латинськими символами *a, g, l, m, f*; літери «псі» ψ і «ксі» ξ вимовляються двома звуками і тому передаються двома латинськими символами: *ps* і *ks*, проте їх можна передати і цифрами 4 і 3; а також буква «фіта» θ може передаватися як *th*, що відповідає аналогічному вимові грецької букви і англійському буквосполученню, хоча зустрічається і передача цієї букви цифрою 8, ґрунтуючись на зовнішній схожості цих символів [1].

Відтворення символів за фонетичним принципом також має свої особливості. Наприклад, зберігається йотаїзм. Всі букви і буквосполучення, які в грецькому вимовляються звуком [i] передаються латинським фонетичним еквівалентом і ніяк не диференціюються. У сучасній грецькій мові існує п'ять варіантів звуку [i]: це літери η, ι, υ і диграфи ει, οι.

Виходячи з вищесказаного, розглянемо на прикладі грецької фрази *Καλημέρα! Τι κάνεις;* (Добрий день! Як справи?) два варіанти її передачі в системі *greeklish*. За орфографічним принципом вірним буде таке написання: *Kalhmer(p)a! Ti kaneis?*. За

фонетичним принципом - *Kalimera! Ti kanis?*. З наведеного прикладу, можна побачити, що дійсно ґрунтуючись на принципі фонетики, головним завданням залишається відображення звукового оформлення, ніж правил орфографії, в той час як при орфографічному принципі зберігаються всі норми грецького правопису [2].

Варто сказати, що використання системи *greeklish* досі залишається неформальним засобом передачі повідомлень. Однак в Греції вже можна зустріти рекламні постери і вивіски з використанням *greeklish*. Також *greeklish* досить часто піддається критиці, тому що через використання латинізованої системи мови греки забувають правила орфографії, коли використовують грецький алфавіт при написанні тексту.

Підводячи підсумок, потрібно зазначити, що незважаючи на недоліки такої форми грецької мови, *greeklish* можна вважати новим етапом у розвитку новогрецької мови, який надалі може призвести до мовної реформи, в першу чергу до орфографічної.

Література

1. *Greeklish* [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://ru.knowledgr.com/00124419/Greeklish>
2. The Multilingual Internet: Language, Culture, and Communication Online [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://books.google.com.ua/books?id=YAISDAAQBAJ&pg=PA119&lpg=PA119&dq=greeklish+Koutsogiannis&source=bl&ots=0Jlz98QlrY&sig=ACfU3U0ruBzc9au9jrZIC1pIUwipNs7DKA&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwiT-J62gaXmA hXssIsKHeCLDgMQ6AEwB3oECAoQBA#v=onepage&q=greeklish%20Koutsogiannis&f=false>
3. *Greeklish* як явище в грецькій мові [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://skype-language.com/article/greeklish-kak-yavlenie-v-grecheskom-yazyke>

СЕКЦІЯ:

ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ПЕРЕКЛАД

УДК 811.14'06'25:656(043)

Пахмутов Є. П.

КАЛЬКУВАННЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АБРЕВІАТУР ТА СКОРОЧЕНЬ МОРСЬКОЇ ЛЕКСИКИ

Калька (фр. *calque* – «копія») або калькування – 1) це особливий вид мовного запозичення: утворення нового фразеологізму, слова або нового значення слова через буквальний переклад відповідного іншомовного елемента; 2) запозичення іншомовних слів, виразів, фраз буквальним перекладом відповідної мовленнєвої одиниці, а також результат

цих запозичень: слова, вирази і фрази [4, с. 211]; 3) Кальками ми називаємо слова і вирази, утворені механічно, шляхом буквального перекладу за зразком виразів, узятих з іноземної мови [1, с. 69]; 4) творення слів і окремих виразів шляхом копіювання того самого способу, яким вони утворені в іншій мові, у мові-джерелі [2, с. 80]. Кальки виникають як реакція носіїв мови на різке збільшення числа прямих запозичень іншомовних слів, що впроваджуються в побут і науку, в різні історичні періоди. Це, по суті, копіювання іншомовного слова за допомогою свого, незапозиченого матеріалу. Цим кальки і відрізняються від запозичень, які є словами, що увійшли до мови повністю (тобто й значення, й звукове вираження слова, передане на письмі літерами відповідної мови). Калькування можна застосовувати тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові.

Цей лінгвістичний термін прижився і закріпився в багатьох мовах. Думки Ш. Баллі про кальки, висловлені на початку XX ст., уточнюються і дістають дальшого розвитку у роботах зарубіжних і вітчизняних мовознавців. Слушно зауважує Л.П. Єфремов, що «калькування саме по собі становить значний інтерес для мовознавства і заслуговує на спеціальне, а не окремо побіжне вивчення, і його не можна приєднати навіть до такого актуального і складного питання, як запозичення» [3, с. 119].

Думки вчених у дослідженні кальок розходяться. Одна частина вважає кальки різновидом запозичень, інша – ототожнює їх з буквальним перекладом. Аналізуючи спільні риси запозичення і калькування, Ш. Баллі зауважував: «Було помилкою чітко розмежовувати запозичення і кальки, вони викликані однією і тією ж причиною і відіграють однакову роль у положенні словника» [1, с. 70]. Протилежну думку проводить Л.П. Єфремов: «... кальки слід якомога рішучіше протиставити лексичним запозиченням» [3, с. 84]. Друга група мовознавців (О. Реформатський, Е. Ахундзянов, В. Поржезинський та ін.) іде від праці Ш. Баллі і ототожнює калькування з буквальним перекладом. Використавши відомі спостереження і узагальнивши їх, можна зробити такий висновок: калькування є недоліком мовленнєвої інтерференції; калькування – двобічне явище (об'єкт і результат); в основі калькування лежить принцип мотивованості.

У вітчизняному мовознавстві віддають перевагу класифікації кальок, запропонованій М. Шанським:

1. словотворчі – слово, створене за іншомовної словотвірної моделі, але з матеріалу даного мови. Наприклад: АРФ, Αεροπλανοφόρο – Авіаносець; Λ/Χ, Λιμεναρχείο – Управління портом.

2. семантичні – отримання словом нового, переносного значення під впливом іноземного слова. Наприклад: Α.Σ., Λιμενικό Σώμα – Берегова охорона, Δ/Ξ-Π/Φ, Δεξαμενόπλοιο-πτερελαιοφόρο – Нафтовий танкер, нафтотанкер
3. фразеологічні – буквальний переклад іншомовного обороту по частинах. Наприклад: Ε.Ε.Ε., Ένωση Ελλήνων Εφοπλιστών – Союз грецьких судновласників; Π/Γ, ΠλωτόςΓερανός – Плавучий кран
4. Напівкальки – неповний переклад з іншої мови: частина слова або вислову перекладається, а частина залишається без перекладу. Наприклад: Π.Ε.Φ.Ε.Ν., Πανελλήνια Ένωση Φροντιστών Εμπορικού Ναυτικού – Пан-еллінська Асоціація торгового флоту

Калькування починається калькування з аналізу, тобто розщеплення слова на складові елементи, але паралельно з цим зразу ж відбувається і синтез дериваційно-мотивуючих одиниць у новій єдності, у новій мовленнєвій тканині. Синтез нерозривно пов'язаний з аналізом. Синтез і аналіз – фундаментальні процеси, до яких зрештою зводяться всі види розумової діяльності. Своєрідне розшифрування слова і його відтворення як діалектичної єдності аналізу і синтезу – два протилежних, але невіддільних моменти процесу калькування. Слід пам'ятати, що правила калькування, як і багато інших правил, діють не механічно, а вибірково, що калькування має творчий характер. Ступінь смислової відповідності між калькою і об'єктом калькування перебуває у прямій залежності від прозорості словотворчої структури, тобто від мотивованості останнього. Чим прозоріше словотворча структура і вмотивованість об'єкта калькування, тим точнішу кальку від нього можна утворити.

Отже, варто ще раз звернути увагу на те, що калькування, як прийом перекладу частіше застосовується при перекладі складних термінів. Воно може застосовуватися також стосовно тільки одного з компонентів складного терміну та при перекладі складних термінів, що утворені за допомогою поширених загальнонародних слів. Калькування можна застосовувати тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові.

Література

1. Баллі Ш. Французская стилистика. Перевод с франц. Москва : Изд-во иностранной лит-ры, 1961. 394 с.
2. Бурячок А. А., Гнатюк Г. М., Доценко П. П. Словник української мови. Київ : Наукова думка, 1973. 840 с.
3. Ефремов Л. П. Основы теории лексического калькирование. Учебное пособие. Алма-Ата : Каз. гос. ун-т имени С.М. Кирова, 1974. 191 с.

4. Шевченко Й. С. Лінгвістичні й дидактичні проблеми іншомовної комунікації. Харків : Константа, 2002. 86 с.

5. Σωτήριος Α. Λύτρας. Συντομογραφίες υπηρεσιών υπουργείων. Αθήνα : Εθνικο τυπογραφείο, 2011. σ. 161.

УДК 811.14'06'255.4

Дегтярьова А. Р.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ

Авторська казка – це епічний жанр: орієнтований на вигадку твір, тісно пов'язаний з народною казкою, але такий, що на відміну від неї, належить конкретному автору, не існував до публікації в усній формі і не мав варіантів. Кожен письменник має свій неповторний стиль, тому кожна авторська казка стилістично унікальна. Основне завдання перекладача при перекладі авторської казки – передати ідею і зберегти індивідуальний стиль письменника.

Одна з особливостей авторської казки як художнього тексту полягає в тому, що вона зазвичай характеризується високим ступенем національно-культурної та часової умовленості. Незалежно від того, чи прагне автор до цього чи ні, художній текст завжди відображає особливості того народу, представником якого є автор, і на мові якого він пише, і того часу, в якому він живе [1].

Наприклад, у казці «Щасливий принц» у перекладі І. Лампадариу показано історію кохання між чоловічим персонажем a little swallow, тобто ластівкою, та жіночим персонажем the reed, тобто очеретом. Виходячи з того, що в англійській мові не виражена граматична категорія роду в іменниках – неістотах, а в новогрецькій мові кожен іменник має належати до певної граматичної категорії, перед перекладачем постає завдання – передати любовні відносини так, щоб граматична категорія іменника на позначення цих двох істот збігалася зі статтю. У тексті перекладу фігурують персонажі «το Χελιδόνι», тобто граматичний середній рід на позначення чоловічої статі та «η καλαμιά», тобто граматичний жіночий на позначення жіночої статі. Отже, попри наявність розбіжностей у граматичних категоріях двох мов, англійської та новогрецької, автор не вдається до змін персонажів, оскільки ресурси мови перекладу дозволяють зберегти образність вихідного тексту.

Можна виділити деякі специфічні особливості авторської казки як художнього тексту. До них належать: образність, емоційний вплив на читача, повчальна ідея, інтелектуальна, емоційна, естетична інформація, різноманітність композиції, національно-культурна і часової умовленість, наявність ліричного героя, присутність образу автора тощо.

В оригінальному тексті можна зустріти різноманітні стилістичні прийоми, які використовуються для того, щоб надати тексту більшої яскравості і виразності. У перекладача є такий вибір: або спробувати скопіювати прийом оригіналу, або, якщо це

неможливо, створити в перекладі власний стилістичний засіб, що має аналогічний емоційний ефект.

При передачі стилістичних фігур мови у художніх творах— порівнянь, метафор і тощо— перекладачеві кожен раз потрібно вирішити: чи доцільно зберегти образ, що лежить в основі, або в перекладі його слід замінити іншим. Причиною заміни можуть бути особливості мови перекладу. Складнішим є переклад оригінальної авторської образності. Досить часто дослівний переклад неможливий і потрібна заміна. Кожен такий випадок призводить до окказіональних утворень, що передбачає індивідуальний, творчий підхід. Ці особливості визначають труднощі, з якими стикається перекладач художнього тексту та авторської казки як художнього тексту.

Наприклад, у своїй казці «Велетень-егоїст» Оскар Уайльд не лише уособлює Сніг та Мороз, але використовує для них слово «people» – «The only people who were pleased were the Snow and the Frost». У грецькому перекладі автор також уособлює сніг і мороз, проте не вживає відносно них слово «люди»: «Οι μόνοι που χαίρονταν ήταν το Χιόνι και η Παγωνιά». Проте, займенник μόνοι, що використано відносно цих персонажів, які у грецькій мові належать до різного граматичного роду, вжито у множині чоловічого роду, що свідчить про те, що йдеться про істоти. Якщо б йшлося про неістоти, займенник було би вжито в середньому роді. Отже, опускаючи слово people, перекладач вдається до прийому компенсації.

Процес перекладу тексту є складним і залежить від багатьох чинників. У сучасному світі існує 3 види письмового перекладу:

1. Послівний переклад (буквальний або підрядковий). Це послівне відтворення вихідного тексту в одиницях мови, якщо це можливо, навіть зі збереженням порядку проходження елементів.

2. Дослівний переклад полягає в якомого повнішій передачі контекстуального значення елементів вихідного тексту в одиницях мови перекладу.

3. Літературний, або художній переклад полягає у виборі такого шляху передачі вихідної інформації, який призводить до тексту перекладу з адекватним вихідного впливом на одержувача. Головним об'єктом при такому способі перекладу виявляється не стільки мовний склад вихідного тексту, скільки його зміст і емоційно-естетичне значення. Причому такий переклад не допускає ні скорочень, ні спрощень вихідного матеріалу. Оскільки синтаксичні структури різних мов найчастіше значно розходяться, то дуже складно, і практично неможливо повністю передати оригінал. В інтересах точності передачі змісту часто буває необхідним при перекладі вдатися до зміни структури перекладного речення відповідно до норм мови перекладу, тобто переставити або навіть замінити окремі слова і

вирази. Для перекладу будь-яких текстів, в тому числі казок, використовуються перекладацькі трансформації.

В.Н. Комісаров дає таке визначення перекладацьких трансформацій: це перетворення, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу в зазначеному сенсі, вони носять формально-семантичний характер, перетворюючи як форму, так і значення вихідних одиниць. Концепція В.Н. Комісарова зводиться до таких видів трансформацій, як лексична і граматична, а також комплексна. До основних типів лексичних трансформацій включають такі перекладацькі прийоми: перекладацьке транскрибування і транслітерацію, калькування та лексико-семантичні заміни (конкретизацію, генералізацію, модуляцію) [2].

Що стосується граматичних трансформацій, то до них належать: синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), членування речень, об'єднання речень, граматичні заміни. Розглядаючи лексико-граматичні трансформації, ми можемо говорити про антонімічний переклад, експлікації та компенсації.

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що авторська казка – це один з видів художнього тексту. Художні тексти мають певні особливості, на які перекладач має звернути увагу у процесі перекладу.

Найскладнішим є переклад оригінальної авторської образності. При перекладі можуть виникнути певні труднощі, такі як: зіткнення відмінностей в сприйнятті світу різними народами, що було зображено на прикладі зміни роду головних героїв казки «Щасливий принц», також на прикладі особливостей уособлювання природних явищ у оригінальному тексті та у тесті перекладу. Ще однією причиною труднощів перекладу авторських казок можуть бути відмінності у структурах мов тексту оригіналу та мови перекладу. Також, кожна авторська казка має свій неповторний стиль, який перекладач повинен прагнути передати при відтворенні твору на мові перекладу. І в цьому йому можуть допомогти перекладацькі трансформації, такі як: перекладацьке транскрибування і транслітерація, калькування та лексико-семантичні заміни.

Література

1. Локтионова В.Г. Проблемы адаптации национально-культурных компонентов в тексте художественного перевода. Вестник Пятигорского государственного лингвистического университета, 2012.
2. Комисаров В. Н. Лингвистика перевода. Москва: Международные отношения, 1980.
3. Wilde O. Fairy tales and stories. London: Octopus Books Ltd, 1980. 335 p.

4. Wilde O. Ευτυχισμένος Πρίγκιπας κι άλλες ιστορίες / Μετάφραση από τα Αγγλικά: Ηρακλής Λαμπαδαρίου. Καβάλα, 2015.

УДК 811.161.2-2:1

Рашевський С. О.

РІЗНІ ВИЗНАЧЕННЯ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ

Похідною від питання про співвідношення мови і свідомості є проблема виділення особливого типу свідомості – мовної свідомості. Якщо припустити, що мова і свідомість зіставлені як форма і зміст (субстанція і атрибут), то сам термін видається абсурдним. Однак дослідники, які дотримуються концепції множинності форм мислення і різного зв'язку цих форм з мовою, знаходять цей термін дуже продуктивним.

Останнім часом поняття «мовна свідомість» отримує все більше широке розповсюдження. Воно широко використовується лінгвістами, психологами, культурологами, лінгвокультурологами, етнографами.

Згідно А.П. Стеценко, дослідження мовної свідомості і мовної картини світу стають одними з ключових проблем мовознавства. При аналізі цих проблем особливо чітко проявляється тенденція, властива сучасній лінгвістиці і психолінгвістиці в цілому, а саме тенденція все більш частого звернення до понять, методів, методів дослідження і завдань, об'єктивно виходять за межі власне мовознавчої проблематики. Метод дослідження є загальним для більшості авторів, які вивчають проблеми мовної свідомості та полягає в русі не від самої мовної реальності до розуміння таких її структур, як мовна свідомість, а від позамовної реальності, перш за все, психологічної – через її опис, вивчення і пояснення – до формування уявлень про мовну свідомість [1, с. 170].

Термін «мовна свідомість», незважаючи на його широке поширення, з моменту виникнення викликає неоднозначне ставлення до себе у лінгвістичній спільноті. Як зазначає Т.М. Ушакова, поняття мовної свідомості корисно і перспективно для дослідження співвідношення психіки і мови, проте нині воно має досить широке і невизначене «референтне поле, що приховує в собі небезпеку для наукової думки: при величезності проблеми зв'язку психіки і матерії виникає спокуса представляти перехід від одного до іншого як простий і безпосередній» [2, с. 6].

У концепції Й.А. Стерніна мовна свідомість визначається як компонент когнітивної свідомості, «що завідує» механізмами мовленнєвої діяльності людини; це один з видів когнітивної свідомості, що забезпечує такий вид діяльності, як зберігання мови і оперування їм. «Свідомість «взагалі» ми пропонуємо назвати когнітивною, підкреслюючи її провідну «пізнавальну» сторону – свідомість формується в результаті пізнання (відображення) суб'єктом навколишньої дійсності; зміст свідомості являє собою знання про світ, отримані в

результаті пізнавальної діяльності суб'єкта (його каганець). Когнітивній свідомості протистоїть мовна». Співвідносячи мовну свідомість з когнітивною свідомістю і когнітивною картиною світу, можна в такий спосіб визначити мовну свідомість: мовна свідомість є частиною когнітивної свідомості, що виражена в мовній формі [3, с. 220].

У мовній свідомості носіїв мови окремого народу прийнято виділяти ядро. Під ядром мовної свідомості розуміється сукупність слів, що мають найбільше число зв'язків в вербально-асоціативній мережі, що побудована за матеріалами масового асоціативного експерименту [4, с. 30].

В основі процесу засвоєння мови, її вдосконалення лежить як використання результатів описової лінгвістики, її основних продуктів (словників і граматик), так і сприйняття мови, що звучить «навколо особистості». Вивчення ж того, наскільки психологічно вірно складені словники і граматики, наскільки вони адекватно відображають мовну свідомість народу, а також дослідження того, як людина породжує, сприймає і зберігає у свідомості мову – це вже сфера не тільки лінгвістики, а також психолінгвістики, яка «вивчає мову як феномен психіки» і лінгвокультурології. Таким чином, вона вивчає не стільки саму мову, скільки мовну свідомість [5, с. 30].

Свідомість забезпечує нормальну життєдіяльність соціального індивіда. Це психічна діяльність, яка забезпечує узагальнене і цілеспрямоване відображення зовнішнього світу, що здійснюється в знаковій формі, зв'язування нової інформації, отриманої індивідом, з його колишнім досвідом (впізнавання, розуміння); виділення людиною себе з навколишнього середовища і протиставлення себе їй як суб'єкта об'єкту; цілеспрямовуючу діяльність, тобто попередню побудову дій і передбачення їх наслідків; управління поведінкою особистості, її здатність віддавати собі звіт в тому, що відбувається в навколишньому і в своєму власному духовному світі.

Власне поняття «мовна свідомість» має широке референтне поле, що включає два основні різновиди: динамічний – вираз стану свідомості у вербальній формі, вплив на свідомість з допомогою мови, а також структурний, утворений мовними структурами, що формуються в результаті ментального досвіду суб'єкта, дії його свідомості. При всій широті цього референтного поля поняття мовної свідомості має свою специфіку, підкреслюючи момент змикання, сукупності феномена свідомості, думки, внутрішнього світу людини із зовнішніми по відношенню до нього мовними проявами. Цей важливий момент висвічує головну сутність мови – бути виразником психічного стану мовця.

Література

1. Стеценко А.П. Психолінгвістичний та лінгвістичний підходи до проблем мовної свідомості : Тези ІХ Всесоюзного симпозіуму з психолінгвістики та теорії комунікації. М : ІЯ

РАН, 1988. С. 170-171.

2. Ушакова Т.М. Поняття мовної свідомості та структура мовної системи. Мовна свідомість: теоретичні та прикладні аспекти / за ред. Н.В. Уфимцевої. Барнаул, 2004. С. 6–17.

3. Попова З.Д., Стернін Й.А. Семантико-когнітивний аналіз мови: монографія. Воронеж : Витоки, 2006. 226 с.

4. Залевська О.О. Мовна свідомість: питання теорії. Питання психолінгвістики. 2003. Вип. 1. С. 30-35.

5. Стернін Й.А. Свідомість і функції мови. Вісник Воронежського державного університету. Сер. Гуманітарні науки. 2002. Вип. 2. С. 30.

УДК 81'221

Тараненко А. К.

ТИПИ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ І ЇХ КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА

Хороше спілкування – це запорука успішних відносин, як особистих, так і професійних. Дослідження показують, що більшості нашої спілкування є невербальним. Невербальне спілкування, або мова тіла, включає в себе: вираз обличчя, жести, контакт очима, положення тіла, і навіть тон голосу.

Невербальна комунікація — спілкування за допомогою жестів (мови жестів), міміки, рухів тіла й деяких інших засобів, за виключенням мовних. Невербальна комунікація у різних народів має свої специфічні характеристики. У психології виділяють чотири форми невербального спілкування: кінесіку, паралінгвістику, проксеміку, візуальне спілкування (окулесіку). Кожна з форм спілкування використовує свою знакову систему. Наука, предметом якої є невербальна комунікація і, ширше, невербальна поведінка і взаємодія людей, називається невербальною семіотикою. До цього розділу знання Г. Крейдлін [1, с. 10–23] відносить:

1. Паралінгвістику (науку про звукові коди невербальної комунікації).
2. Кінесіку (науку про жести і жестові рухи, про жестові процеси і жестові системи).
3. Окулесіку (науку про мову очей і візуальну поведінку людей під час спілкування).
4. Аускультацию (наука про слухове сприйняття звуків і аудіальну поведінку людей в процесі комунікації).
5. Гаптику, або такесіку (науку про мову торкань і тактильної комунікації).
6. Гастику (науку про знакові в комунікативних функціях їжі та напої, про прийом їжі, про культурні та комунікативні функції напоїв і чаювань)
7. Ольфакцію (науку про мову запахів, значення, передані за допомогою запахів, і роль запахів у комунікації).
8. Проксеміку (науку про простір комунікації, його структуру та функції).

9. Хронеміку (науку про час комунікації, про його структурні, семіотичні культурні функції).

10. Системологію (науку про системи об'єктів, якими люди оточують свій світ, про функції та значення, які ці об'єкти виражають у процесі комунікації).

Сучасна невербальна семіотика, як можна бачити з цього списку, складається з окремих, але тісно взаємопов'язаних дисциплін. Щодо закономірностей діалогічної невербальної взаємодії учасників комунікації Е. Сепір писав «Ми надзвичайно уважно ставимося до жестів і відповідаємо на них, якщо так можна висловитися, у відповідності з тим складним і таємничим кодом, який ніде не записаний, нікому не відомий, але всім зрозумілий» [2, с. 238].

Специфічною знаковою системою в невербальній комунікації є контакт очей як основний засіб візуального спілкування. Відомо, що поглядом можна позитивно або негативно вплинути на іншу людину. Етнографи поділяють нації на “контактні” та “неконтактні”. До “контактних” відносять, наприклад, італійців, іспанців, греків, латиноамериканців, арабів, у спілкуванні яких погляд відіграє значну роль, оскільки відведення очей під час розмови інтерпретується як вияв неввічливості. Представниками “неконтактних” культур вважаються народи Скандинавії, Японії, Індії, Пакистану, де не заведено прямо розглядати людину [3, с. 110].

Посмішка відіграє ледь не найпомітнішу роль серед різноманітних знаків позитивного ставлення до співрозмовника практично у всіх європейських культурах. Відомий девіз “keep smiling”, запозичений у американців, знаходить широке визнання в різних культурах, зокрема у германців. Проте посмішка у американців далеко не завжди виражає дійсний стан людини, а лише показує його увагу та доброзичливість до співрозмовника; в той же час німцям нехарактерна надмірна усмішливість американців – усмішка є правилом ввічливості, що підкреслює доброзичливість і відсутність агресивності. Звідси, росіяни, культура яких взагалі не передбачає проявів безпричинної посмішки, часто сприймаються іноземцями як похмурі і непривітні [3, с. 15].

В Америці, Англії, Австралії і Новій Зеландії піднятий догори великий палець має три значення. Зазвичай він використовується під час “голосування” на дорозі, у спробі спіймати машину. Друге значення – “все гаразд”, а коли великий палець різко викидається вгору, це стає образливим знаком, що означає нецензурну лайку – символ, аналогічний нашому середньому пальцю. В деяких країнах, наприклад Греції цей жест означає “заткнися”. Коли італійці рахують від одного до п'яти, цей жест означає цифру “1”, а вказівний палець тоді означає “2”. Коли рахують американці і англійці, мізинець означає “1”, а середній “2”; в такому випадку великий палець представляє цифру “5” [3, с. 12].

Жести, як виражальні рухи рук та інших частин тіла, є найбільш поширеними невербальними знаками. Доведено, що їх кількість і інтенсивність національно обумовлена. Так, наприклад, впродовж годинної розмови мексиканець жестикулює в середньому 180 разів, грек – 120, француз – 80, фін – тільки 1 раз. Практично не жестикулюють представники Сходу та мусульманського світу, оскільки стримана поведінка засвідчує гідність людини [4, с. 131].

Невербальні явища, що беруть участь у спілкуванні, будучи біологічно і культурно детермінованими, нерозривно пов'язані із загальною моделлю людської поведінки. У такому розумінні невербальні засоби є сукупністю типових дій (рухів різних частин тіла), закріплених національно-культурними традиціями в певному мовному колективі, використовуваних у різноманітних соціально-комунікативних ситуаціях.

Література

1. Крейдлин Г.Е. Невербальная семиотика в её соотношении с вербальной : дис ... д-ра філол. Наук : 10.12.19 /Российский гос. гуманитарный ун-т. Москва, 2000. 450 с.
2. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии : издательская группа «Прогресс» : 1993. 656 с.
3. Teri Gamble, Michael Gamble, Communication Works 9th Edition, Publisher: McGraw-Hill, 9 edition, October 10, 2006. 529с.
4. Аллан Пиз. Язык телодвижений : Издательство «Ай Кью», Нижний Новгород : 1992. 272 с.
5. Снітинський В.В., Завальницька Н.Б., Брух О.О. Діловий етикету міжнародному бізнесі :Навчальний посібник, Львів : 2009. 300 с.

УДК81:008

Гайдарова О. В.

ФЕНОМЕН ЛАКУЛАРНОСТІ У МОВІ ТА КУЛЬТУРІ

Лакуларність найчастіше вважається проблемою перекладознавства, проте вона є невід'ємною частиною культурології. Існує думка, що подолання мовного бар'єру є достатнім для міжнаціональної комунікації, проте дослідження багатьох вчених показують, що це не так. Поясненням тому є той факт, що мова не існує окремо від людей, їх культури, світосприйняття та інших соціокультурних особливостей.Що стосується культурного сприйняття, мова відіграє важливу роль у пізнавальних процесах та узагальненні людського досвіду. Процес класифікації об'єктивної дійсності засобами мови має два вияви. Перше – це саме сприйняття об'єкту та виникнення поняття. На другому етапі відбувається використання об'єкту в пізнавальній діяльності, а саме створення значень. Якраз на цьому етапі стає помітною культурна специфіка мов у їхньому порівнянні, зауважує І. Панасюк

[1, с. 51]. З'являються міжмовні розбіжності, обумовлені відмінностями в історичному, політичному та духовному розвитку народів, їх ньому географічному положенні та особливостях життя, і, як результат, відмінностями у розвитку їхньої суспільної свідомості.

Через соціальні, побутові та культурні особливості найчастіше і з'являються лакуни у мовах. Проте щоб зрозуміти точно, що таке лакуни, необхідно дослідити наукові роботи інших вчених з цього питання. В. Муравйов визначає лакуну як прогалину в лексиці мови, яка пояснюється певними соціально-культурними причинами [2, с. 7]. С. Мечковська, В. Погосян, Є. Цейтлін вважають, що лакуна виникає за відсутності в мові слів, що відповідають безеквівалентній лексиці іншої мови [3, с. 64]. А. Медведева вважає, що термін "лакуна" вживається для визначення семантичного значення певних фрагментів іншомовного тексту, які становлять певну складність для реципієнта. Тому під лакуною розуміються такі поняття, що відсутні у носіїв іншої мови.

Основні труднощі при перекладі лакун викликані двома основними причинами. Перша причина – це відсутність у мові однослівного лексичного еквіваленту або відсутність у носія мови реалій, що позначаються цим словом. Друга – це той факт, що для розуміння лакуни разом із семантикою повинна бути передана і конотація, тобто розкриті культурне, національне та історичне значення. Наприклад, борщ, гостинець, дача, бричка не мають прямого перекладу на інші мови зі збереженням того самого змісту. Щоб передати всю суть цієї лакуни, треба пояснити, що позначає слово: борщ – це традиційний український різновид супу на основі буряку; гостинцем є якась річ або ласощі, що привозять, приносять або передають звідки-небудь як подарунок.

Ю. Степанов зазначає, що несхожість, характерна для двох мовних лакун, може бути і між словами, які у двомовних словниках співвідносяться [4, с. 120]. На це варто звернути увагу, адже такі слова можуть сприйматися носіями порівнюваних мов по-різному. Як приклад, візьмемо англійське слово blue. Якщо звернути увагу на переклад цього слова українською мовою, то ми помічаємо, що для нього є два варіанти: блакитний та синій. Ці два слова мають різницю у відтінках, яку англієць зрозуміє тільки якщо використати пояснення (блакитний – це lightblue, а синій - darkblue).

І. Стернин пропонує виділяти лакуни декількох типів [5.с.50]:

1. Предметні й абстрактні лакуни. Предметні лакуни відображають повну відсутність фізичного предмета або явища, що сприймається, у культурі людини. Абстрактні лакуни відображають відсутність абстрактного поняття, розумової категорії. Наприклад, борщ – предметна лакуна для грецької мови, кмітливість – абстрактна.

2. Родові та видові лакуни. Родові лакуни відображають відсутність загального найменування для класу предметів, видові – відсутність конкретних найменувань,

найменувань окремих різновидів предметів або явищ. Наприклад, в українській мові немає загального найменування для дідуся і бабусі, а в англійській мові такі найменування є: *grandparents*. Це родова лакуна для української мови. З іншого боку, в українській мові, на відміну від англійської, немає різних однослівних позначень для наручних (*watch*) і настільних годинників (*clock*) – це видові лакуни для української мови.

3. Міжмовні та внутрішньомовні. Міжмовні лакуни виявляються при зіставленні різних мов. Внутрішньомовні лакуни виявляються всередині парадигм однієї мови – наприклад, відсутність слова з протилежним значенням та інше.

4. Мотивовані і немотивовані. Мотивовані лакуни – це лакуни, які пояснюються відсутністю того ж самого предмета чи явища в національній культурі (вінегрет, погріб, тамада). Немотивовані лакуни позначають відповідні предмети і явища, що в культурі є, а слів, що їх позначають, немає (наприклад, доба, окріп у західноєвропейських мовах).

5. Частиномовні лакуни. У мові може бути іменник, але при цьому може немає спільнокореневого дієслова. Наприклад, “бурхливо аплодувати, схвалюючи що-небудь” в англійській мові виражена дієсловом *acclaim*. Такого дієслова в українській мові немає, але є іменник з даними значенням – овація.

6. Номінативні та стилістичні (за типом номінації). Номінативні лакуни – це лакуни, що відображають відсутність номінації денотата. Може бути відсутнім номінація предмета взагалі, а може бути відсутнім його емоційна або оцінна номінація. Стилiстичні лакуни – це відсутність слова з певною стилістичною характеристикою, виключно мовна характеристика лакуни.

Щоб вирішити проблему лакун, іноді використовується метод калькування або запозичення, проте це не завжди є виходом. Запозичені та кальковані слова перетворюються на лакунарні для інших мов, у яких немає такого поняття. Якщо проаналізувати слова У. Еко [6, с. 23], то можна сказати, що лакуна, яку ми бачимо – це лише «оптичний обман», бо важливе не саме слово у всій повноті значення, а лише сенс, який воно актуалізує в оточенні інших слів у даній ситуації. А цей сенс може бути успішно вербалізований мовою перекладу, незважаючи на те, що це слово вважається таким, що важко або неможливо перекласти на інші мови.

Лакуни існують у абсолютній більшості мов світу та є національно-специфічними елементами культури, що знайшли відображення у мові носіїв. Вони повністю, або частково не розуміються носіями інших культур та мов. Таким чином, лакуни потребують подальшого аналізу та дослідження як одна із найголовніших особливостей будь-якого народу. Досконале вивчення іноземної мови та ознайомлення із соціально-культурним життям народу, історією, традиціями та звичаями країни, сприяє розумінню лакун та подоланню

міжнародних бар'єрів.

Література

1. Панасюк И. С. Теория лакун и проблема эквивалентности перевода. Издательство Института языкознания РАН, 2007. №6. С. 51–72
2. Муравьев В. Л. Проблемы возникновения этнографических лакун. Владимир, 1980. 105 с.
3. Цейтлин С. Н., Погосян В.П. Язык. Речь. Коммуникация. СПб: Каро, 2006. 125 с.
4. Степанов Ю. С. Французская стилистика (в сравнении с русской). Москва: 2003. 359 с.
5. Стернин И. А. Концепты и лакуны. Вестник Кыргызско-российского славянского университета. 2016. № 8. С. 49–52.
6. Эко У. Мышь или крыса? Перевод как переговоры. Лондон, 2003. 160 с.

УДК 81-25

Ковальчук Є. С.

ОНОМАСІОЛОГІЧНІ РЕАЛІЇ

Культура і мова взаємопов'язані. Мова відображає життя народу, вона використовується для зберігання, обміну та передачі знань. При вивченні мови і культури ми всі зустрічаємо такі поняття, як реалія і безеквівалентна лексика. Різні вчені використовують ці терміни як синоніми, інші проводять межу між цими поняттями.

Одна з основних класифікацій і визначень поняття (реалія) була запропонована ученими з Болгарії С.І Влахова і С.П. Флорінім. На їхню думку, реалія - це слова і словосполучення, які називають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального і історичного розвитку) одного народу і далекі іншому, будучи носіями національного та історичного колориту, вони, як правило, не мають точних відповідників (еквівалентів) в інших мовах, а отже, не піддаються перекладу на загальних підставах, вимагаючи особливого підходу [1].

Згідно С.І Влахова, "основні труднощі передачі реалій при перекладі це: відсутність умові перекладу відповідності (еквівалента, аналога) через відсутність у носіїв цієї мови позначеної реалією об'єкта (референта) і необхідність, поряд з предметним значенням (семантикою) реалії, передати і колорит (конотацію) її національне і історичне забарвлення" [1].

Існують різні прийоми передачі соціокультурних реалій. Серед них виділяють транскрибування, транслітерацію, пряме перенесення, повне і часткове калькування, авторський неологізм, опис, пояснення.

Транскрипція – формальне фонемне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови на яку перекладають, фонетична міграція вихідного слова [2]. Транслітерація – формальне літерне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови [2].

Калькування – відтворення комбінаторного складу слова або словосполучення, коли складові частини слова (морфеми) або фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови [2].

Розглянемо соціокультурні реалії в творі Дж Роулінг "Гаррі Поттер і філософський камінь". У ньому можна розподілити реалії за категоріями, використовуючи класифікацію С.В. Влахова і С.П. Флоріна. Крім існуючих предметів реального світу, в цьому творі окремою групою йдуть реалії, придумані автором спеціально для свого світу магії.

Вигадані реалії представляють певні складності для перекладачів, тому необхідно виділити прийоми, які вживали автори.

Перша категорія, на яку можна звернути увагу – це географічні реалії. Всі існуючі реалії, такі як назви графств Kent (Кент), Yorkshire (Йоркшир), міста Bristol (Брістоль), London (Лондон), відомий вокзал King's Cross (Кінгс - крос), перекладаються за допомогою транслітерації. У наступну категорію можна виділити слова, що позначають предмети одягу. До них належать два слова: robe і cloak. Можна прийти до виводу, що використовується для позначення шкільної форми чарівників, їх мантий. Слово завжди перекладалось як "мантия" для передачі реалії використовувався прийом родовидової заміни -шкільна форма, одягу [3].

Іншою реалією яка відноситься до одягу є bonnet. В українській мові немає короткого перекладу цієї реалії запозиченої в англійську мову з французької. Тому заміна аналогом є адекватним перекладом - дамський капелюшок без полів [3].

Також, взявши за приклад англійські і американські газети DailyNews, DailyMail, які виходять щодня, Дж. Роулінг створила аналог у світі чарівників – DailyPhropheet. Зазвичай в художніх творах назви газет або не перекладають або використовують прийом транслітерації. В даному випадку при перекладі використовувалося калькування – "Щоденний віщун" [3].

Реалії – це певний специфічний пласт лексики, що передає особливості життя нації, країни або народу. Адекватний переклад важливий, щоб правильно і точно донести особливість змісту оригінального твору. Тому важливим завданням для перекладача є підібрати правильні прийоми перекладу реалій.

Література

1. Влахов С.І. Неперекладне в перекладі / Міжнародні відношення, 1980. 343 с.

2. Казаков Т.А. Практичні основи перекладу: English - Russian: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, СПб.: Союз, 2002. 320 с.
3. Роулінг Дж. Гаррі Поттер и Філософський камінь. М.: Росмен-издат, 2002. 432 с.

УДК 811.111`25-051

Воронкова Ю. Е.

ПОНЯТТЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА

На сьогодні, статистика професії перекладача дуже зросла. Наявність знань іноземної мови – перше питання при працевлаштуванні на роботу. На даний момент, першою іноземною та обов'язковою мовою є англійська.

Кожна людина, яка обирає цю професію повинна ще студентом знати досконало цю мову. Бо після першого курсу, як показує план навчального року, студенти вже ознайомилися з другою мовою, яка також буде фігурувати у їхньому житті [1].

Якщо казати про мовну особистість перекладача, то це саме ті методи, які застосовує він/вона при науковій статті, дослідженні або просто роботі у текстових письмових або усних перекладах.

Тобто, тут можна зразу зробити висновок, що мовна особистість не з'являється просто так, це сукупність досвіду, який втілений через знання особи, яка показує своїми особистими прийомами подачі іноземної інформації [2].

Щоб взагалі стати мовною особистістю треба дуже багато вчити, як у вищому навчальному закладі так і самостійно. Але рівень самостійних одержаних знань збільшує рівень знань отриманих у вищих закладах. Тому, що не вся інформація дається за такий короткий час на парі та взагалі у студента-перекладача повинна бути тяга до того, що він/вона буде роботи у майбутньому [3].

Тяга, насамперед, дуже багато вирішує у майбутньому студента. Якщо не має тяги, йому/їй це не потрібно і взагалі не цікавить ця професія, то прийоми мовної особистості будуть ідентичні та не цікаві, тому при конкуренції на місце роботи, може попасти інша людина, а не саме ви.

Але якщо людини це подобається, вона вчить мови та удосконалюється, практикується, то вона зможе багато чого досягти [4].

До головних задач теорії перекладу відносяться : визначення ролі, мети і задач перекладача в процесі утворення перекладу, відстеження шляху утворення перекладу, Описання того, що представляє собою ідеальний переклад (текст). При розгляді результатів наукової праці лінгвістів стосовно цих питань, можна сказати, що в рамках теорії мовної особистості ймовірно побудувати ідеальну, типову модель мовної особистості перекладача. [5].

Отже, поняття мовної особистості перекладача криється у самій особистості. Це лише тільки її труд та досвід, завдяки яким вона робить спеціальні «маньоври» у перекладі, удосконалюючи як себе так і місце де вона працює.

Література

1. Колядич Ю. Мовна особистість перекладача: генеза та еволюція URL:<http://library.vspu.net/handle/123456789/264> (дата звернення 21.11.19)
2. Романченко А. П. Мовна особистість як інтердисциплінарний об'єкт досліджень
URL: <https://naub.oa.edu.ua/2015/%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0-%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D1%8F%D0%BA-%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD/> (дата звернення 21.11.19)
3. Хоменко В.Я. Мова та Культура: підручник. Київ: 2002. 455с.
4. Марія Іваницька. Особистість перекладача в українсько-німецьких літературних взаємин URL:<https://krytyka.com/ua/reviews/osobystist-perekladacha-v-ukrayinsko-nimetskykh-literaturnykh-vzaiemynakh> (дата звернення 11.11.19)
5. Тримач С.А. Сучасні Перекладачі: нав. посіб. Харків: 2016. 233с.

УДК 811.14'06+811.161.2]'255.4

Чапни К.К.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Художній переклад – один із наочних прикладів міжлітературної взаємодії. Фактично він є основною частиною національно-літературного процесу, оскільки виступає посередником між літературами, без нього неможливо було б говорити про міжлітературний процес у всій його повноті. Художній переклад – особливий вид перекладу. Він має двосторонній характер: з одного боку він є продуктом міжлітературної комунікації, в той же час він багато в чому обумовлює і визначає її. Переклад виконує дві основні функції: інформативну і творчу. Традиційно вважалося, що основна функція перекладу – інформативна, оскільки теорія художнього перекладу не виходила за рамки національно-літературного процесу, або розуміла його надто односторонньо [1, с. 48].

Працюючи над перекладом, перекладач творчо вирішує різноманітні художні, стилістичні завдання, як, наприклад, переклад гри слів, стійких словосполучень чи гумору у творі, але, на відміну від письменника, не створює характери, не описує зовнішній вигляд героїв чи послідовність подій. Індивідуальний стиль автора має свої прикмети: наприклад характер словника, обраного автором (літературний, сучасний, діалект, лайка). Тому

перекладачеві необхідно враховувати співвідношення цих особливостей та їхніх функцій з нормою мови в оригіналі й перекладі.

Основна проблема художнього перекладу – співвідношення того, що хотів донести читачу автор, і того, що переклав перекладач. Художній переклад обумовлений не лише об'єктивними факторами, але й суб'єктивними. Жоден переклад не може бути абсолютно точним, тому що кожна мова відрізняється своїм складом, в ній просто може не бути таких слів, які б точно відобразили те, що хотів виразити автор, тому й неможливо досконало передати зміст оригіналу, що неминуче призводить до втрати певного об'єму інформації. При перекладі твору на іншу мову, через мовні розбіжності, асоціативні зв'язки руйнуються. Щоб твір продовжував «жити» в новому мовному середовищі, перекладач повинен прийняти на себе функції автора й відтворити творчий процес його створення, винайшовши нові асоціації, які викликали б нові образи, властиві даній мові.

Ще одна проблема художнього перекладу – відсутність точності. Особливо це помітно в поетичних перекладах. У віршах потрібна ритмічність і римованість. Спроба відтворити в поетичному творі всі слова неодмінно призведе до втрати гармонії твору, тому необхідно визначити, які елементи в даному творі є головними й відтворити їх з усією можливою точністю, не звертаючи велику увагу на інші. Перекладач поетичних творів повинен пропонувати своїм читачам з кожним новим перекладом нові образи, нові форми, нові стилі, і в кожному перекладі повинен вгадуватися його особистий стиль.

Перекладачеві, що працює з художнім текстом, також не слід забувати про проблему передачі часової дистанції. А. Попович стверджував, що “під поняттям часу в перекладі ми маємо на увазі різницю в комунікативних умовах, яка визначається тією обставиною, що оригінал і переклад реалізується не в один і той самий історичний момент” [3, с. 122]. Переклад повинен нести на собі відбиток певного часу.

За визначенням В.Н. Комісарова, “художній переклад – це вид перекладацької діяльності, основне завдання якого полягає в створенні на мові перекладу мовленнєвого твору, що може здійснювати художньо-естетичний вплив на реципієнта перекладу” [2, с.73]. Неможливість встановити однозначні відносини між словами вимагає трансформування початкової одиниці. Проблема перекладу починається з вибору слова, тому здійснюються комплексні лексико-граматичні трансформації з переходом від лексичних одиниць до граматичних і навпаки. Трансформуванню може бути піддане лексичне або граматичне значення слів і словоформ, а також стилістичні значення одного слова.

Отже, художній переклад можна назвати одним з найскладніших перекладів. Адже, щоб виконати такий тип перекладу, потрібно справжній талант і бажання його вдосконалювати. Також дуже важливо зберегти матеріал та природність мови оригіналу.

Література

1. Дюришин Д. Посредническая функция художественного перевода // Перевод – средство взаимного сближения народов. Москва, 1987. 316 с.
2. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.
3. Попович А. Проблемы художественного перевода. Москва : Высшая школа, 1980. 199 с.

УДК 811. 14'06'25

Руденко А.В.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ З НОВОГРЕЦЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ НА ПРИКЛАДІ ЗАКОНУ ПРО ГРОМАДЯНСТВО В РЕСПУБЛІЦІ КІПР

Мова права (юридична мова) — це функціональний різновид літературної мови, що має відповідні стилістичні та структурно-жанрові риси, зумовлені специфікою правової сфери та її комунікативно-професійними потребами. Мова права — одне з найважливіших правових явищ, яке виступає основною формою існування правових актів. У зв'язку з цим мова права є центральним питанням юриспруденції, на якому зав'язані такі ключові її проблеми, як пізнання, інтерпретація. Наприкінці ХХ століття з'явилась новасамостійна наукова галузь, втілююча міждисциплінарний підхід до вивчення складного феномену перекладу юридичної мови, з власно розробленою науково-теоретичною і методичною базою, які спрямовані на фундаментальне системне дослідження мовних явищ і процесів у юридичній сфері. [1,4]

Громадянство Республіки Кіпр — стійкий правовий зв'язок особи з Республікою Кіпр, що виражається в сукупності їх взаємних прав та обов'язків.

Об'єктом дослідження є переклад юридичної термінології.

Предметом дослідження — прийоми перекладу текстів нормативно-правових актів(на основі закону про громадянство на Кіпрі).

Актуальність теми дослідження. Дозвіл на громадянство є одним з найважливіших невід'ємних привілеїв і займає особливе місце серед основних прав людини. Це пов'язано перш за все з тим, що громадянство є системоутворюючим елементом правового статусу особи, що визначає принципове положення взаємин держави та особистості. Громадянство відіграє роль тої юридичної підстави, в силу якої особа має в повному обсязі всі права і свободи, виконує обов'язки, встановлені конституцією і іншими законами, відповідає за їх порушення, а також користується захистом держави, де б ця особа не знаходилася, в тому числі за межами держави, громадянином якої вона є. Оскільки Кіпр є членом ЄС з 2004 року

досвід надання громадянства Республікою Кіпр може бути добре досліджено, а цю в свою чергу викликає інтерес професійних перекладачів.

Мета дослідження — розглянути теоретичні та практичні існуючих колізій в перекладах, пов'язаних з реалізацією права на громадянство в Республіці Кіпр.

Удосконалення конституційно-правового інституту громадянства в Республіці Кіпр постійно актуалізується і є фундаментальною за своїм значенням проблемою державного будівництва, без системних і науково обґрунтованих заходів, спрямованих на її рішення, неможливий подальший розвиток політичних інститутів і структур громадянського суспільства в сучасному Кіпрі. В якості правового інституту громадянства має своїми витоками Конституцію. Саме тут встановлені його основні принципи та основоположні механізми реалізації в законодавстві і в діяльності державних органів, саме в якості конституційно-правового інституту громадянства перетворюється в одну з основ конституційного ладу Греції та Кіпру.

Правовий інститут громадянства є багатограним. Він включає не тільки норми Конституції, що визначають конституційні гарантії громадянства, а й відповідні міжнародно-правові акти.

В даний час мова досліджується з точки зору його взаємодії з культурою, тексти перекладу розглядаються в контексті культури приймаючої мови, тому переклад виступає посередником в процесі осягнення і розуміння різних культур, в здійсненні контактів і міжкультурному спілкуванні.

Як наслідок, виникає необхідність в перекладацьких трансформаціях, зокрема, лексичних, оскільки мова права має особливу лексику і має певне термінологічне наповнення. Важливе володіння соціальними знаннями правових норм, юридичною термінологією, особисті якості перекладача.

Для здійснення адекватної інтерпретації тлумач повинен виконувати свою роботу належним чином, що має бути відображено у договорі про співпрацю та дотримуватися законності правочину, а саме, володіти специфікою образів і пов'язаних з ними програм діяльності тих типів культур, між якими ведеться комунікація.

]. Юридична термінологія повинна бути чіткою, а формулювання не повинні містити неясності або двозначності

Переписування, адаптування документів – дуже непросте і довгострокове заняття. А якщо при цьому доводиться змінювати стиль викладу, то цей процес може затягнутися в два – три рази [3, с.157].

Наприклад, на українській мові немає еквівалентів для таких понять, як : ελληνική κοινότητα- грецька громада; έχουσιν ως μητρικήν γλώσσαν- володіти лексикою, як носій мови;

πολιτιστικὴ παραδόση - культурні традиції; κυρίαρχος Δημοκρατία - суверенна республіка; ἙλληνοΑντιπρόεδρος Τουρκοῦς - Грецький віце-президент Туреччини.

Ці приклади показують, що способи перекладу юридичних документів можуть варіюватися і комбінуватися, в залежності від присутності в тексті мови перекладу юридичної термінології, будови речення, наявності спілок та вступних слів, лінгвокультурологічною особливості іншомовного тексту тощо.

Отже, юридичний документ є особливим для перекладача, де мова повинна забезпечувати реалізацію суспільного призначення і відповідності правовому узусу. Юридичний текст – це найважливіша життєва форма вираження права. Навіть маючи протиріччя в поглядах вчених-лінгвістів та юристів, більшість схиляються до того, що будь-який текст має лексичну, логічну і граматичну основи, певним чином організовані з метою передачі інформації. Безсумнівно, що юридичні документи в перекладі з грецької мови на мову перекладу незалежно від їх функціонального призначення і прагматичної ролі мають такі ж основи.

Література

1. Аїзова А.М. Основи ділового листування. М.:Видавничий дім «Дрофа», 1996. 304 с.
2. Базилев В.Н., Сорокін Ю.О. Переводоведение / В.Н. Базилев, О.Ю. Сорокін/- Миргород.: Теорія та історія лінгвістики, 2000. 150 с.
3. Баскакова М.А. Тлумачний юридичний словник: право і бізнес / М.А.Баскакова. М.: Фінанси і статистика, 2004. - 400 с.
4. Берг Є.Б. Основні інструменти професійної комунікації в правовій сфері (термінологія, оціночні поняття, дефініції) / Є.Б. Берг // Мови професійної комунікації. Матеріали міжнародної наукової конференції / Є.Б. Берг. М.:Академія 2006. 100 с.

УДК 811.161.2: 811.14'06]'25

Алексєєнко М.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ГРЕЦЬКИХ ЗАПЕРЕЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Актуальність дослідження обумовлена універсальним характером категорії заперечення, складністю проблематики в межах даної категорії, недостатньою вивченістю прояву заперечення на рівні мови. В той же час усно-розмовна область функціонування категорії заперечення в структурі слова не отримала повного освітлення. У сферу дослідження вказаної категорії не входить пласт лексики, що вживається в діалектній мові. Залишається недостатньо вивченою семантика заперечення, що виражається заперечними

префіксами в народних говорах, не дивлячись на існування робіт, присвячених даній проблемі у грецькій мові.

Об'єктом дослідження є мовні засоби вираження заперечення в новогрецькій та українській мовах.

Предмет дослідження – особливості перекладу грецьких заперечень українською мовою на лексичному, граматичному, синтаксичному та стилістичному рівнях.

Мета дослідження – визначити особливості перекладу заперечень на лексичному, граматичному, синтаксичному та стилістичному рівнях з новогрецької на українську мову.

Заперечення являє собою важливу категорію мови, будучи однією з основних розумових операцій. Універсальність заперечення обумовлена прагненням людини до диференціації явищ дійсності та відбиттям цього процесу в мові.

Проблема заперечення являє собою одну з основних категорій філософії та логіки. Термін “заперечення” у філософію ввів Гегель [6, с.45], але він вкладав у нього ідеалістичний зміст. Він вважав, що в основі заперечення лежить розвиток ідеї, думки. Заперечення як реальний аналог логічного, уявного заперечення (антитезису) при цьому розглядалося як обов’язковий момент, який багаторазово повторюється у будь-якому процесі, де має місце зміна фаз, періодів, етапів зміни того або іншого об’єкта.

З погляду формальної логіки заперечення являє собою, на думку філософів, “логическую операцию, противопоставляющую истинному суждению неистинное, ложному суждению неложное суждение, указывающую на несоответствие предиката субъекту или образующая дополнение к данному классу...” [7, с.76]” При цьому відзначається, що до запереченого судження веде не просте невиявлення очікуваного іншого певного об’єкта, тому що небуття одного складається в бутті іншого. Інакше кажучи, заперечення – це не пряме відбиття дійсності і її зв’язків, а спосіб нашого їхнього пізнання, заснованого на контрасті з вихідними позитивними фактами.

Являючись універсальною категорією мови зі складною й багатоаспектною семантикою та багатообразним арсеналом засобів вираження, заперечення одержує окреме тлумачення у світлі кожного нового напрямку мовознавства.

Лінгвісти стверджують, що заперечення є елементом значення речення, який вказує, що зв’язок, який встановлюється між компонентами речення, на думку мовця, реально не існує [2, с.249] або що відповідне стверджувальне речення відкидається мовцем як помилкове. Найчастіше негативне висловлювання спостерігається в такій ситуації, коли відповідне стверджувальне було зроблено раніше або входить у загальну презумпцію мовців. Заперечення - одна із властивих всім мовам світу вихідних, семантично нерозкладених значеннєвих категорій, які не піддаються визначенню через більш прості семантичні

елементи [2, с.223].

Синтаксичний аспект проблематики заперечення завжди був основним у дослідницькій практиці, і це іноді навіть приводить до тверджень, що заперечення - категорія, властива тільки реченню. Так, наприклад, В. В. Лебедев [1] висловлює думку, що «минимальной языковой единицей, в пределах которой функционирует отрицание, является предикативная конструкция» [1, с.56]. Така позиція відбиває більш вузьке розуміння даного мовного явища й не узгоджується з фактами наявності заперечних мовних форм непередикативного характеру.

З формальної точки зору заперечення може виражатися заперечними словами (рос. “не”); заперечним префіксом (нім. “unbekannt”); заперечними формами окремих частин мови: дієслова (грец. “Δεν θέλω” - аналітична заперечна форма, араб, літер, “lam yaktub”), займенника (рос. “никто”, ірак. діал. “lahhad”) та ін. Заперечення може бути формально невираженим компонентом значення слова (рос. “отказаться” = “не согласиться”) або тим, що мається на увазі - формально невираженим компонентом значення речення (рос. “много ты понимаешь”) [1, с.16].

Отже, заперечення є не лише проблемою лінгвістів. Термін “заперечення” широко застосовується і в інших науках, таких як логіка чи філософія, що говорить про багатоаспектність цього поняття.

Література

1. Лебедев В.В. Отрицательные предложения и вопросы синтаксиса / В.В. Лебедев. - М.: Прогресс, 1989. – 160 с.
2. Аполлова М.А. Грамматические трудности перевода / М.А. Аполлова. -М.: “Международ. Отношения”, 1977. – 352 с.
3. Бархударов Л.С. Язык и перевод. (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л.С. Бархударов - М.: Международ. Отношения, 1975. 238 с.
4. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода: проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых. М.: Высшая школа, 1999. 362 с.
5. Косарева В.А. Особенности функционального отрицания в вопросительном предложении // Межвуз. Сб. Науч. Трудов. Ленинград: Наука, 1986. 18 с.
6. Гайденок П.П. История новейшей европейской философии в связи с наукой Диалектика Гегеля. Всомогущество отрицания. Изд.2, испр. М.: Высшая школа, 2009. 376 с.
7. Гетманова А. Д. Отрицание в системах формальной логики. М.: Высшая школа, 1972. 139 с.

КУЛЬТУРНО – СПЕЦИФІЧНИЙ АСПЕКТ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

Актуальність теми полягає у тому, що теорія технічного перекладу, як і будь – якого іншого, розглядає прагматичні аспекти не просто мовної комунікації, а міжмовної. Це доводить важливість культурно – специфічного аспекту. До того ж, у галузі технічного перекладу особливості відтворення культурно – специфічної інформації є мало вивчені.

Предмет дослідження – особливості відтворення культурно – специфічної інформації при перекладі технічних текстів.

Об’єкт дослідження – переклад технічних термінів з новогрецької мови з боку культурно – специфічного аспекту.

Переклад науково - технічної літератури займає особливе місце в науковому стилі мови. Цей вид перекладацької діяльності включає переклад технічних інструкцій, сертифікатів, технічних паспортів, стандартів та іншої науково-технічної документації. Загалом, на думку вчених, будь-який технічний текст позбавлений емоційного забарвлення, стилістичних прийомів, характерних для інших жанрів. Як правило такі тексти формально - логічні, містять велику кількість відповідної термінології, можуть містити більш-менш нейтральні за забарвленням фразеологічні сполучення.

Алімов зазначає, що відмінною рисою спеціального перекладу, у тому й числі перекладу технічних текстів, є максимально влучний вислів думки, що досягається в першу чергу широким використанням термінології[1, с. 28].

Відомо, що мови відрізняються одна від одної не тільки своєю лексикою і граматиною, але і тим, що кожна з них відображає реальність по - своєму, створює свою власну «картину світу». Тому в процесі перекладу відбувається не тільки взаємодія двох мов, але і взаємодія двох культур, двох різних «картин світу».

Культурна інформація включає реалії, константи культури та символи. Реалії – одиниці національної мови, що позначають унікальні референти, властиві одній лінгвокультурі, проте відсутні в інших. У перекладі існують різні способи передачі інформації, пов’язаної з реаліями: тлумачення, примітки, виноски, коментарі; гіпо-гіперонімічні, гіперо-гіпонімічні, еквонімічні заміни, транскрипція, транслітерація, калькування тощо. Як відомо, орієнтацією на адресата чужої культури обумовлені прагматичні концептуальні перетворення в перекладах – заміна реалій оригіналу реаліями мови перекладу [2].

Одним зі шляхів відтворення культурно – специфічної інформації є прагматична адаптація, «тобто внесення певних поправок на соціально-культурні, психологічні та інші відмінності між одержувачами оригінального і перекладного тексту[3, с. 242].

Основні труднощі, з якими стикається перекладач при відтворенні культурно - специфічної інформації в технічних текстах, можна визначити наступним чином:

1. Система одиниць вимірювання (ο μετρίκος στατήρας 100 κιλών – центнер, το ατομικό βάρος – атомна одиниця маси).

2. Стилiстичні особливості (так наприклад, «πίνακας» має декілька дефініцій: «дошка», «картина», «ікона», «таблиця», але як технічний термін позначає «матрицю», «панель», «табло»; таким чином «πίνακας ελέγχου», буде перекладатись як «панель управління»).

3. Аббревіатури (ΤΕΛ (Τεχνικό – επαγγελματικό Λύκειο – ПТУ, Το Τεθωρακισμένο Όχημα Μεταφοράς Προσωπικού (ТОМП) - Бронетранспортер (БТР)).

4. Національні стандарти і технічні умови.

Щодо інтернаціоналізації культурно-специфічної інформації в технічних текстах рекомендовано дотримуватись наступних вимог:

- використовувати прості граматичні структури;
- уникати вживання неусталених скорочень, сленгу, модних слів;
- подавати номери телефонів згідно з міжнародними стандартами (з міжнародним кодом країни та регіону);
- уживати дати в усталеній для країни формі згідно з нормами ISO 8601;
- подавати час згідно з середньоєвропейським стандартом у 24-годинному форматі (UTC=Universal Time Coordinated), норма ISO 860;
- уживати одиниці виміру відповідно до усталеної метричної системи;
- грошові суми вказувати із зазначенням національної валюти згідно з нормами ISO 4217;
- подавати адреси згідно з усталеним міжнародним зразком із точним заповненням відповідних полів (ім'я, організація, вулиця, місто, країна, поштовий індекс)[4, с. 157].

Таким чином, ефективна міжкультурна комунікація є обов'язковою умовою успішності перекладу. Культурно – специфічний аспект є дуже важливим при перекладі технічних текстів, тому як не зважаючи на стилістичні характеристики, такі як точність, вживання спеціальної лексики, технічні тексти мають жанрово – стилістичні, граматичні та синтаксичні розбіжності мови оригіналу та української мови, що потребують знання не тільки спеціальної лексики, синтаксичних та граматичних особливостей, але й приділення уваги культурно – специфічному аспекту.

Література

1. Алимов В. В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации. М.: Едиториал УРСС, 2005. 158 с.

2. Лексико-семантичні аспекти проблеми перекладу науково-технічної термінології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4480/1/2.pdf>
3. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика. М.: Воениздат, 1973. 280 с.
4. Еррера Мендісаль А. В. Особливості відтворення культурно - специфічної інформації в технічних документах // Наукові записки / Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. С. 155-158.

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЛАВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

УДК 811.134.2'25

Бурмістрова А. А.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕВФЕМІЗМІВ

Вибір теми даного дослідження обумовлений тим, що в усьому різноманітті народів світу не існує жодної мови, яка б не мала в своєму складі слів, які називають деякі предмети, ті чи інші акти поведінки, фізіологічні акти або навіть рід занять людини і які є забороненими з цілого ряду причин.

Слово, піддаючись різним реалізаціям в акті спілкування, виявляє свою соціально-комунікативну функцію. В результаті поширення і впливу засобів масової інформації та різних психологічних тисків на мову в теперішній час новоутворення типу евфемізмів інтенсивно проникають в усі сфери розмовної і літературної мови.

Незважаючи на велику кількість праць, присвячених евфемії, багато подій, і пов'язаних з нею питань залишаються невирішеними. Зокрема, питання про труднощі перекладу евфемізмів.

Стереотипність мислення, ідеологізованість і метафоричність мови та інші її особливості сильно ускладнюють адекватний переклад емоційно-оцінної і стилістично забарвленої лексики.

Основною перешкодою для адекватного перекладу евфемізмів є неузгодженість лінгвопонятійних систем різних мов. Саме тому при перекладі більшості лексем рекомендується додавання більш-менш розгорнутих лінгвокультурних коментарів, які роз'яснюють денотативні і конотативні семи, властиві лексемі в мові оригіналу.

Серед прийомів перекладу важких для перекладу лексем різними авторами (В. Н. Крупнов, Л. С. Бархударов та ін.) виділяються наступні методи: метод підбору еквівалентів,

описовий переклад, додавання, конкретизація, генералізація, перифраз, калькування та інші.

При перекладі більшості евфемізмів найкращий результат забезпечують два методи перекладу: додавання і конкретизація.

Метод додавання є єдиним методом перекладу безеквівалентної лексики. Багато евфемізмів настільки тісно пов'язані з лінгвокультурними особливостями конкретного етносу, з конкретними ідеологічними особливостями і специфікою історичного моменту, що їх розуміння носіями інших мов і культур абсолютно неможливо без розгорнутих лінгвокультурних коментарів [5: 135].

При перекладі узагальнених евфемістичних виразів можна скористатися методом конкретизації, тобто перекладати їх більш конкретними номінантами. В іншому випадку доведеться знову користуватися додаванням лінгвокультурного коментаря – якщо істинне значення не очевидно з контексту [5: 140].

К. В. Попова стверджує, що існує кілька факторів, які впливають на збереження евфемістичного компонента при перекладі, серед них контекст, наявність або ж відсутність відповідної мовної одиниці в словниковому складі мови, а також схожість емоційно-експресивного забарвлення слів оригіналу і можливих еквівалентів [6: 221].

Існує певний механізм, яким перекладач може користуватися при перекладі евфемістичних одиниць. Він спрямований на вибір найбільш точного еквівалента, який би описував подібну ситуацію і при цьому мав схоже стилістичне забарвлення [3: 411].

На першому етапі роботи перекладача з евфемістичними найменуваннями відбувається декодування сенсу за допомогою звернення до двомовного словника. На другому етапі, на етапі реконструкції, відбувається пошук еквівалентного позначення в мові перекладу. Етап реконструкції завершується вибором знака з стилістичної парадигми, що має схожу метафоричну основу [3: 412-413].

Переклад емоційно-оцінної і стилістично забарвленої лексики взагалі і евфемізмів зокрема неможливий без урахування фонові інформації (конкретного змісту описуваних в тексті подій) і лінгвокультурного фону. Переклад евфемізмів є контекстно залежним, при перекладі одних і тих же лексем, в залежності від контексту і фонові інформації, можна давати різні тлумачення.

Фактори, що впливають на вибір методу перекладу евфемізмів: наявність відповідної мовної одиниці в мові, близькість емоційно-експресивного забарвлення слова. Найбільшою складністю роботи перекладача з евфемізмами є розуміння і передача евфемізмів, заснованих на фігурах інтертексту, і евфемізмів-реалій.

Таким чином, робота з евфемізмами є важливою частиною перекладу в цілому. При

підборі еквівалентів необхідно бути впевненим у правильності розуміння мовної одиниці і її стилістичних особливостей, усвідомлювати різницю культур і здатність реципієнтів перекладу сприймати евфемістичні одиниці, а також вміти підбирати правильний метод перекладу для досягнення закладеної в оригіналі мети.

Перешкоди і складності в процесі адекватного перекладу евфемізмів можуть бути подолані шляхом гармонізації тезаурусів мови оригіналу і мови перекладу.

З огляду на багатоаспектність, динамічність та продуктивність проблем евфемізації, зберігається необхідність у продовженні досліджень у цій галузі.

Література

1. Вавилова Л. Н. К вопросу об эвфемизации современной русской речи [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://old.kpfu.ru/fil/kn7/index.php?sod=11>
2. Васильченко А. Перекладання неперекладностей: семіотична проблема і філософський метод / А. Васильченко // Філософська думка. 2010. №3. С. 138-147.
3. Гарбовский Н. К. Теория перевода. М. : Изд-во Моск. ун-та, 2004. 544 с.
4. Княжева Е. А. Переводческий анализ текста и качество перевода / Е. А. Княжева // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация [Текст]: научный журнал. 2012. №1. С. 170-174.
5. Павлова Е. К. Языковые проблемы глобальной политической коммуникации и перспективы их решения посредством гармонизации национальных тезаурусов. Москва: Прометей, 2007. 218 с.
6. Попова К. В. Перевод эвфемизмов в СМИ // Актуальные вопросы филологической науки XXI века. Екатеринбург, 2014. С. 218-221.
7. Робустова В. В. Роль непрямой номинации в коммуникативном пространстве [Текст] // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 19, Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2011. №4. С. 91-100.

УДК 811.161.2

Давиденко Д. О.

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМУ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

Будь-яка мова має багату історію. За цей час з'являється велика кількість виразів, які люди знайшли вдалимими, влучними. Так і виникає особливий шар мови – фразеологія, сукупність стійких виразів, що мають самостійне значення.

Добре знання мови неможливо без знання її фразеології. Розумне використання фразеологізмів робить мову більш яскравою, цікавою та ідеоматичною. За допомогою

фразеологічних виразів, які не перекладаються дослівно, а сприймаються переосмислено, посилюється естетичний аспект мови. «За допомогою ідіом, як за допомогою різних відтінків кольорів, інформаційний аспект мови доповнюється чуттєво-інтуїтивним описом нашого світу, нашого життя» [1].

Про фразеологію написано багато статей, книг, дисертацій, а інтерес до цієї області мови не зникає ні серед дослідників, ні серед тих, хто просто небайдужий до слова. Фразеологічні засоби мови містять у собі велику силу експресії та емоцій.

Підтверджується точність формули, висловленої ще на початку століття відомим датським мовознавцем Отто Есперсеном, що назвав фразеологію “деспотично примхливою і невловимою річчю”. Сам факт наявності в мові окрім простих слів, цілих словесних комплексів, що іноді тотожні слову, бо частіше виявляють собою унікальний лінгвістичний феномен, що відрізняється яскравою виразністю, образністю й емоційністю, служить для нас приводом до того, щоб досліджувати саме цей розділ мовознавства.

Фразеологізми здавна вважають однією із специфічних рис кожної мови. Вони набагато виразніше, ніж окремі слова, розподіляються в певних структурно-функціональних стилях, виявляючи свою належність до кожного з них, а також до сфери усного чи писемного мовлення.

Мета даної роботи полягає в розгляді поняття «фразеологізм» з точки зору вітчизняних та зарубіжних мовознавців.

Фразеологія, безумовно, являє собою один із найцікавіших, але при цьому недостатньо добре вивчених розділів мовознавства. Вона дозволяє глибше пізнати культуру, історію народу крізь призму національної мови. Саме тому дослідження фразеологічного складу мови викликає особливу зацікавленість.

У своїй праці “Фразеологія сучасної російської мови” один із найвідоміших вітчизняних філологів М. М. Шанський надає таке визначення: “Фразеологічний зворот – це відтворена у готовому вигляді мовна одиниця, яка складається з двох або більше акцентованих компонентів мовного характеру, фіксована за своїм значенням, складом та структурі”[2]. Мовознавець вважав головною властивістю фразеологічного звороту його відтворюваність з закріпленими та фіксованими значенням, складом та структурою. Також звертається увага на те, що фразеологізми не створюються під час спілкування, а відтворюються у вигляді готових цілісних одиниць. Наприклад, фразеологізми “бити байдики”, “за тридев’ять земель” і багато інших відтворюються з пам’яті цілісно. Фразеологічний зворот, за думкою М. М. Шанського, складається з одних і тих самих компонентів, які розташовуються поряд один з одним у фіксованому порядку. Проте у деяких фразеологізмів місцезрештування слів може бути закріплено в декількох можливих

варіантах, як, наприклад, “тягнути кота за хвіст” – “кота за хвіст тягнути”, “не знаходити собі місця – місця собі не знаходити”. За думкою Шанського фразеологізм у семантичному плані виступає як єдине ціле навіть в тому випадку, коли його значення відображає значення утворюючих його компонентів.

У свою чергу, О. С. Ахманова надає наступне визначення фразеологізмам. “Фразеологічна одиниця, фразеологізм, фразеологічний зворот – словосполучення, у якому семантична монолітність (цілісність номінації) тяжіє над структурною роздільністю елементів, складаючих його (виділення ознак предмета підпорядковане його цілісного позначення), внаслідок чого воно функціонує у складі речення як еквівалент окремого слова”. [4]

Аналізуючи теоретичні праці із фразеології, А. Г. Назарян підкреслює, що багато вчених вважає синонімічним терміни фразеологічна одиниця, фразеологізм, фразеологічний зворот, ідіома, ідіоматизм. Із цією думкою погоджується й інші мовознавці, підкреслюючи, що “поняття фразеологічна одиниця, фразема, фразеологізм більшість вчених вважає синонімічними. Крім того, у фразеологічній літературі можна зустрітися із поняттями: фразеологічний зворот, стійке словосполучення слів, стійкий словесний комплекс, ідіома, ідіоматизм” [3].

Засновник фразеології Ш. Баллі, розробляючи принципи цієї науки, для стійких словосполучень запровадив термін “*unité phraséologique*” [6]. Існують два варіанти перекладу французького слова “*unité*”: “одиниця” та “єдність”. Таким чином, “*unité phraséologique*” може бути перекладено і як “фразеологічна одиниця”, і як “фразеологічна єдність”. Ми вважаємо, що саме така ситуація могла стати причиною виникнення розбіжностей у вітчизняній фразеологічній термінології.

Французький мовознавець А. Рей пропонує таку дефініцію: “Фразеологізм є цілісним невмотивованим лінгвістичним знаком, “довільним” стосовно до своїх компонентів і повністю непередбачуваним” [5]. Вчений також вважає фразеологізм цілісним мовним знаком, невмотивованим.

Виходячи із проаналізованих дефініцій, поглядів на визначення терміну “фразеологізм”, а також із поставленої перед нами мети дослідження, пропонуємо наступне визначення фразеологізму: Фразеологізм – словосполучення або речення із чітким порядком слів, яке утворюється у мовленні як готова одиниця, і яке наділене такими ознаками, як стійкість, цілісність семантики, відтворюваність, експресивність та образність. Саме таке визначення, яке містить у собі основні диференційні ознаки фразеологізму, об’єднує погляди вітчизняних та зарубіжних мовознавців.

Література

1. Виноградов В. В. Основные понятия русской фразеологии. Л. : Изд-во ЛГУ, 1946. 405 с.
2. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка. М.: Высш. шк., 1985. 160 с.
3. Назарян А. Г. Фразеология современного русского языка. М.: Высш. шк., 1987. 288 с.
4. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии. М.: Учпедгиз, 1957. 295 с.
5. Rey A. Le lexique: images et modèles. Du dictionnaire á la lexicologie. Paris : A. Colin, 1977. 307 p.
6. Bally Ch. Traité de la stylistique française / Ch. Bally. Vol. 1. Ed. 2. Paris : Librairie C. Klincksiek, 1921. 349 p.

УДК 81'373.423-115

Долгірева Ю. С.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА РУССКО-ПОЛЬСКИХ МЕЖЪЯЗЫКОВЫХ ОМОНИМОВ

Вопросы межъязыковой лексической омонимии в русском и польском языках изучены недостаточно, хотя они относятся к числу важнейших проблем сопоставительного анализа этих языков.

Рассмотрим распределение межъязыковых омонимов по знаменательным частям речи в славянских языках, а именно в русском и польском.

Исходя из наших наблюдений, распределение межъязыковых омонимов по знаменательным частям речи неравномерно. Чаще всего межъязыковые омонимы, а также другие межъязыковые соответствия омонимичного характера (межъязыковые квазисинонимы и паронимы), встречаются среди имен существительных и прилагательных. Преобладание межъязыковых соответствий в сфере имен существительных вполне естественно и связано с тем, что как известно, существительные занимают особое место в системе языка и составляют ядро лексикона. Поэтому вполне закономерно, что большую часть русско–польских омонимов составляют имена существительные.

В плане формального соответствия русско–польских омонимов, также как и русско–украинских, в разряде существительного нами выделены следующие типы:

1. фонетико–графические;
2. графические;
3. фонетические;

Фонетико–графические субстантивные межъязыковые омонимы - это слова полностью совпадающие по звучанию и написанию в исходной форме и большинстве словоформ. Ср. русск. баба I 1. устар. ‘замужняя крестьянка’, ‘простая, необразованная женщина’; 2. прост, и обл. ‘жена’; 3. прост., обычно пренебреж. ‘женщина вообще’; 4. разе., презр. ‘о робком, слабохарактерном мужчине*’; 5. разе, ‘то же, что бабушка’ и пол. baba I I. baba – ‘старуха’; 2. ‘старая по возрасту женщина’; 3. = русск. баба (3); 4. = русск. баба (4); 5. – русск. баба (5); 6. ‘женщина, принимающая детей во время родов; повитуха’; 7. устар. ‘гадалка, знахарка

Как показывают наши наблюдения, фонетико – графические русско – польские омонимы составляют наибольшее количество из числа проанализированных существительных. Это объясняется тем, что межъязыковые омонимичные пары чаще всего образуют общие по происхождению (однокоренные) существительные. Ими могут быть как славянские слова, восходящие к праславянской общности, так называемые заимствования.

Исследование показало, что именно для русских и польских существительных характерно сохранение тождества формы в значительно большей степени, чем в других частях речи.

Обнаружено, что графические русско–польские субстантивные омонимы составляют небольшое количество от общего количества проанализированных существительных.

Графическими межъязыковыми омонимами являются, напр., русск. паства и польск. pastwa устар. ‘корм, пища; добыча’ (только во фраз.). Ср. также омонимы, опаска – opaska ‘повязка’, замах – zamach ‘покушение’ и т.п.

Кроме фонетико–графических и собственно графических субстантивных межъязыковых омонимов, в русском и польском языках можно выделить и фонетический тип. Фонетические межъязыковые омонимы в разряде существительных представлены меньшим количеством пар. Пишутся такие слова нередко по – разному, но в звучании оказываются сходными. Таковы, например, высыпка – wysypka ‘сыпь’, посадка – posadka, ‘местечко’, пожитки – pożytki мн. ‘выгода; польза; прибыль’, спуд – spód 1. ‘низ; дно; 2. ‘подкладка’, дробина – drabina ‘лестница; стремянка’, врушка – wrótko ‘гадалка’ и под.

При этом семантика фонетических межъязыковых омонимов, как и семантика всех субстантивных омонимов, не совпадает. Сравним, к примеру, значения многозначных слов – русск. высыпка 1) ‘вываливание, выкладывание чего – либо путем осыпания’; 2) охот, ‘внезапный прилет множества дичи’ и пол. wysypka 1) раз г. ‘искусственное земляное возвышение; насыпь’; 2) мед. ‘мелкие пятнышки или прыщики, появляющиеся на теле при некоторых болезнях; сыпь’; 3) – русск. высыпка (2).

Аналогичные типы межъязыковых омонимов наблюдаются в сфере прилагательных и наречий. В связи с орфографическими различиями письменной формы в русском и польском

языках, в связи со спецификой в оформлении отдельных графем и своеобразием произношения некоторых звуков русского и польского языков фонетико–графические межъязыковые омонимы в разряде прилагательных представлены незначительным по сравнению с омопарами – существительными случаями, напр.. русск. гожий и польск. hojy ‘пригожий, цветущий, свежий’.

Незначительную по количеству группу от общего количества исследованных межъязыковых омонимов – составляют и графические русско–польские омонимы в разряде прилагательных.

Приведем примеры графических межъязыковых адъективных межъязыковых соответствий. К данному типу в первую очередь относим русско–польские лексемы с акцентологическими различиями – ср. залоговый – załogowy 1. ‘экипажный; групповой’; 2. ‘относящийся к (рабочему) жалобный – załobny ‘траурный’ и под. Ср. животный – żywotny ‘живой, деятельный’; 2. ‘животворный’; 3. перен ‘жизненный, существенный; актуальный, жгучий’, спасенный – spasiony ‘тучный, упитанный’, смутный – smutny ‘грустный, печальный; тоскливый’, отвлеченный – odwleczony ‘оттянутый, оттащенный; отсроченный’, спорый – spory ‘немалый, значительный’ и т.п.

Как показывают наблюдения, большую часть русско–польских адъективных омонимов в ПВ составляют фонетические омонимы (омофоны), то есть слова, совпадающие по звучанию, но различные по написанию и семантике.

В большинстве случаев производные адъективные русско – польские омонимы сохраняют омонимию производящих основ, образуя омонимичные гнезда.

В других случаях межъязыковые омонимичные пары образуют отдельные производные слова, напр : думный и dumny ‘гордый’, мозольный – mozolny ‘тяжкий, тяжелый; изнурительный; кропотливый’, обывательский – obywatelski ‘гражданский’ и тд. Межъязыковые омонимы в сфере наречий анализировались по той же схеме, что субстантивные и адъективные русско–польские омонимы Наблюдения показывают, что и межъязыковые русско – польские омонимы – наречия также можно подразделить в ПВ на три разновидности; фонетико – графические, графические, фонетические.

Следует отметить, что абсолютное фонетическое тождество между данными фонетико–графическими омонимами невозможно, ибо, как уже отмечалось, польскому языку не свойственна редукция безударного гласного (o). Ср. русск. огулом и пол. ogółem ‘всего, в целом; в сумме’.

В сфере межъязыковых русско–польских омонимов наречий также наблюдаются переходные явления. Как синкретичные между фонетико–графическими и графическими омонимами классифицируем соответствия с фонетическими различиями при одинаковой

позиции словесного ударения. Например, между русск. лихо и польск. *licho* не существует тождества в произношении, так как в русском слове безударный [o] подвержен качественной редукции. Совпадая в одном из значений, данные русско–польские соответствия различаются по семантике. Ср. графические межъязыковые омонимы: рус. зараз ‘сразу’ и польск. *zaraz*, просто – *prosto* ‘прямо; непосредственно’, затем – *zolem* ‘итак, следовательно, таким образом’ и под.

Итак, на примере русско–польских омонимов мы выявили следующую закономерность – для существительных характерно сохранение тождества формы в значительно большей степени, чем для других частей речи, именно именами существительными представлено большинство межъязыковых соответствий омонимичного характера. Обнаружено, что среди славянских межъязыковых соответствий омонимичного характера производные слова часто сохраняют омонимичные отношения производящих основ, образуя омонимичные гнезда.

Література

1. Турчина А.А. Лексична міжмовна омонімія у слов'янських мовах // Мовознавство. Компаративні дослідження слов'янських мов та літератур. 2012. Вип. 17. С. 121 – 126.
2. Кусаль К.Ч. Русско-польская межъязыковая омонимия как лексикографическая проблема (Монография). СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2005, 183 с.
3. Кусаль К.Ч. Русско-польский словарь межъязыковых омонимов // *Rosjsko-polskislownik omonimw*. Wroclaw, 2002, 190 с.
4. Кусаль К.Ч. Эвфемизмы в современном польском языке. // Вестник С.-Петербур. ун-та. Сер. 2 Выш. 3 1997 № 16 С. 63-66.
5. Бернштейн 1961: Бернштейн С.Б. Очерк сравнительной грамматики славянских языков. Введение. Фонетика. Москва, 1961.

УДК 372.881.111.1(043)

Євчина Л. Б.

ПОЭТИЧЕСКИЙ ТЕКСТ И ЕГО РОЛЬ НА ЗАНЯТИЯХ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Одним из эффективных приемов в обучении иностранному языку является, несомненно, использование поэтического текста, потому что этот прием в первую очередь способствует такому важному фактору как интерес к предмету. Задача преподавателя – добиться, чтобы этот интерес был постоянным и устойчивым. Именно здесь ему на помощь приходят поэтические произведения и тексты, которые открывают широкие возможности для эффективного обучения иностранному языку [1, с. 27].

Стихотворения обогащают духовный мир учащегося, помогают «увидеть» красоту человека и природы, развивают чуткость к поэтическому слову, радуют и изумляют музыкальностью иностранного языка. Работа над поэтическими произведениями имеет большое значение для эстетического воспитания – систематического развития эстетических чувств, художественных вкусов и творческих способностей.

Поэзия обладает также огромным потенциалом эмоционального воздействия. Это очень важно, поскольку проблема эмоциональной насыщенности материала занятия по иностранному языку в целом очень актуальна. Поэзия заставляет также интенсивно работать творческое воображение, способность к которому лежит в основе восприятия искусства [3, с. 105].

Так как значительная роль в учебном процессе по иностранным языкам отводится межпредметным связям, то обращаясь к поэзии, преподаватель тем самым укрепляет и развивает связи иностранного языка с другими предметами, и в первую очередь, с родным языком и литературой.

Известно, что использование различных стихотворных текстов позволяет учащимся познакомиться с культурой, искусством страны изучаемого языка, способствует углублению языковых знаний и компетенций, а также навыков самостоятельной работы и расширяет словарный запас, тренируя при этом память.

В процессе работы над поэтическими произведениями решаются также практические цели обучения иностранному языку: отрабатывается произношение, усваивается и закрепляется лексика, развивается навык выразительного чтения, формируются грамматические навыки, а также речевые умения говорения, аудирования.

Использование поэтических текстов на изучаемом языке является весьма актуальным на любом этапе изучения иностранного языка, особенно на начальной стадии овладения языком:

- приобщение к культуре страны изучаемого языка;
- создается предпосылка для развития «личности», так как специально и правильно подобранный материал стимулирует образное мышление и формирует эстетический вкус;
- развивает навыки и умения художественного перевода;
- дает толчок к творческой деятельности, воздействуя на эмоциональную и мотивационную сферу личности [2, с. 222].

Таким образом, использование поэтических текстов при изучении иностранного языка является эффективным средством усвоения и овладения иностранным языком и языковым материалом, и такая форма работы весьма интересна.

Подходы к работе над стихотворными произведениями могут быть разнообразными, в

зависимости от того, какие задачи преподаватель изначально ставит. Данный языковой материал может быть использован:

- а) для фонетической зарядки на начальном этапе занятия;
- б) на этапах введения и закрепления лексического и грамматического материала;
- в) на любом этапе занятия как стимул для развития речевых навыков и умений;
- г) как своего рода релаксация на занятии, когда учащимся необходима разрядка, снижающая напряжение и восстанавливающая их работоспособность.

Поэзия дает импульс к творческому воображению и обладает большим потенциалом эмоционального воздействия. И несомненным достоинством работы над поэтическими текстами является возможность укладываться в ограниченные временные рамки одного из этапов или целого занятия.

Література

1. Камаева Т.П., Карпова Л.В., Деева И.М. Поэзия на уроке иностранного языка: современные подходы к обучению чтению // ИЯШ, 2011, №3. С. 27-31
2. Комаров А.С. Пьесы в обучении иностранному языку // А.С. Комаров. Ростов: Феникс. 2007. С. 222
3. Ороховацкий Ю.И. К вопросу об использовании поэтического текста в преподавании иностранных языков. Чтение. Перевод. Устная речь. Методика и лингвистика // Ю.И. Ороховацкий. М.: Наука, 1997. С. 105.

УДК 811.161.1'373

Котова А. В.

РУССКО-ПОЛЬСКИЕ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ СООТВЕТСТВИЯ: ЭТНОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Изучение фразеологических единиц в качестве средства к пониманию этнического сознания занимает важное место в научной мысли. Происходит оно благодаря такой дисциплине, как лингвокультурология, предметом изучения которой становятся не только культурная коннотация единиц языка, но и экстралингвистические факторы, её создающие. Поэтому развитие современной лингвокультурологии непосредственно связано с когнитивной лингвистикой, направленной не только на раскрытие сути языковых явлений, но и познание их глубинной сущности. Изучение фразеологического языкового слоя дает наиболее яркое представление народных культурных традиций и особенностей этнолингвистического языкового сознания носителей языка. Проведение параллелей между языками позволяет лучше понять менталитет обоих народов, сравнить и найти языковые и культурные отличия, присущие той или иной исследуемой стороне, а также дает возможности найти общие точки соприкосновения.

Фразеологические единицы – это устойчивые, постоянные по своему компонентному составу, воспроизводимые единицы языка, обладающие целостным единым значением.

Мы выделили ряд фразеологических единиц, представляющих наибольший интерес с точки зрения лингвокультурологии. Они максимально концентрируют в себе проявления этноязыкового сознания, содержат следы культурных и бытовых реалий, указывают на доминантные концепты и т.д. На материале нашего исследования были выделены следующие группы фразеологических единиц, являющихся наиболее значимыми для выявления ценностных акцентов этноязыкового сознания:

- фразеологические единицы, связанные с мифологическими и библейскими сюжетами;
- фразеологические единицы с теонимами и демонимами;
- фразеологические единицы с соматизмами;
- паремии.

Наиболее полной является вторая группа. Это становится еще одним подтверждением антропоцентрических тенденций во фразеологии. Стремление человека представить реалии через призму собственного миропонимания заставляет его использовать образы, связанные с ним же самим.

Группа фразеологических единиц, связанная с мифологическими и библейскими сюжетами, представлена достаточно скудно. Библейские фразеологизмы преимущественно связаны ужасами, которые могут ожидать грешника после смерти: рус. страшный суд, пол. *straszny sąd*; рус. человеческая геенна, пол. *Gehenna ludzka*; рус. судный день, пол. *sądny dzień* и др. Это демонстрирует особенности славянской религиозной картины мира, характеризующейся боязливым отношением ко всему, что связано с потусторонними силами в любом их воплощении.

Эта группа фразеологических единиц с теонимами и демонимами тесно связана с предыдущей, ведь она также находится на стыке религиозной картины мира и языковой картины мира. Под теонимами понимаются не только собственные имена божеств (Артемида, Перун и т.п.), но и все их нарицательные обозначения в целом (Бог, ангел и т.п.). Им противопоставлены демони́мы, служащие для номинации отрицательных религиозных образов (в христианстве – черт, демон, в язычестве – леший, кикимора и т.д.). Эти лексемы позволяют узнать больше не только о специфике религиозной картины мира конкретного этноса, но и раскрыть ценностные доминанты этноязыкового сознания через призму мировоззрений.

Примечательно, что в большинстве фразеологизмов, особенно польских, Богу присваивается особое значение, максимально дистанцирующее его от простых людей: например, рус. десница господня, пол. *reka Boża*. Это отражает отношение носителей языка к

Богу, его надежды и страхи, связанные с ним.

Изучение подобных фразеологических единиц представляет большой интерес, так как, в большинстве своем, они возникли на основе народных поверий.

Фразеологические единицы с соматизмами составляют базовую часть фразеологического фонда любого языка. Это связано с тем, что ключевые компоненты – части тела – идентичны у представителей любого этноса, а значит, метафоризация происходит по схожим схемам, хотя один и тот же орган может наделяться разными качествами в зависимости от особенностей коллективной языковой картины мира. Неслучайно С. Скорупка относит их к натуральным фразеологическим оборотам [25, 127].

В русском языке наибольшей фразеологической активностью обладают соматизмы со значением «голова» (голова / головка / головушка / башка) – более 16%, «глаза» (глаза / белки / шары) – свыше 10%, «рука» – более 8%, «язык» – 8%. «нога» – свыше 6%. В польском языке наибольшая фразеологическая валентность отмечена у соматизмов со значениями: «голова» (glowa / lab) – более 22%, «глаза» (oczy) – более 14%, «рука» (ręka) – свыше 7%, «ухо» (ucho) – 5%.

Паремии представляют собой «стереотипы народного сознания» [27, 43]. В них наиболее ярко проявляются особенности национальной культуры и языковой картины мира. В. Хлебда отмечает, что «паремии представляют собой составляющие данного национального семиотического кода» [28, 93], т.е. служат мощным средством для анализа этноязыкового сознания. В то же время исследователь отмечает факт наличия в некоторых паремиях общенациональных универсалий, что не лишает их, в то же время, этнической идентичности.

Вполне естественно, что полная эквивалентность в случае с паремиями встречается крайне редко. Примером такого явления могут послужить следующие выражения: рус. Ищи, чего не терял – пол. Szukaj czegoś nie zgubił. Они совпадают как по внешней, так и по внутренней форме. Близкими по смыслу и форме становятся выражения рус. Дашь черту палец, а он ухватит всю руку – пол. Dyabłu nie trzeba podawać palca, bo zaraz całą rękę porwie (досл. 'Дьяволу не стоит подавать палец, потому что он всю руку порвет').

Література

1. Арсентьева Е.Ф. Сопоставительный анализ фразеологических единиц (на материале фразеологических единиц, семантически ориентированных на человека в английском и русском языках) / Е.Ф. Арсентьева. Казань: Издательство Казанского университета, 1989. 129 с.

2. Ковшова М.Л. Линвокультурологический метод во фразеологии: Коды культуры / М.Л. Ковшова. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2003. 456 с.

3. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. – 288 с.
4. Skorupka S. Idiomatyzmy frazeologiczne w języku polskim i ich geneza // Славянская филология / S.Skorupka. М.: Наука, 1958. Т.3. С. 124-151.
5. Маслова В.А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2004. 208 с.
6. Хлебда В. О чем думает русский индюк, или Об эквивалентах пословиц в двуязычном словаре // Przegląd Rusycystyczny. Katowice, 2008. №4 (128). S. 90-104.

УДК 821.161.1

Умрихіна К. І.

П'ЕСА А. ЧЕХОВА «ТРИ СЕСТРИ» ЯК УТІЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ ВІЙСЬКОВОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ

Творчість А. Чехова була показовою по відношенню до російської інтелігенції та її перевтілення у достатньо складний та переломний для історії країни період кінця XIX – початку XX століття. Ціла низка образів чеховських інтелігентів у прозі та драматургії письменника, представники викладацької, лікарської, творчої професії демонструють особливості суспільного розвитку, деформацію людської свідомості, духовне зубожіння російського соціуму. Особливу роль у п'есі А. Чехов віддає російській військовій інтелігенції, яка супроводжує родину Прозорових майже все життя, складаючи третину героїв п'єси, та навіть виступає її першоджерелом: «Он был генерал, командо вал бригадой...Отец получил бригаду и выехал с нами из Москвы одиннадцать лет назад...» [1, с. 307]. Дослідники цієї категорії інтелігенції стверджують, що її представники повинні втілювати у собі найкращі людські моральні та духовні чесноти нації.

О. Попов, аналізуючи розвиток системи цінностей військового керівника, називає такі його якісні характеристики: заняття складною розумовою працею, наявність військової освіти та виховання, військовий обов'язок як сполучення дисципліни та ініціативи, мужність, гуманізм, військова честь, прагнення до слави [2, с. 63]. Проте разом із сутнісними рисами інтелігентознавець пропонує низку характеристик військової інтелігенції як соціальної групи:

1. «Ця група вирізняється більшою груповою згуртованістю, ніж так звана «штатська» інтелігенція» [Там само, с. 66].
2. «Посилення групової згуртованості сприяє більшому конформізму» [Там само].
3. «Військова інтелігенція більш консервативна, ніж інші групи інтелігенції» [Там само].

Таким чином, засвідчимо, що перед нами доволі складна та незвичайна категорія

інтелігенції, яка не підлягає аналізу в межах традиційних критеріїв, названих раніше. Слід зазначити, що чеховські військові послідовно відтворюють характерні для провінційної дійсності особливості: вони не приймають участі в активних військових діях, проводячи час за розвагами, спогадами та мріями. Наприклад, Тузенбах, розмірковуючи про свою відставку та наміри все ж таки працювати, каже: «Буду работать. Хоть один день в моей жизни поработать так, чтобы прийти вечером домой, в утомлении повалиться в постель и уснуть тотчас же. Рабочие, должно быть, спят крепко!» [1, с. 327].

Найбільш, на наш погляд, драматичним образом серед представників військової інтелігенції в п'єсі є підполковник Олександр Вершинін. Г. Бердніков вважає, що «Чехову, безсумнівно, симпатичний Вершинін. Він чесний, порядний, освічений. Вершинін – людина мисляча, незадоволена, поглинений мріями про те прекрасне майбутнє, на яке очікує людство» [3, с. 419]. Його візитною карткою можна вважати постійне бажання «пофилософствовать», що свідчить скоріше про неспроможність діяти, ніж про рішучий характер та аналітичні здібності. Протягом п'єси герой акцентує нашу увагу на складному становищі його особистого життя, невдалому шлюбі, головним приводом якого виступає саме дружина Вершиніна. Образ дружини, мати двох дочок Вершиніна, яка безперервно знущається з нього, влаштовує сцени, намагається отруїтися, що робить життя героя нестерпним, створює Тузенбах ще на початку п'єси. Інколи у словах Вершиніна можна спостерігати навіть саморефлексію, хоча й не усвідомлену. Це стосується тієї миті, коли він критикує російську інтелігенцію, не розуміючи, що перелічує власні вади. Життя полковника Вершиніна ніби запрограмували на те, що тут і зараз нічого не існує, окрім страждань і нещастя. Тільки потім розпочнеться та буде квітнути неосяжна радість, тому можна заповнювати сторінки свого життя, ніби чернетку, сподіваючись на щастя майбутніх поколінь. Військовий інтелігент, Олександр Гнатович доволі пасивно ставиться до прийняття рішень, що стосуються його родинного життя: він виглядає як жертва дружини з хворобливою уявою, виправдовує власну поведінку її дивинами, навіть виставляє себе заручником такого родинного становища. Все це зовсім не заважає порядному одруженому чоловікові заводити роман із заміжньою Марією. Легкість, із якою Вершинін спочатку зізнається в коханні, а потім, виконуючи військовий обов'язок, від'їжджає, свідчить про те, що він завжди готовий приймати випробування долі як належне, не виявляючи опору.

Іван Романович Чебутикін – звичайний військовий лікар майже шістдесяти років, кар'єра якого прийшла до свого логічного завершення. Його навряд чи можна назвати дуже вправним професіоналом, хоча б тому, що більшість рецептів він знаходить у газетах. Чебутикін не сприймається героями п'єси, або її читачами як фахівець; його посада втрачає свій високий зміст. Герой дещо нагадує Астрова з «Дяді Вані», який також втрачає життя

свого пацієнта, проте діяльність Чебутикіна сприймається дистанційно від роботи заради людства: він не витрачає весь свій час на боротьбу з хворобами, не запрацював, відточуючи свій професіоналізм та рівень освіченості. Представник водночас військової та лікарської інтелігенції, Чебутикін демонструє тотальну безвідповідальність, обмеженість, слабкість по відношенню до алкоголю, надмірне споживання якого призводить до нестримного бажання казати правду, навіть якщо вона вже всім відома: «У Наташи романчик с Протопоповым, а вы не видите... Вы вот сидите тут и ничего не видите, а у Наташи романчик с Протопоповым...» [Там само, с. 339].

Яскравою характеристикою образу Чебутикіна є його пасивна поведінка під час дуелі Соленого та Тузенбаха, яка відбувається без його участі та закінчується трагічно. Проте лікаря не хвилює ця подія, він виявляється вісником, але ніяк не стає на заваді. Замість вчинків, дій він наспівує, що демонструє втомленість та покірність саме цьому засобу існування, відсутність надії на зміни, душевну підлість: «Утомился... (Вынимает из кармана газету.) Пусть поплачут... (Тихо напевает.) Та-ра-ра-бумбия... сижу на тумбе я... Не все ли равно!» [Там само, с. 357]. Так, А. Чехов створює образ байдужої до всього людини, яка втомилася грати роль, бути самотньою, займатися не улюбленою справою, життя її майже скінчилося, а існування втратило сенс.

Усі образи провінційних військових інтелігентів, представлених у п'єсі «Три сестри»: Вершинін, Чебутикін підкорені ідеї зображення морального розкладання армії. Офіцери виступають частиною великої військової єдності, яка підтримується певними правилами, нормами та законами. На жаль, військові поглинені неробством, гульбою, розвагами та пияцтвом, не відчувають себе потрібними, необхідними, здатними на шляхетні вчинки; вони не спроможні створювати образи ідеальних героїв, здійснювати подвиги, прославляти Вітчизну, демонструвати відвагу та самопожертву. А. Чехов був вірний своїй ідеї недосконалості інтелігенції серед різних суспільних груп.

Література

1. Чехов А.П. Избранное. М.: Просвещение, 1984. 384 с.
2. Попов А.В. К проблеме ценностного содержания понятия «военная интеллигенция». Вестник САФУ. Архангельск, 2008. № 4. С. 59 – 67.
3. Бердников Г.П. А.П. Чехов. Идеи и творческие искания. М.: Художественная литература, 1984. 511 с.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ (МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД)

Актуальність обраної нами теми обумовлена необхідністю класифікувати види перекладу, розглянути особливості машинного перекладу та порівняти компетентність машинного перекладу.

Метою роботи є опис поняття «машинний переклад» і ознайомитися з історією, класифікаціями та дати порівняння систем машинного перекладу Pragma 6 та Google Перекладач.

Щоб досягти цієї мети, перед нами постали наступні завдання :

1. дати визначення поняттю «машинний переклад»;
2. з'ясувати історичні витоки та перші спроби машинного перекладу;
3. дати класифікацію машинного перекладу;
4. порівняти різні системи машинного перекладу:
 - порівняти Pragma 6 та Google Перекладач та запропонувати наш варіант перекладу;
 - узагальнити отримані результати і зробити висновок

Об'єктом роботи є переклад, а предметом - особливості машинного перекладу.

Вибрані нами методи дослідження - аналіз літератури та узагальнення отриманих даних.

Машинний переклад (далі МП) – це процес перетворення комп'ютером тексту, оформленого засобами однієї природної мови, в текст, оформлений засобами іншої природної мови.

Вперше думку про можливість машинного перекладу висловив Чарльз Беббідж (1791-1871), який розробив у 1836-1848 рр. проект цифрової аналітичної машини. Датою народження МП як галузі дослідження прийнято вважати 1947 рік. Перша публічна демонстрація машинного перекладу (так званий Джорджтаунський експеримент) відбулася у 1954 році. Експеримент полягав у наступному: машині на вхід подавалось близько 60 речень на російській мові, які були записані на перфокартах, а машинна у свою чергу видавала переклад цих речень на англійську мову.

Також, існує велика кількість класифікацій машинного перекладу. Наприклад, І.Б.Штерн виокремлює такі системи машинного перекладу: - системи послівного перекладу (word-for-word translation), доповнені деякими допоміжними граматичними конструкціями; - структурно-граматичні системи машинного перекладу, що мають за основу морфологічну кореляцію між вхідною та вихідною мовами – "морфологічні системи"; - структурно-

граматичні системи машинного перекладу, що спираються на синтаксичні кореляції між вхідною та вихідною мовами – "синтаксичні системи"; - структурно-семантичні системи машинного перекладу, що оперують глибинними структурами вхідного та вихідного контекстів – семантичні системи; - автоматизовані робочі місця (станції) перекладача – інтерактивні словниково-орієнтовані системи машинного перекладу з великими за обсягом і деталізованими термінологічними словниками.

Згодом ми подали загальновживану класифікацію, хоч і думки вчених різняться. Проте все ж таки виділяють 5 основних критеріїв розрізнення МП: 1) за роллю людини і комп'ютера у здійсненні перекладу системи, які в свою чергу діляться на машинні (або автоматичні) та людино-машинні (або автоматизовані); 2) за підходом до опрацювання тексту, що поділяються на прямий підхід та непрямий; 3) за способом зіставлення текстів вхідною та вихідною мовами, розрізняють системи, які спираються на мову-посередника та системи, які базуються на трансфері; 4) за способом опрацювання тексту вхідною мовою існують локальні (або послівні) системи та глобальні; 5) за напрямками перекладу – зворотні (обернені) та незворотні (необернені).

В процесі роботи ми визначили дві основні системи машинного перекладу з якими будемо працювати – Pragma 6 та Google Translate. Критерії вибору були очевидними. Перш за все – ці дві системи вважаються найактуальнішими та часто вживаними, у тому числі серед студентів. По-друге, ці системи доступні та безкоштовні.

Доцільно буде розглянути загальні можливості цих систем.

Можливості та компоненти Google Translate:

1. Переклад як фрагменту тексту, так і цілого документу;
2. Можливість автоматично визначити мову;
3. Кілька варіантів перекладу та частота вживання тих чи інших відповідників;
4. Голосовий переклад;
5. Можливість прослуховування результатів перекладу;
6. 5000 знаків для перекладу в он-лайн режимі;
7. Переклад сторінок з сайтів;
8. Можливість створення власного словничка;
9. Має додаток для смартфонів;
10. Може працювати офф-лайн;
11. Може перекладати текст зі знімку на телефоні;
12. Можна писати слово «від руки»;
13. У мобільному додатку є функція «спілкування» для синхронного перекладу

діалогу з іноземцем;

14. Переклад тексту в рядку пошуковика;
15. Переклад смс у телефоні;
16. Підтримує понад 100 мов.

Можливості Pragma:

1. Підтримує 56 мов;
2. Можливість як перекладу он-лайн, так і завантаження програми на ПК;
3. Відсутність мобільного додатку;
4. Немає можливості перекладу цілого документу в режимі он-лайн;
5. В надбудовах є можливість вибрати мову інтерфейсу;
6. Можливість інтеграції у текстовий редактор на ПК;
7. Використовує власні словники;
8. Є можливість вказати тематику тексту (з текстами загальної тематики програма впорається значно краще, ніж з текстами спеціалізованими, є деякі складнощі з перекладом термінів та аббревіатур);
9. Можливість самосійно правити словники програми;
10. Як правило, для коректної роботи програми на ПК, потрібно сплатити ліцензійну версію. Безкоштовно програма працює 14 днів, або в режимі он-лайн;
11. У вкладці «переклад» можна встановити напрямок перекладу «за замовчуванням», це допомагає зберегти час при перекладі великих масивів інформації, які потрібно перекладати частинами;
12. 1000 знаків для одночасного перекладу в он-лайн режимі;
13. Можливість встановлення перекладача на свій сайт.

Отже, можемо зробити висновок, що можливості Google Translate дещо ширші, ніж можливості Pragma.

Класифікація помилок систем МП з'явилася з практичних потреб редагування перекладу і вдосконалення систем МП.

Помилки МП можна згрупувати у кілька типів: - наявність неперекладених слів; - лексичні (у тому числі і лексикографічні) помилки; - граматичні помилки.

На закінчення підкреслимо, що програма-перекладач - це, насамперед, інструмент, який дозволяє вирішити проблеми перекладу або підвищити ефективність праці перекладача тільки в тому випадку, якщо він використовується грамотно.

Література

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод. М.: Международные отношения, 1975.

2. Комісаров В.Н. Теорія перекладу (лінгвістичні аспекти) М .: Вища школа, 1990. 253 с.
3. Кулагін О.В. Дослідження з машинного перекладу. М .: Наука, 1979. 376 с.
4. Марчук Ю.Н. Проблеми машинного перекладу. М .: Наука, 1983. 232 с.
5. Сдобников В.В., Петрова О.В. Теорія перекладу. М .: АСТ Схід-Захід, 2006. 425 с.
6. Скворцова О. В., Тихонова Е. В. Проблемы и преимущества автоматизированного и машинного переводов // Молодой ученый. 2016. №9. С. 1287-1289. URL <https://moluch.ru/archive/113/29477/> (дата обращения: 06.05.2019).

УДК 373.3/.5.016:82

Лінник В.В.

КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ ТЕКСТА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Современная педагогика предполагает творческий подход для реализации ее методов. Одним из достижений внедрения такого подхода в образовательный процесс является компаративное изучение литературных произведений, которое получает статус программного метода. Компаративный анализ художественных текстов позволяет ученикам составить целостное представление о мировом литературном процессе, сформировать гуманистические взгляды и воспитать эстетический вкус.

Компаративистика как метод сформировалась в XIX в., однако ее элементы можно наблюдать уже в трудах античных ученых. Данному методу посвящены литературно-критические статьи М. Драгоманова, М. Бахтина, А. Градовского, И. Маранской и др. Исследователи утверждают, что ни одно из национальных произведений не может успешно существовать отдельно от мирового литературного процесса.

И. Маранская определяет сравнительный анализ как «аналіз, при якому досліджуються явища мистецтва слова через порівняння їх з іншими такими явищами переважно в різних національних письменствах», при этом урок с использованием такого анализа – это «урок, на якому домінуючим є порівняльний аналіз художнього твору» [1].

А. Градовский среди целей такого урока выделяет следующие: «глибше розкрити ідейну та естетичну сутність кожного з порівнюваних творів чи процесів; дати історико-літературне пояснення відповідностей або відмінностей літературних явищ різних епох та творів; сприяти розумінню духовної єдності, національної своєрідності різних літератур у культурно-історичному розвитку суспільства» [2, с.3].

Компаративный анализ широко применялся таким педагогом-методистом XIX в., как В. Стоюнин, который считал сравнительный метод наиболее эффективным, так как он позволял

ученикам самостоятельно наблюдать и работать с текстом. Прием сравнения рекомендуют использовать в своих методических работах Н. Молдавская, Н. Мещерякова, З. Рез, Л. Айзерман и ряд других методистов. Компаративный анализ целесообразно использовать, начиная с пятого класса, когда у учеников уже сформировано представление о литературном процессе в целом. Как правило, такая деятельность носит фрагментарный характер и представляет собой осуществление небольших исследований.

Следует отметить, что сопоставление литературных произведений способствует пониманию стиля повествования, основных сюжетных ответвлений, национальных особенностей творчества писателей, облегчает понимание произведений со схожими темами, сюжетами, образами и проблематикой [3, с.81]. К старшим классам компаративный анализ постепенно должен усложняться.

При изучении романа А.С. Пушкина «Евгений Онегин» в девятом классе для сравнительного анализа можно использовать произведения А.К. Толстого «Упырь» (1841) и Дж. Полидори «Вампир» (1819). Доказательством того, что между названными произведениями есть связь, является отрывок из «Евгения Онегина»:

*Британской музы небылицы
Тревожат сон отроковицы,
И стал теперь ее кумир
Или задумчивый Вампир...[4, с.85].*

В данном примере слово «Вампир» является непосредственной отсылкой к одноименному рассказу Джона Полидори. Следует отметить, что именно этот рассказ считается первым в истории художественной литературы, описывающим вампира. Обращение же к нему Пушкина указывает на явную популярность среди современников этого произведения и очевидно, что под непосредственным его воздействием позднее был написан «Упырь» Алексей Константиновича Толстого.

Помимо этого, учеников можно попросить прокомментировать следующий отрывок из повести А.К. Толстого: «– Упырей, – отвечал очень хладнокровно незнакомец. – Вы их, Бог знает почему, называете вампирами, но я могу вас уверить, что им настоящее русское название: упырь; а так как они происхождения чисто славянского, хотя встречаются во всей Европе и даже в Азии, то и неосновательно придерживаться имени, исковерканного венгерскими монахами, которые вздумали было все переворачивать на латинский лад и из упыря сделали вампира. Вампир, вампир!– повторил он с презрением, – это все равно, что если бы мы, русские, говорили вместо привидения – фантом или ревенант!» [5, с.5].

Здесь прослеживается прямое влияние иностранного обозначения упыря (вампир) на русский язык, что и объясняет «негодование» автора. Также можно сделать акцент на том,

что завязка обоих повествований начинается со светского приема и далее, исходя из канвы повествований, наблюдается сходство и различие в характерах главных героев, их поведении и др. Необходимо также сделать акцент и на национальных чертах, описании героев, обстановки, общества.

Небезынтересным может оказаться и тот момент, что в обоих рассказах некоторые действия совершаются на Юге, к примеру, в «Упыре» герой Руневский отправляется на воды в Италию; у Полидори лорд Ратвен обманывает девушку в Италии. Оба рассказа характеризуются неоднозначными финалами. В «Упыре» А.К. Толстого «плохой герой», один из упырей – Теляев Семен Семенович, в конце рассказа остается не наказанным, что не совсем характерно, ему просто отказывают от посещения. По факту, живой вампир будет и далее существовать. Нечто подобное мы можем проследить и в «Вампире» Дж. Полидори, когда в конце повествования лорд Ратвен исчезает, оставив обескровленным тело героини.

Подобные интерпретации мистического можно наблюдать и в произведениях М.Ю. Лермонтова («Штосс»), Н.В. Гоголя («Вий»), того же А.К. Толстого («Семья Вурдалака»), что, по утверждению В. Белинского, имеет непосредственное отношение к фантастическим рассказам Гофмана [6, с.177].

Компаративный анализ, используемый на уроках литературы, является своего рода элементом сравнительного литературоведения, неразрывно связанного и с литературной критикой, и с историей литературы. Находя отклики одного произведения в другом, учащимся дается возможность рассмотреть динамику литературы и творчества конкретных писателей в общемировой литературной среде. Подобные примеры могут заинтересовать школьников и побудить к самостоятельному осмыслению произведений, а занятия, несомненно, способствуют лучшему усвоению материала и дополнительной мотивировке посредством такого интереса к чтению художественной литературы.

Література

1. Маранська І.А. Теоретичні аспекти компаративного вивчення шкільного курсу літератури. Науково-практична інтернет-конференція (Х. Хмурівські читання) «Технологія фахової майстерності: інновації в сучасній освіті». URL: <http://timso.koippo.kr.ua/hmura10/teoretychni-aspekty-komparatyvnoho-vyvchennya-shkilnoho-kursu-literatury/> (дата звернення: 18.01. 2020).
2. Градовський А.В. Компаративний аналіз у системі шкільного курсу літератури: методологія та методика: монографія. Черкаси: Брама, 2003. 292 с.
3. Маранцман В.Г., Чирковская Т.В. Проблемное изучение литературного произведения в школе. Л., 1977. 206 с.
4. Пушкин А.С. Евгений Онегин. М: Художественная литература, 1984. 255 с.

5. Толстой А.К. Упырь: Художественная литература. М., 1991.80 с.

6. Белинский В.Г. Собрание сочинений в девяти томах. М. : Художественная литература, 1979.

СЕКЦІЯ:

PROFESSIONAL ENGLISH

УДК 334.726=111

Bukovskaya M.

TRANSNATIONAL BUSINESS IN THE DIGITAL ECONOMY

The world is constantly changing, and in recent years we have heard more and more about the increasing role of advanced technologies and innovations in the development of the economy. The latest technologies allow to increase the efficiency of production and business processes. The spread of the digital revolution on a global scale is increasingly immersing us in a new reality. Mobile Internet devices, cloud computing, business analytics form the basis for the development of the digital economy, the main factor of which is information and knowledge, as well as ways to access them.

The digital economy is an innovative dynamic economy, which is based on the active introduction of innovations, information and communication technologies in all economic activities and spheres of social life, which allows to increase the efficiency and competitiveness of individual companies, to increase the standard of living [1].

The use of digital technologies, which are shaping the new world economy, are changing the activities and development directions of transnational companies (TNCs). The key change is to increase the speed of decision-making and implementation at all levels. If earlier, on average, the company's strategy was developed within 10-15 years, today it takes 2-3 years with regular revision. The key point in the management of the company is flexibility with the ability to adapt quickly the work of TNCs under conditions that are constantly changing [2].

In the last 8-10 years, a new dynamic group of TNCs, which includes companies whose activities are directly related to the Internet business in its various manifestations, has begun to stand out more clearly. UNCTAD experts identify four subgroups among them: Internet platform leaders (including search system, social networks and the like), digital solution providers (electronic payment systems and others), e-Commerce operators and, finally, digital content creators (including information, media, and gaming).

E-commerce is one of the components of the digital economy. The global value of e-commerce is estimated by UNCTAD to have reached \$29 billion in 2017, which is equivalent to 36 per cent of GDP (table 1).

The list of top 10 countries by total e-commerce sales has remained unchanged since 2016,

with the United States being the market leader. Global business-to-business (B2B) e-commerce was \$25.5 billion in 2017, representing 87 per cent of all e-commerce, while B2C e-commerce was \$3.9 billion in 2017. The top three countries in B2C e-commerce sales were China, followed by the United States and the United Kingdom. China has the largest number of online shoppers, whereas the United Kingdom has the highest proportion of online shoppers to the population [3].

Table 1

E-commerce sales: Top 10 countries, 2017

Rank	Country	Total e-commerce sales	As a share of GDP	B2B	Share of total e-commerce	B2C	Annual average expenditure per online shopper (\$)
		(\$ billion)	(per cent)	(\$ billion)	(per cent)	(\$ billion)	
1	United States	8 883	46	8 129	90	753	3 851
2	Japan	2 975	61	2 828	95	147	3 248
3	China	1 931	16	869	49	1 062	2 574
4	Germany	1 503	41	1 414	92	88	1 668
5	Rep. of Korea	1 290	84	1 220	95	69	2 983
6	United Kingdom	755	29	548	74	206	4 658
7	France	734	28	642	87	92	2 577
8	Canada	512	31	452	90	60	3 130
9	India	400	15	369	91	31	1 130
10	Italy	333	17	310	93	23	1 493
	Total of above	19 315	36	16 782	87	2 533	2 904
	World	29 367		25 516		3 851	

On the one hand, TNCs are involved in the creation and development of digital technologies, thus being the flagships of the digital revolution. As a rule, these are companies from the sphere of information and communication technologies (Apple, Microsoft, Google). Data of these companies:

- characterized by the largest capitalization in the market. According to Forbes, the capital of Apple in October 2019 amounted to \$1010 billion, Microsoft - \$1001 billion, which exceeds the GDP of the Netherlands (in 2018, \$ 913 billion.) and slightly less than Indonesia's GDP (\$1041 billion in 2018).

- gain a lot of weight, displacing companies from traditional industries. According to estimates of the consulting company the Boston Consulting Group, 10 years ago, Microsoft was the only company associated with information technology, in the top ten by capitalization. Now there are four such companies: Apple (\$1010 billion), Microsoft (\$1001 billion), Amazon (\$940.5 billion), Alphabet (\$880 billion).

- are the most attractive objects for acquisition by companies in traditional sectors. Some companies specializing in digital technologies are diversifying their business by acquiring companies in the field of offline. An example is Amazon, which bought the Whole Foods retail chain in 2017.

In addition, strategic partnerships between multinational enterprises in traditional sectors and global information and communications corporations are now emerging. For example, Walmart has entered into a partnership agreement with Google to use the Google assistant cloud service; Baidu is developing its Apollo platform in conjunction with Ford and Daimler; Google has created the Android automotive platform in conjunction with Volvo and Audi [3].

On the other hand, how do traditional TNCs respond to the challenges of digitalization? They are forced to adapt to the new rules of the game, which are created by leaders in the development of digital technologies and adapt to new realities. The number of TNCs that have made significant progress on the path of digital transformation is gradually growing. The main task of traditional TNCs is to monitor and timely introduce new technologies. The impact of the digital economy manifests itself in:

- increasing the share of business, which is carried out through digital sales channels (via the Internet);
- transfer marketing to the Internet (the most effective channels of promotion for many companies are social networks);
- optimization of business and its individual functions based on the analysis of "big data", a significant amount of information that is collected through information technology.

Thus, the digitalization of the business of multinational companies contributes to their efficiency, which is achieved, inter alia, by eliminating unnecessary links in the value chain, better understanding with customers, more accurate actions. The development of digitalization processes, judging by current trends, will continue to be very uneven across industries. The main engine will be another wave of intensifying competition between new-generation digital TNCs and traditional TNCs that have managed to successfully carry out digital transformation.

Literature

1. Карчева Г.Т. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки // Фінансовий простір. 2017. №3. С. 13–21.
2. Столярова Е. В. Развитие ТНК в условиях цифровой экономики [Электронный ресурс] / Е. В. Столярова – Режим доступа до ресурсу: https://elibrary.ru/download/elibrary_32370047_60866372.pdf
3. Digital Economy Report 2019: Value creation and capture: implications for developing countries. Geneva, UNCTAD, 2019.

PERSPECTIVE DIRECTIONS OF UKRAINIAN INNOVATION SYSTEM DEVELOPMENT

Nowadays, the problem of creating a national innovation system (NIS) as a management structure of scientific and technical activities becomes extremely urgent for Ukraine. The construction of a new NIS will stimulate the increase in the competitiveness of Ukrainian enterprises; will create conditions for overcoming the factors constraining innovation activity. So far, Ukraine has only begun the process of forming the structural elements of the NIS, but the links between them are unfortunately weak.

The rating of the global innovation index (GII) was used to analyze the development of Ukrainian NIS [1]. According to it, in 2019, Ukraine ranked 47th among 129 countries with a score of 37,4 (lowed to four ranks; 2018 - 43rd). Ukraine is second after Vietnam, beating Moldova, Armenia and India in the group with lower-middle-income (table 1.).

Table 1

Ukraine's rank in the GII by component indicators

YEAR	RANK	GII (score)	Input indicators										Output indicators			
			Institutions		Human capital & research		Infrastructure		Market sophistication		Business sophistication		Knowledge & technology outputs		Creative outputs	
			score	rank	score	rank	score	rank	score	rank	score	rank	score	rank	score	rank
2013	71	35,8	51,4	105	37,9	44	26,0	91	44,0	82	30,2	79	32	45	35,3	81
2014	63	36,3	52,9	103	36,6	45	27,1	107	45,1	90	29,1	87	38	32	30,6	77
2015	64	36,5	52,2	98	40,4	36	26,3	112	43,9	89	32,4	78	36	34	31,3	75
2016	56	35,7	48,7	101	40,8	40	32,3	99	42,1	75	30,6	73	34	33	31,0	58
2017	50	37,6	47,9	101	39,6	41	39,3	90	43,2	81	35,3	51	33	32	35,6	49
2018	43	38,5	49,1	107	37,9	43	38,1	89	42,7	89	34,5	46	36,7	27	36,5	45
2019	47	37,4	53,9	96	35,6	51	36,0	97	43,3	90	34,8	47	34,6	28	33,5	42

Analysis of Ukraine's position for GII components over the last seven years indicates some improvement in the innovative situation despite the reducing the rank and score in 2019. Regarding the output indicators, the Ukraine is in the first third of countries in the GII ranking, which, of

course, specifies the high quality and effectiveness of scientific results. Ukraine achieved the best results as for indicators of human capital – tertiary enrolment (19th rank); pupil-teacher ratio (3rd rank in the world) and business sophistication – females employed w/advanced degrees (2nd rank) and research and development (R&D) financed by abroad (15th rank).

Thus, the strongest link in the system of resources that ensure innovative development of Ukraine are indicators related to education, human capital and research and business sophistication; and in the system of results – scientific outputs.

The weakest link in 2019 in the system of resource is the group of indicators characterizing the institutional environment and infrastructure. Thus, the indicator of institutional support deserves special attention, which is characterized by a dangerously low level (96th place). The results of research indicate a low level of infrastructure (97th place), which poses a threat to the environmental sustainability (according to this indicator, Ukraine ranks 120th among 129 countries).

Having analyzed the state of Ukrainian NIS, the key problems of its development at the present stage are:

1. the lack of effective innovation policy;
2. the absence of a NIS development program, which should determine the priority, timing, volume of necessary resources, tools and mechanisms for the development of the innovation system;
3. the lack of collaboration between science and business practice;
4. the formality of scientific research in most universities;
5. the impossibility of commercialization of scientific activity results due to the underdevelopment of infrastructure;
6. the lack of financial resources and support for research and introduction of innovative developments.

Therefore, having analyzed the experience of the countries in terms of NIS development, certain aspects have been identified to lent for Ukraine to elaborate the NIS. It should be noted that the practice of the United States shows, an active financial support for developers of large projects would be effective, when the knowledge-intensive research is fully funded from the state budget. Regarding the Euro-Atlantic model, it is worth noting a positive experience for Ukraine regionalization of innovative development, namely the creation of regional centers of science – technopark structures, technopolises, zones of development of new technologies.

Regarding the elements of the East-Asian system, for example, in Japan, support for innovation is carried out with the help of «Japanese sudan», which is a universal multi-sectoral complex. The orientation of similar Ukrainian associations to foreign markets will lead to a constant

search for innovation and it will also lead to an increase in the number of innovative developments. It is also worth noting that it is quite common to create alliances of large corporations and small firms in South Korea. The creation of such clusters can be carried out in large Ukrainian cities (Kiev, Dnipro, Kharkiv), which will combine the creation and detailed selection of scientific ideas, applied development and implementation of the results into production.

To draw the conclusion, one can say that in order to create an effective Ukrainian NIS, it is important to pay attention not only to study the positive experience of the NIS formation by other countries, but to implement these elements actively. Successful adaptation of the foreign elements significantly intensifies the national economy reform on the way to its stable innovative development.

References

1. Global Innovation Index Reports 2011-2019 [Electronic resource] – Access mode: <http://www.wipo.int/publications/ru/series/index.jsp?id=129>

УДК 339.548(73+510)=11

Larina D.

THE IMPACT OF USA-CHINA TRADE WAR ON WORLD ECONOMIC DEVELOPMENT

Nowadays, foreign trade relations between the US and China are one of the most important bilateral relations in the global dimension, since these countries are giants of the world economy and the nature of their relationship would directly affect global trade and economy as a whole. In this regard, it is relevant to consider and evaluate the impact of the US-China trade war on global economic development.

Thus, trade war is a form of protectionist foreign trade policy which is a set of economic, administrative and legal actions aimed at capturing foreign markets (offensive trade war) or preventing trade "occupation" of economy (defensive trade war).

Thus, foreign trade relations between US and China deteriorated in early 2018, when the US introduced a series of new tariffs: first on imports of steel and aluminum from around the world, and then on certain categories of Chinese products imported into the US.

During the year, the US government increased the customs duty up to 25% three times over a wide range of goods from China, including medicines and chemicals, cars, motorcycles, railroad equipment, manufacturing and medical equipment, aircraft spare parts, satellites. This list includes a total of more than 1.3 thousand items. In response, China imposed between 5% and 25% of customs duties on goods imported from the United States. According to recent data, the total value of Chinese imports, against which the administration of US President Donald Trump imposed duties, is \$ 250 billion for a year.

There are a number of major factors that have led to such brutal action by the US government against China.

Firstly, for many years there has been a rapid increase in the US trade deficit with China (table 1).

Table 1

Current and forecast data of US trade balance with China (1995-2022)

	1995	2005	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
US trade deficit with China, billion \$	-36,76	-218,65	-365,72	-396,13	-443,06	-447,10	-464,23	-481,27	-498,22
US-China trade deficit as a share of total US trade deficit, %	19,75	26,29	45,76	45,94	54,51	59,99	64,77	70,38	77,06

Therefore, according to analysis of US-China trade balance, it can be noted that the negative balance has increased since 1995 by \$ 461,47 billion or 1255.36%, due to the weakening of US production. In addition, the extrapolation method revealed a trend towards a further increase in this indicator for 2019-2022. Thus, the US trade deficit with China will increase by another \$ 51,12 billion or 11.43% compared to 2019 and will equal \$ 498,22 billion in 2022. Accordingly, trade deficits are a significant threat to US jobs and national security, as China accounts for the largest share of US trade deficits (almost 60% in 2019), which will increase 1,28 times by 2022.

Secondly, China had been repeatedly accused by the United States in intellectual property theft. Thus, according to the Commission on the Theft of American Intellectual Property, the theft costs \$600 billion per year.

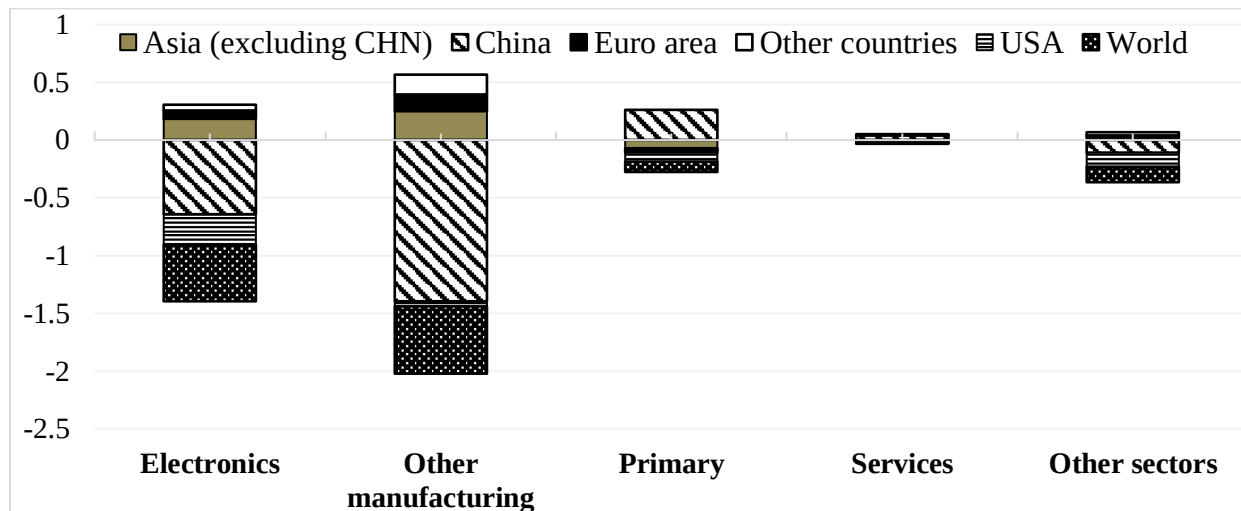
Another reason for the US trade war is China's manipulation of its national currency. China is deliberately weakening the yuan exchange rate to gain a competitive advantage. On the one hand, makes imports from China cheaper, allowing the country to put pressure on competitors, and on the other hand, the devaluation of the currency is a barrier to exports to China. Thereby, Chinese manufacturers get a competitive advantage in domestic market as well. In addition, the depreciation of the national currency allows in a certain situation to "write off" their national debt. If the country has obligations in national currency and at the same time income in foreign currency, then the devaluation of the debt remains nominally the same amount, but actually decreases.

In response to protectionist actions by the US government, in 2019, China has developed a plan to introduce mirroring duties on 106 categories of US \$ 110 billion worth of US exports, namely USA's cars and aircraft, chemical and tobacco products, and largely agricultural goods

including soybeans, wheat, corn and cotton. It should be pointed out that such data are significant for the US economy, since China is the buyer of about 1/3 of the entire crop of soybeans.

However, US-China trade tensions have negatively affected consumers as well as many producers not only in the US and China, but also in other regions around the world (Fig. 1), [1].

Fig.1

Sectoral effects from a 25 % increase in tariffs affecting all US-China trade: World Real Value Added [1]

As a result, tariff implementation had the worst impact on manufacturing and electronics in China, USA and in the world. But such regions as Asia (excluding China) and Europe haven't suffered losses in these industries. However, in the primary sector and services, these regions, by contrast, had a negative impact of introduction 25% tariffs.

Although the impact on global growth is relatively modest at this time, the latest escalation could significantly dent business and financial market sentiment, disrupt global supply chains and slow down global economic development. According to the head of the IMF, trade disputes could mean the loss of about \$ 700 billion by the end of 2020, accounting for about 0,8% of world GDP [1].

Last year's trade war also had negative effects on the world's stock markets. Particularly, Chinese companies lost about \$ 2,4 trillion during 2018, as well as the losses suffered by such American companies as Apple, Ford and so on. Furthermore, China has seen the lowest level of economic growth in the last 28 years.

It is important to mention that in May 2018 negotiations were held in Beijing, which, however, have not led to the resolution of the current situation. The US put forward such requirements as to reduce the trade deficit between countries at least \$ 200 billion by 2020, to response to several WTO lawsuits and the implementation of quarterly progress reports on common agreements. China, in its turn, insisted on stopping the investigation of US intellectual property

theft by Chinese companies, the rejection of 25% customs duties on Chinese goods and the cessation of discrimination against Chinese companies in the interests of national security, as well as the opening of electronic payments market and issuing of financial investment license to firm named China International Capital Corp.

In conclusion, while no agreement has been achieved as for these requirements, each party acknowledged the key importance of stable relations between countries. In the future, it is planned to continue negotiations to resolve the conflict by discussing mutual requirements. The significance of these negotiations is in implementation of such tariffs, which will not only harm the economies of both countries, but will also lead to imbalances around the world.

References

1. World Economic Outlook, April 2019 Growth Slowdown, Precarious Recovery [Electronic resource] - Access mode: <https://www.imf.org/en/publications/weo>.

УДК 658.589=111

Le Hong Chau Long

THE ESSENCE AND IMPORTANCE OF INNOVATION PROCESSES FOR ENTERPRISES

In contemporary economy innovations are one of the key factors determining the prospects for social and economic development of enterprises. Innovative adjustment in the current development of modern enterprises can not only provide high rates of economic development, but also improve the competitiveness of enterprises in both the domestic and world markets of goods and services and will help to solve economic, environmental and social problems [1]. Today, the issues of theoretical and practical concern about the introduction and activation of innovative processes remain unresolved and debatable, which makes it appropriateness for further research in this area [2].

Only if the innovation activity of the enterprise reaches a high level will the country's economy be able to occupy a worthy place in the global process of economic development. Innovative development of enterprises is a continuous movement based on introduction and realization of innovations, which lead to improvement of quantitative and qualitative characteristics of activity of the enterprise, provide strengthening of its market positions and create conditions for its progressive development [3]. In the modern business environment innovation - a necessary and objective factor of competitive development of each enterprise [1].

Exploring the theoretical basis of innovation, it is necessary first of all to pay attention to the term «innovation», because innovation is the main component of innovative development of enterprises. The term «innovation» means a new scientific and technological achievement, new

development as a result of the introduction of novelty, but in the nineteenth century it was used by culturologists and it meant «the introduction of some elements of one culture into another» [4].

Innovation as a result of innovation activity, on the one hand, should be oriented towards better, more complete satisfaction of consumer requests, and on the other hand, should be oriented towards making more profit for the enterprises that initiate their development and implementation. The development, preparation, control and reasoning of innovation occurs in the process of innovation.

T.V. Mayorova thinks that innovation activity is the process of bringing a scientific idea or technical invention to the stage of profit-making use, and the related technical and economic and other changes in the social environment. It covers the production and spread of new types of technology; progressive intersectoral structural shifts; implementation of long-term scientific and technical programs; financing of basic research for making qualitative changes in the state of production forces of the country; development and implementation of new resource-saving technologies, etc. [5].

According to the Law of Ukraine «On Innovation Activity» innovation is the activity focused on use and commercialization of scientific findings and promotion of new competitive goods and services at the market. The main goal of the state innovation policy is to create the socio-economic, organizational and legal conditions for effective reproduction, development and use of scientific and technical potential, implementation of cutting-edge, environmentally friendly, safe, energy and resource saving technologies, production and promotion of new competitive products [6].

In contrast to the concept of innovation, as presented in the Law of Ukraine, in the world practice such a definition is adopted: innovation activity is an activity aimed at using and commercializing the results of research and development to expand and restore the range of goods and improve the quality of products (goods, services), improve their production technologies with effective implementation in the domestic or foreign markets [3].

According to the international reference guide - the OSLO manual, innovation activity is all the scientific, technological, organizational, financial and commercial activities that actually lead to the practical implementation of an innovation or are designed for that purpose. [7].

In other words, the essence of innovation is the search for new ideas in engineering, technology and production organization. This goal is achieved by the fulfillment of search, fundamental, theoretical, scientific research works, which ends with the development of a project on commodity promotion of innovations. For this goal, the following measures should be taken: the development of a business environment that mold the needs for innovation and is able to accept competition; creation and support of scientific research and development organizations that provide

a constant flow of innovations as a product of intellectual creativity with their further implementation into production; organization of training of creative personnel, their financing, logistical support and material stimulation; budget funding for priority research that can become system-building for the development of innovation processes [8].

In modern conditions, understanding the essence of innovation and the mechanism of innovative activity enables enterprises to carry out their activities more efficiently, increase the efficiency of enterprise functioning and competitiveness in the market, improve product quality, economical use of resources, prevent the environmental consequences of industrialization [5].

So the results of the research on the economic essence of innovation make it possible to state that the basis of development of the economic structure of any complexity is the innovation process, which shapes qualitative and quantitative changes in the system of social production and creates significant consequences that determine the place of the national economy in the world economy. Economic relationships place businesses in the need not only to participate in the process of innovation implementation, but also to learn the experience of innovative development that has already emerged [3]. Those enterprises that independently and effectively develop and implement modern innovative technologies in their production have significant advantages over those firms that use outdated methods.

Literature

1. Lukianchuk O. Innovative development of enterprise: essence, factors, element of economic security / O. Lukianchuk, T. Tkachuk // Organizational-economic mechanism of management innovative development of economic entities : collective monograph / Higher School of Social and Economic. - Przeworsk : WSSG, 2019. - Vol. 3. - P. 31-39.
2. Problems of management of innovative development of transnational companies in transitive economics: Monographs / S.M. Illashenko, O.V. Prokopenko, L.G. Miller, for zag. ed. CM. Illyashenka. - Sumi: VTD "University Book", 2005. - 582 p
3. Serbenivska A.Y. The essence and importance of innovation processes in the activity of enterprises // Effective Economics online journal, 2012. № 5
4. Khariv P.S. Enterprise innovation and economic evaluation of innovation processes. – Ternopil: «Ekonomichna dumka», 2003
5. Izhevsky V.V. The economic essence of innovation and innovation of enterprises // NLTU Scientific Bulletin. 2010. № 20.3
6. The Law of Ukraine «On Innovation Activity» [Electronic resource]. – Mode of access to the resource: <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. The Eurostat (the Statistical Office of the European Communities) website [Електронний ресурс]. – Mode of access to the resource: <http://ec.europa.eu/eurostat>

8. Chaldaeva, L. A. Enterprise Economics: a textbook for bachelors; Recommended by the Ministry of Defense and Science of the Russian Federation / L. A. Chaldaeva. – 5th ed., Rev. and add. M.: Yurayt, 2015. 435 p.

УДК 336.748=111

Nedbaylova K.

6 FACTORS THAT INFLUENCE EXCHANGE RATES

Aside from factors such as interest rates and inflation, the currency exchange rate is one of the most important determinants of a country's relative level of economic health. Exchange rates play a vital role in a country's level of trade, which is critical to most every free market economy in the world. For this reason, exchange rates are among the most watched, analyzed and governmentally manipulated economic measures. But exchange rates matter on a smaller scale as well: they impact the real return of an investor's portfolio. Here, we look at some of the major forces behind exchange rate movements.

Overview. Before we look at these forces, we should sketch out how exchange rate movements affect a nation's trading relationships with other nations. A higher-valued currency makes a country's imports less expensive and its exports more expensive in foreign markets. A lower-valued currency makes a country's imports more expensive and its exports less expensive in foreign markets. A higher exchange rate can be expected to worsen a country's balance of trade, while a lower exchange rate can be expected to improve it.

Determinants of Exchange Rates Numerous factors determine exchange rates. Many of these factors are related to the trading relationship between the two countries. Remember, exchange rates are relative, and are expressed as a comparison of the currencies of two countries. The following are some of the principal determinants of the exchange rate between two countries. Note that these factors are in no particular order; like many aspects of economics, the relative importance of these factors is subject to much debate [1].

Differentials in Inflation Typically, a country with a consistently lower inflation rate exhibits a rising currency value, as its purchasing power increases relative to other currencies. During the last half of the 20th century, the countries with low inflation included Japan, Germany, and Switzerland, while the U.S. and Canada achieved low inflation only later. Those countries with higher inflation typically see depreciation in their currency about the currencies of their trading partners. This is also usually accompanied by higher interest rates.

Literature

1. The Law of Ukraine «On Innovation Activity» [Electronic resource]. – Mode of access to the resource: <http://zakon.rada.gov.ua>.

COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF TWO COMPANIES PRIVATEBANK AND FIRST UKRAINIAN INTERNATIONAL BANK

Today banks are one of the most important parts in our life. The aim of the abstract is the comparison between two popular Ukrainian banks.

PrivateBank is the biggest Ukrainian bank. It has the highest rates almost in each financial indexes. This bank controls more than a quarter of the total banking system of Ukraine. It is the most important savings specialized bank which provides services to a third part of Ukrainians [1].

The First Ukrainian International Bank (hereinafter FUIB) is one of the leading banks. It is a multipurpose bank where all banking operations are available [2].

Organizational structure of both of these banks is similar. It is one of the most progressive among Ukrainian banks and in Eastern Europe. It is combined because the most popular organizational structures are mixed into this one which consists of:

- **Horizontal/Flat Structure**

This is an organizational chart type mostly adopted by small companies and start-ups in their early stage. It's almost impossible to use this model for larger companies with many projects and employees. The most important thing about this structure is that many levels of middle management are eliminated. This enables employees to make decisions quickly and independently. Thus a well-trained workforce can be more productive by directly getting involved in the decision-making process.

- **Line Organizational Structure**

Line organizational structure is one of the simplest types of organizational structures. Its authority flows from top to bottom. Unlike other structures, specialized and supportive services do not take place in these organizations. The chain of command and each department head has control over their departments. The self-contained department structure can be seen as its main characteristic. Independent decisions can be taken by line officers because of its unified structure.

- **Divisional Structure**

Within a divisional structure, each organizational function has its own division which corresponds to either products or geographies. Each division contains the necessary resources and functions needed to support the product line and geography.

- **Matrix Structure**

In a Matrix organizational structure, the reporting relationships are set up as a grid, or matrix, rather than in the traditional hierarchy. It is a type of organizational management in which people with similar skills are pooled for work assignments, resulting in more than one manager to

report to (sometimes referred to as solid line and dotted line reports, in reference to traditional business organization charts). For example, all engineers may be in one engineering department and report to an engineering manager. But these same engineers may be assigned to different projects and might be reporting to those project managers as well.

- Network Structure

Network organizational structure helps visualize both internal and external relationships between managers and top-level management. They are not only less hierarchical but are also more decentralized and more flexible than other structures. The idea behind the network structure is based on social networks. Its structure relies on open communication and reliable partners; both internal and external. [3,4]

The Banks use three levels of managing. They are: the main office is at first level. There are collegial parts which discuss and find constructive solutions of important questions. It consists of Bank Managers including The Main Bank Manager or Shareholder, Strategic committee, Credit committee, Budget committee, Informational committee, Security committee. The second level which is introduced by regional managing and separate subsidiaries. And the third level is a bank branch which consists of Credit Department, Accounting, Cashbox, Exchange department and Passive operations department. The latter one is a place where the operations the object of which is solely to repel an attack of the enemy and thus prevent his advance are held [3,4].

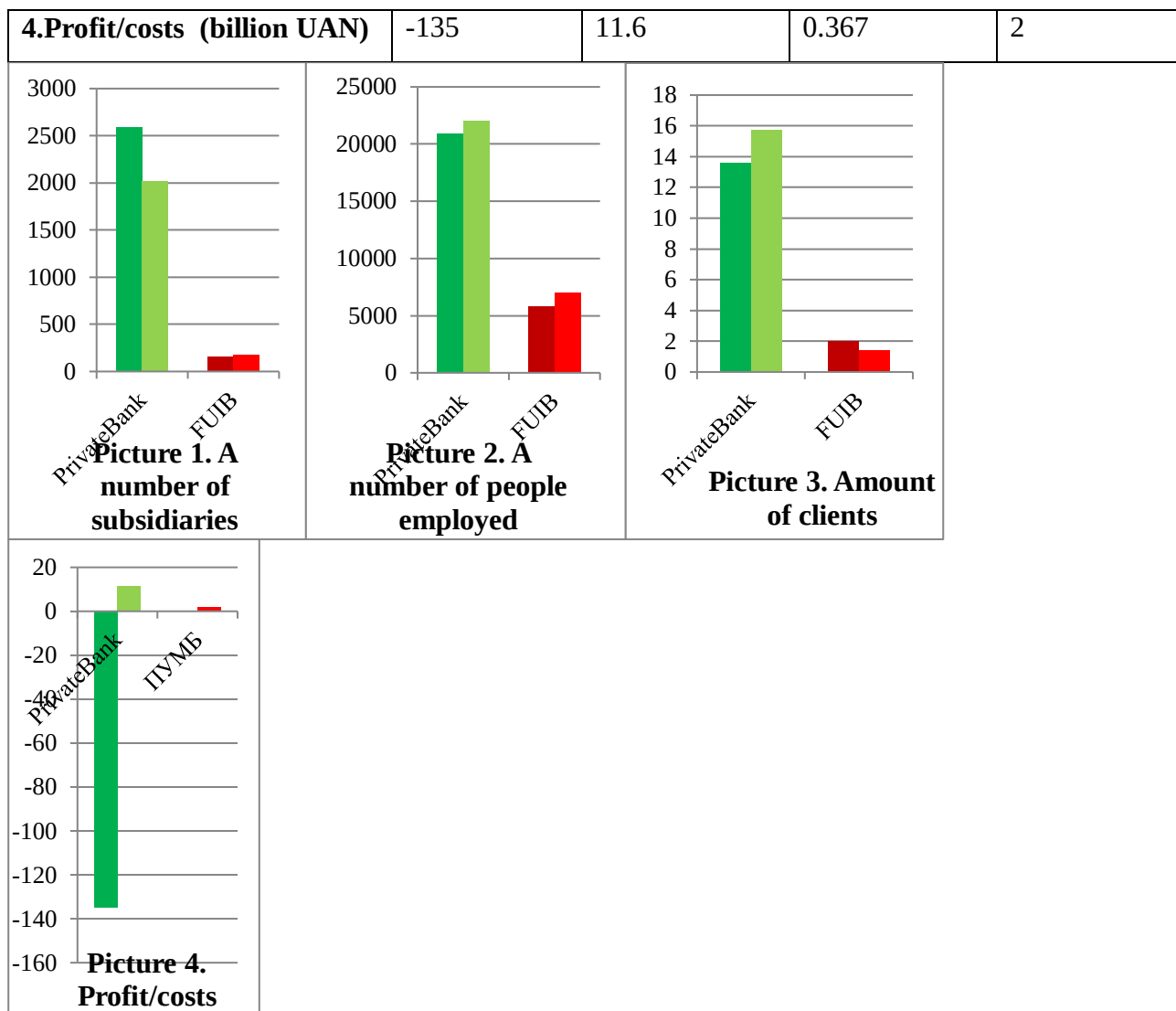
The structure in both of banks is almost the same: the first level is presented with a subsidiary, at the middle level there are similar committees but in FUIB the shareholders are several persons and in PrivateBank there is just one shareholder is the Ministry of Finance.

The key indexes are given in the table 1 in 2016 and 2018 years where a number of branches, a number of people employed, amount of clients and total amount of money received or spent are presented [3,4].

Table. 1

Dynamics of key indexes of PrivateBank and FUIB in 2016 and 2018

The Bank	PrivateBank		FUIB	
Year	2016	2018	2016	2018
1.A number of subsidiaries	2588	2021	158	181
2.A number of people employed	20 936	22000	5810	6983
3.Amount of clients (corporate and private)	547 thousand, 13.1 million.	710 thousand, 14.9 million.	38 thousand, 2 million.	59.9 thousand, 1.3 million.

In abovementioned pictures we can see a great difference between PrivateBank and FUIB.

For example, amount of PrivateBank subsidiaries became lower in 2018, while FUIB branches were increasing (picture 1).

In PrivateBank the difference between 2016 and 2018 years was 1064 people, and in FUIB it was 1173 people (picture 2). The latter lost about 0.5 million of total number of clients. Despite of loss of private clients FUIB was chosen by more than 20 thousand of corporate ones. In 2018 year one employee could serve about 195 clients, and in PrivatBank about 780 people.

There is an interesting increasing from costs to profit. In 2016 costs were 135 billion UAN but in 2018 there was profit about 11.6 billion UAN. In FUIB we can see permanent positive dynamics.

In 2018 in PrivateBank clear profit was 15,2 billion UAN, and in FUIB it was 4,1 billion UAN.

Literature

1. Public Multilingual Universal Internet Encyclopedia (Wikipedia). [Electronic source]. - Access mode: <https://wikipedia.org/wiki/privatbank>
2. Public Multilingual Universal Internet Encyclopedia (Wikipedia). [Electronic source]. - Access mode: <https://wikipedia.org/wiki/pumb>

3. Official website (PrivateBank). [Electronic source]. - Access mode: <https://privatbank.ua/ru/about/finansovaja-otchetnost>
4. Official website (FUIB). [Electronic source]. - Access mode: https://about.pumb.ua/ru/finance/annual_reports

УДК 811.111:33(477)=111

Yushina A.

INDUSTRIAL POTENTIAL OF UKRAINE

The largest element of the state economy from an economic, technical and social point of view is the industrial potential, acting in the form of enterprises, firms, etc. The substantive side of the activities of such organizations is extremely diverse and affects different aspects of society. Being part of this society, manufacturing organizations and their members are most prone to processes of social changes. Therefore, manufacturing organizations and their impact on society can be considered in many aspects.

By its administrative and territorial structure Ukraine consists of 24 regions and the city of Kyiv, which has a special status. On the basis of the established administrative-territorial division in Ukraine there is a division into economic zones.

The undisputed leader among the regions of Ukraine is the capital city of Kyiv, which rightfully holds the leading position in terms of total investment potential. Donetsk, Dnipropetrovsk, Zaporizhzhia and Kharkiv regions form the **Eastern region**, which has the most developed industry, the share of which in the regional economy is highest in Ukraine. The region has a very high level of natural resources. The region is also characterized by medium investment potential and increased risk for investment. This is due to negative regional trends in the financial sector, dangerous criminogenic situation and unfavorable environmental conditions [2].

Northern region: Kyiv, Zhytomyr, Chernihiv and Sumy regions. Despite its close proximity to the capital, the Kiev region occupies only the tenth position in terms of aggregate investment potential. This is due to the relocation of labor and financial resources to Kiev, which further increases its financial and economic performance. A similar situation is typical for Chernihiv, Zhytomyr and Sumy [2].

Cherkasy, Vinnytsia, Kirovograd and Poltava regions conditionally form the **Central region**, which belongs to the agricultural and industrial region. There are enterprises that produce electricity, coal, mineral fertilizers, automation and computer equipment, processing equipment. In the structure of industrial production of the region the greatest share is given to the food industry, mechanical engineering and metalworking, the electric power industry, the building materials

industry. The region is characterized by an average value of investment risk, its investment undervalued and can generate increased investment interest [3].

The **Western region** includes agrarian-industrial Volyn, Zakarpattia, Ivano-Frankivsk, Ternopil, Chernivtsi regions, as well as Lviv and Rivne regions. The western regions are undervalued by potential investors because they have good investment potential: cheap labor, high levels of natural and recreational potential, close proximity to the European Union. This part of Ukraine has a high unemployment rate and relatively low investment. In the structure of the region's economy, the largest part is occupied by the services sector, which was actively developing in the 1990s through cross-border trade. Industry in the region is underdeveloped.

A number of **Southern regions** - Odessa, Mykolaiv and Kherson - form the so-called Black Sea region of Ukraine. In this group (with the exception of the Kherson region, which is in an area with low investment potential and medium level of risk), the country's average levels of investment potential and risk. It is estimated that this is where a group of investment-attractive regions is formed. An assessment of the economic potential of a region is a valuated, partial or expert assessment of its constituent potentials: industrial, labor and investment. To make such an assessment, it is necessary to refer to the statistical data by region of the country. Characterization of the industrial potential of a region can be based on the analysis and comparison of gross regional product, which is the sum of gross value added created by all economic entities in the region. This indicator characterizes the amount of contributions of each organization to the total volume of production of the region in monetary terms.

On this basis, it is possible to judge the volume of production and sale of goods and services. However, it should be borne in mind that this indicator is changed directly in proportion to inflation [1].

Donetsk and Dnipropetrovsk regions and Kiev have maintained unchanged leadership in this area since 2008. They are followed by Kharkiv, Zaporizhia and Odesa regions. But if we look at the ratio of the gap between each of these areas and the leader - Kiev, we can say that this gap has grown despite the growth of all indicators. In 2017 the gaps were respectively: for Donetsk increased 7 times, for Dnipropetrovsk increased 6 times, for Kharkiv increased 1.5 times, for Odessa increased 1.5 times. Regarding the regions with the lowest indicators, it can be said that the indicator of Chernivtsi region lagged behind Kyiv in 2008 - 19 times, in 2017 - 24 times, Ternopil in 2008 - 16 times, and in 2017 - 17 times .

To sum up Kyiv is not only outperformed other regions in terms of development, but at the same time, other regions do not improve their performance. On the whole, it speaks about the deepening of the uneven development of the regions of Ukraine.

Literature

1. Афанасьєва Л., Лисак Н. До визначення однорідності регіонів України за рівнем економічного розвитку та галузевою структурою економіки. // Економіст. 2003. № 2. С. 30-32.
2. Калініченко І., Романенко В. Регіональна диференціація в економіці України. // Економіка України. 2003. № 6. с. 78.
3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: Підручник. / С.І. Дорогунцов, Т.А. Заяць, Ю.І. Пітюренко та ін. К.: КНЕУ, 2005. 998 с.

УДК: 811. 111'25=111

Колодяжна О. К.

**PECULIARITIES OF ENGLISH AND UKRAINIAN TRANSLATION OF ITALIAN
OPERA ARIAS (BY THE EXAMPLE OF THE SONG «LIBIAMO NE' LIETI CALICI»
FROM THE OPERA «LA TRAVIATA»)**

Opera written in Italian dominated the form in the 17th and 18th centuries, and due to the melodiousness of Italian language a lot of the Mozart and Handel operas were set to Italian librettos. Moreover for many years Italian operas are considered to be a canon of western music and example for writers and singers, meanwhile such composers as Gioachino Rossini, Giuseppe Verdi and Giacomo Puccini are still known all over the world.

Every spectator at the opera can receive the libretto where usually is written the translation of the arias; if the singers sing their arias in the original language (in our case, Italian) the original text is written too with the translation for it. The question is how properly these translations of poetry are made? According to the popularity of Italian opera we decided to dedicate this research to the peculiarities of an English and Ukrainian translation of Italian opera arias and make a comparative analysis of these translations.

First of all we should give the definitions of such terms as duet and opera. According to the Oxford English Dictionary, the duet «a piece of music for two players or singers» [1], meanwhile the opera «is a dramatic work in which all or most of the words are sung to music; works of this type as an art form or entertainment» [2].

Italian opera had its beginnings in Florence in the late 1500s and was based on a number of performance genres that preceded it, such as Greek Drama, madrigals (a capella singing by 3-6 harmonizing vocalists) and monody (poems sung by a solo vocalist with single instrument backing) [3].

Now we should draw our attention to the opera «La Traviata». Based on Alexandre Dumas' novel «The Lady of the Camellias», Verdi's opera (libretto was written by Francesco Maria Piave) scandalized Italy when it premiered in Venice at 1853, but swiftly became one of the most popular

operas in the world. Giuseppe Verdi (1813–1901) was one of the most influential composers of the 19th century, who experimented with musical and dramatic forms, and transformed the whole nature of operatic writing during his career [4].

The plot of the «La Traviata» is dedicated to a story of a young Parisian demimonde who tries to follow her heart, but societal pressures force her to leave the man she loves. At the end an incurable illness takes care of the rest. Glittering parties contrast with quiet desperation, and passionate music underscores all-consuming emotions of the main characters [3].

As far as we are already familiar with the brief history of Italian opera and the opera La Traviata itself, we can pass to translations of the arias from this work of art and analyse them. We will start with the Alfred's words from the song «Libiamo ne' lieti calici».

Italian original version	English translation by Alejandro González Ponce	Ukrainian translation by Maksym Rylsky
Alfredo <i>Libiamo, libiamo ne'lieti calici</i> <i>che la bellezza infiora;</i> <i>e la fuggevol, fuggevol ora s'inebrii a voluttà.</i> <i>Libiam ne'dolci fremiti</i> <i>che suscita l'amore,</i> <i>poiché quell'occhio al core onnipotente va.</i> <i>Libiamo, amore, amor fra i calici più caldi baci avrà.</i>	Alfredo <i>Let us drink from the goblets of joy</i> <i>adorned with beauty,</i> <i>and the fleeting hour shall be adorned with pleasure.</i> <i>Let us drink to the secret raptures</i> <i>which love excites,</i> <i>for this eye reigns supreme in my heart...</i> <i>Let us drink, for with wine</i> <i>love will enjoy yet more</i> <i>passionate kisses.</i>	Альфредо <i>Налиймо, налиймо високі бокали</i> <i>і вип'єм за щастя безкрає</i> <i>Вино нам дає, нам дає насолоду</i> <i>Серцям відкриває любов.</i> <i>Тут в кожній краплі сяє нам</i> <i>Чудовий образ милий,</i> <i>де кубки всі закипили, кохання там росте.</i> <i>Налиймо, налиймо високі бокали</i> <i>Прославмо життя золоте.</i>

The melodiousness of Italian poetry became possible not only thanks to the melody of Italian language itself, but also due to the shortenings in the text mostly presented as omission of vocals at the end of the word (*libiamo* – *libiam*, *amore* – *amor*, *ne'dolci*, *s'inebrii*, *fuggevol* (instead of *fuggevole*) etc). We also can see a special rhythm here: *infiora* – *ora* – *l'amore* – *al core*; *a voluttà* – *va* – *avrà*. The peculiarity of this text is also connected with the fact that unlike the standard Italian language, the verbs in the aria are written at the end of the phrase (*...poiché quell'occhio al core onnipotente va; Libiamo, amore, amor fra i calici più caldi baci avrà*). The author also uses such

stylistic device as repetition (verb *libiamo* is used 4 times: 3 at the beginning of the phrase, and in the one sentence it is used twice; noun *amore* is used 3 times, two of them in one sentence).

Let us pass to the translations. As we can see, the English translation made by Alejandro González Ponce is more prosaic one, and has no shortenings in it, but repetitions (as in the Ukrainian translation) are conserved. *Let us drink from the goblets of joy // adorned with beauty* has no repetitions unlike the original poetry *Libiamo, libiamo ne'lieti calici // che la bellezza infiora*, and we also can see that *ne'lieti calici* was changed to *the goblets of joy*. Still, there exists a word *chalice* which also means a goblet, so there is no mistake in using this word in the translation.

Libiamo, amore, amor fra i calici // più caldi baci avrà was translated as *Let us drink, for with wine // love will enjoy yet more passionate kisses*. The word *wine* is not used at the original at all, but Alejandro González Ponce gives us an explanative translation.

Now we will pay our attention at the Ukrainian translation of this song, made by Maksym Rylsky. As we have already mentioned Maksym Rylsky has preserved repetitions in the text (as an example *Вино нам дає, нам дає насолоду*, the phrase *Налиймо, налиймо високі бокали...* is repeated in the song twice). *Libiam ne'dolci fremiti //che suscita l'amore, // poiché quell'occhio al core // onnipotente va* became *Тут в кожній краплі сяє нам // Чудовий образ милий, // де кубки всі закипили, кохання там росте*. We barely can see a rhyme at this translation, but there is a foot (in our case anapaest) which makes the poetry melodious. The final words *Libiamo, amore, amor fra i calici // più caldi baci avrà* were translated as *Налиймо, налиймо високі бокали // Прославмо життя золоте*. Golden life here can have a meaning of luxury living, life without any troubles, and there is no mention of love and passionate kisses by beloved ones.

To crown it all we can say that Italian opera has rich history and is still popular all over the world. Usually it is performed in the original language, so the text of opera translated for better understanding has some peculiarities, which in our case do not damage the sense of the original.

Література

1. Oxford English dictionary: duet [URL:https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/duet?q=duet](https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/duet?q=duet) (дата звернення: 23.11.2019)
2. Oxford English dictionary: opera URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/search/english/?q=opera> (дата звернення: 24.11.2019)
3. David Greer Musicology and sister disciplines, past, present, future : proceedings of the 16th international congress of the international musicological society, London, 1997. – P. 251
4. The history of Italian opera URL: <http://www.italianlegacy.com/italian-opera.html> (дата звернення: 23.11.2019)

5. Libiamo, libiamo ne'lieti calici English translation by Alejandro González Ponce URL: <http://www.aria-database.com/search.php?sid=634ec7aee8d423ae0599e93a6822c3b2&X=1&individualAria=311> (дата звернення: 26.11.2019)

6. Лібрето до опери Джузеппе Верді «Ла Травіата» пер. Максима Рильського URL: http://ukropera.blogspot.com/2016/12/blog-post_18.html (дата звернення: 26.11.2019)

СЕКЦІЯ:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНОГО,
КОГНІТИВНОПРАГМАТИЧНОГО ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО АНАЛІЗУ
ОДИНИЦЬ МОВИ ТА МОВЛЕННЯ

УДК [811.111+811.161.2]'255.4

Горшкова А. Г.

ОСОБЛИВОСТІ РИТМІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЕТИЧНОГО ТВОРУ ВАЛЬТЕРА
СКОТТА «THE LAY OF THE LAST MINSTREL»

У даній роботі розглянуто особливості ритмічної організації перших 100 рядків поеми Вальтера Скотта «The Lay of the Last Minstrel», виявлено модулятори ритму, що впливали на ритмічну схему твору, та з'ясовано причини їх появи.

Англійське віршування має назву якісного, силабо-тонічного віршування. Воно панувало в літературній англійській поезії «від дня Чосера до дев'ятнадцятого сторіччя, коли такі поети, як Семюел Тейлор Колрідж та Ральф Волдо Емерсон обрали більш вільний підхід до організації вірша [1]». Як і всяке інше віршування, силабо-тонічне віршування з'явилося з пісні. Вірш є самостійною поетичною системою лише тоді, коли він відокремлюється від музикального супроводження в пісні. «Те, що полягає в основі музики, — ритм — є провідною ознакою і в вірші, але цей ритм зазнає суттєвої трансформації, коли одиниця виміру стає не тільки тимчасовою, але і якісною [2, с. 289]».

Так, англійський вірш будується на тонічному принципі, тобто чергуванні відмінних за своїм характером одиниць — наголошених та ненаголошених складів. Оскільки регулярне чергування передбачає таку організацію вірша, в якій за кожним наголошеним складом був би ненаголошений, та за кожним ненаголошеним був би наголошений, або за кожним наголошеним складом йшли два ненаголошених, або за кожними двома ненаголошеними йшов один ненаголошений тощо. Таке регулярне чергування є можливим лише в ідеальній організації вірша, що має назву — метр. Метром цього твору є чотиристопний ямб, отже кожен рядок в ньому містить чотири ненаголошених та чотири наголошених склади, які відповідно чергуються. Використання автором ямбу було зумовлено впливом на нього

старих шотландських поетів, що використовували саме цей метр в своїх баладах [3], а рішення писати у чотиристопному розмірі було прийнято після того, як Вальтер Скотт познайомився із твором Семюеля Т. Колріджа «Christabel» [4].

Однак обраний автором метр не завжди проявляється у творі в чистому вигляді. Це пов'язано з тим, що опір мовного матеріалу, тобто «словесний наголос та, в деяких випадках, фразовий наголос, з одного боку, та, з іншого боку, зазвичай ненаголошена позиція службових та допоміжних часток, — постійно взаємодіють з метричною сіткою окремого розміру [2, с. 291]. Ця взаємодія призводить до появи пірихія, спондея та ритмічної інверсії — модуляторів ритму.

Пірихій — це «заміна стопи ямба чи хорєя стопою з двох ненаголошених складів, пропуск наголосу на ритмічно сильному складі [5]». Наприклад, рядок *'He led him into Branksome hall'* є чотиристопним ямбом, тобто повинен мати чотири ненаголошених і чотири наголошених склади, проте фактично має три наголошених та п'ять ненаголошених складів:

'He led him into Branksome hall'

U—' | UU | U—' | U—'

Це пов'язано з тим, в другу стопу потрапила частина прийменника *into*, який відповідно до норм англійської мови не може бути наголошеним. Таким чином, друга стопа замість одного ненаголошеного складу, за яким повинен бути один наголошений, фактично складається з двох ненаголошених.

Другим модулятором ритму є спондей — «заміна стопи ямба чи хорєя стопою з двох наголошених складів, поява не відповідного метричній схемі наголосу [5]». Як і пірихій, спондей не є самостійним розміром англійського вірша. Наприклад:

'Love rules the court, the camp, the grove.'

—' —' | U—' | U—' | U—'

Тут перша стопа являє собою стопу спондею. Вона з'явилася у вірші у зв'язку із природним опором матеріала: спондей відображає задум поета зробити наголос на особливо значущому слові в рядку. Відповідно до метричної сітки, яка тут представлена ямбом, перша стопа повинна складатися з ненаголошеного та наголошеного складів, проте слово *love* є носієм головного сенсу висловлення. Це слово не може бути підпорядкованим, що характерно для ненаголошених слів або складів.

Існує ще один ритмічний модулятор — ритмічна інверсія. В цьому випадку «в стопі ямба або хорєя міняються місцями наголошені та ненаголошені склади. Таким чином, у вірші, написаному ямбом, може з'явитися стопа хорєю, або у вірші, написаному хорєєм, може з'явиться стопа ямбу [2, с. 294]».

Приклад ритмічної інверсії можна знайти в рядках *'Alike to him was tide or time /*

Moonless midnight, or matin prime. A came:

'Alike to him was tide or time

U—' | U—' | U—' | U—'

Moonless midnight, or matin prime.'

—'U | —'U | U—' | U—'

Перший рядок являє собою чотиристопний ямб, але в другому рядку перші дві стопи написані хореем, а дві останні — ямбом.

Ритмічна інверсія так само, як і спондей, зазвичай служить цілям емпізи. Вона з'являється там, де необхідно посилити смислове навантаження слова.

Наведені три модулятори ритму спричиняють коливання у ритмічній силабо-тонічній організації вірша, без яких поняття віршового ритму неможливе. Так, В.М. Жирмунський в своїй праці «Введение в метрику» вказує, що: «ритм є реальне чергування наголосів у вірші, що виникають в результаті ідеального метричного закону та природних фонетичних властивостей даного мовного матеріалу [6, с. 445]».

Наведені вище три модулятори ритму не є єдиними факторами, що впливають на ритмічну організацію вірша. Свої зміни вносить також наявність такого явища, як гіперметрія.

Гіперметрія — «наявність в стопі зайвого складу або зайвих складів [7]» в метричній схемі вірша. Гіперметрія може розглядатися як мимовільна помилка поета, або як свідоме допущення від тиском мовного матеріалу, що не допускає синонімічної заміни. Наприклад:

'To turn my admira(tion), though unpossess'd'

U—' | U—' | U—(U) | U—' | U—'

Так, склад в дужках є зайвим для метричної схеми п'ятистопного ямба, але не повинен сприйматися як результат недбалості поета.

Результати кількісного аналізу ритмічних особливостей перших 100 рядків поеми Вальтера Скотта наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

№	Характеристика рядків	Кількість	Відсоток
1.	Рядки, що мають ідеальну метричну сітку	73 рядки	73%
2.	Рядки, що містять пірихій	21 рядок	21%
3.	Рядки, що містять ритмічну інверсію	4 рядки	4%
4.	Рядки, що містять спондей	1 рядок	1%
5.	Рядки, в яких наявна гіперметрія	1 рядок	1%

Таким чином, можна зробити наступні висновки про особливості ритмічної організації проаналізованих рядків поеми.

Поема Вальтера Скотта характеризується силою звучання завдяки обраному автором метру та розміру вірша — енергійному чотиристопному ямбу. Ритм також підтримується вибором слів: автор частіше використовує односкладові (bard, harp, time etc.) і двоскладові (tuneful, harmless, beauty etc.) слова. Однак у поемі присутні приклади появи різних модулаторів ритму, які вносять різноманітність, додатковий ритмічний малюнок та виділяють смислові наголоси в реченнях. Серед них превалює пірихій, який з'являється у поемі у двох випадках: 1) випадок використання автором трискладових, чотирискладових та шестискладових слів, в яких під наголосом можуть стояти лише строго визначені склади (hesitating, desolate, diffidence); 2) випадок, коли в наголошеній за ритмічною сіткою позиції опиняються прийменник (into, of, by), частка (to), артикль (the, an) або сполучник (and). Окрім пірихію в проаналізованих рядках було виявлено такі модулатори ритму, як ритмічна інверсія, спондей та явище гіперметрії. Їх поява була зумовлена рішенням автора відхилитись від ідеальної метричної сітки ямбу та кількості стоп на користь емфаз.

Література

1. Accentual-syllabic verse [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: https://en.wikipedia.org/wiki/Accentual-syllabic_verse
2. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка / И.Р. Гальперин. — М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. — 459 с.
3. The Lay of the Last Minstrel [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://www.theotherpages.org/poems/minstrel.html>
4. The Lay of the Last Minstrel [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://www.walterscott.lib.ed.ac.uk/works/poetry/minstrel.html>
5. Словарь литературных терминов [Електронний ресурс] — Режим доступу: litterms.ru
6. Жирмунский В.М. Введение в метрику / В.М. Жирмунский. — СПб.: Советский писатель, 1975. — 664 с.
7. Рогов Вл.Вл. Что нужно знать переводчику о некоторых особенностях английского стихосложения / Вл.Вл. Рогов [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://rus.1september.ru/article.php?ID=200103102>

ДІАХРОНІЯ ТА СИНХРОНІЯ ЯК СПОСІБ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ

Діахронія та синхронія мають великий вплив на вивчення мови, її структури та трансформацію мови протягом її історії. Через це багато лінгвістів займаються дослідженням діахронії та синхронії, і, як наслідок, з'явилась велика кількість класифікацій, підходів, систем тощо.

“Існує два підходи до вивчення мови: вивчення мови на певному часовому зрізі та вивчення мови в її історичному розвитку протягом тривалого часу. Для позначення цих понять (стану мови, її певного часового зрізу, з одного боку, і розвитку, зміни мови протягом тривалого часу - з іншого) в мовознавстві використовують терміни синхронія і діахронія. Синхронія (від гр. *syn* "разом" *chronos* "час", тобто "одночасність") - 1) стан мови в певний момент її розвитку, в певну епоху; 2) вивчення мови в цьому стані (в абстракції від часового чинника). Діахронія (від гр. *dia* "через" і *chronos* "час", тобто "різночасність") - 1) історичний розвиток мови; 2) дослідження мови в часі, в її історичному розвитку. Синхронія, таким чином, - це горизонтальний зріз (вісь одночасності), а діахронія - вертикальний зріз (вісь послідовності)” [1].

Лексико-семантична система є одною з найскладніших мовних систем, що зумовлено багатовимірністю її структури, неоднорідністю її одиниць, різноманітністю відображених у них відношень і відкритістю для постійного поповнення новими одиницями (словами та значеннями). Своєрідність її також в тому, що вона на відміну від інших мовних систем (фонологічної і граматичної) безпосередньо пов'язана з об'єктивною дійсністю, віддзеркаленням якої вона є. Якщо системність фонологічного рівня і граматики в мовознавців не викликала сумнівів, то щодо системності лексики їхні погляди не збігалися. Проте, все ж, в наш час переважає думка, що мова – це не механічне нагромадження слів, а система. На системність лексики вказують такі факти, як: 1) вивідність одних одиниць із інших одиниць тієї самої мови, тобто можливість тлумачення будь-якого слова мови іншими словами тієї ж мови, напр.: *linguistics – science about language*; *учитися – засвоювати які-небудь знання, вивча-ти що-небудь*; 2) можливість описати семантику слів за допомогою обмеженого числа елементів – семантично най більш важливих слів, так званих елементарних слів (компонентний, семний аналіз), наприклад: *йти – переміщуватися, земля (ноги), водному напрямку*; *ходити – переміщуватися, земля (ноги), в різних напрямках*; *бігти – переміщуватися, земля (ноги), в одному напрямку, швидко тощо*; 3) системність і впорядкованість об'єктивного світу, що відображений у лексиці [2, с 90].

Як і будь-яка система, лексико-семантична система кожної мови має свою структуру.

Проте розглядаючи складові даної системи, дуже важливо розрізняти групи лексико-семантичних складників в залежності від відношень, найголовнішими серед яких є парадигматичні, синтагматичні та епідигматичні. Синтагматичні відношення слова – це його лінійні, контекстні зв'язки, його сполучуваність. Епідигматичні відношення являють собою асоціативно-дериваційні зв'язки між словами за формою і за змістом. Значення слова, його цінність (значеннєвість) залежить тією чи іншою мірою від значень інших семантично пов'язаних із ним слів, від місця слова в лексико-семантичній парадигмі, тобто від його парадигматичних відношень. Парадигматичні відношення в лексико-семантичній системі – це відношення між словами і групами слів на основі спільності або протилежності їх значень [3, с 62].

На утвердження думки про системність лексики великий вплив мали дослідження німецьких лінгвістів Г. Остгофа, К. Мейєра, Г. Шпербера, Й. Тріра, Г. Іпсена, В. Порціга. Так, зокрема, Г. Остгоф зазначав про існування в мові системи значень. К. Мейєр, аналізуючи пруську військову термінологію, дійшов висновку, що кожен термін отримує свою вартість із власної позиції в загальній номенклатурі. Г. Шпербер прийшов до думки про існування полів значень. Й. Трір висунув ідею про поняттєві поля, Г. Іпсен – про лексико-граматичні поля (етимологічно різні слова, входячи в одну смислову систему, набувають спільних граматичних ознак), а В. Порціг – про лексико-синтаксичні поля (йти – ноги, бачити – очі, чути – вуха, цілувати – губи тощо). Такі лінгвісти, як Е. Оксар і О. Духачек уводять поняття лексико-семантичне поле, В.В. Віноградов – лексико-семантична система, а О.І. Смирницький – лексико-семантичний варіант. Помітний внесок у розробку лексико-семантичної теорії зробили українські мовознавці В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та інші. [4, с 98].

Як будь-яка система, лексико-семантична система базується на відношеннях, найголовнішими серед яких є парадигматичні, синтагматичні та епідигматичні.

Найбільшим парадигматичним об'єднанням є лексико-семантичне поле. Лексико-семантичне поле – це сукупність лексичних одиниць, які об'єднані спільністю змісту (іноді й спільністю формальних показників) і відображають поняттєву, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ. Так, в лексико-семантичній системі будь-якої мови можна виділити поле руху (переміщення), поле часу (темпоральне), поле погоди (метеорологічне), поле розумової діяльності (мислення), поле почуттів тощо. Лексико-семантичні поля є відносно автономними, бо пов'язані між собою, що засвідчується багатозначними словами, які різними своїми значеннями входять до різних полів. Так, можна стверджувати про зв'язок лексико-семантичних полів руху, мислення і говоріння; часу і погоди тощо. Наприклад, дієслова руху використовують для називання мисленнєвих процесів і процесу

говоріння [2, с 90].

За даними лінгвістики лексико-семантичне поле – це сукупність лексичних одиниць, які об'єднані спільністю змісту (іноді й спільністю формальних показників) і відображають предметну, поняттєву, або функціональну подібність позначуваних явищ. Ці слова, пов'язані з одним і тим самим фрагментом дійсності. Так, в лексико-семантичній системі будь-якої мови можна виділити поле руху (переміщення), поле часу (темпоральне), поле погоди (метеорологічне), поле розумової діяльності (мислення), поле почуттів тощо. Стосовно лексико-семантичних полів, вони постають відносно автономними, бо пов'язані між собою, що засвідчується багатозначними словами, які різними своїми значеннями входять до різних полів. Ми можемо стверджувати про зв'язок лексико-семантичних полів руху, мислення і говоріння; часу і погоди тощо. Дієслова руху використовують для називання мисленнєвих процесів (*дійти висновку, наблизитися до розв'язання проблеми та ін.*) і процесу говоріння (*звернутися тощо*). Темпоральні лексеми майже в усіх мовах світу використовують для номінації погодних (метеорологічних) понять [2, с 90].

Слід зазначити, що лексико-семантичні поля характеризуються зв'язком слів або їх окремих значень, системним характером цих зв'язків, що забезпечує безперервність смислового простору. Кожне поле – це своєрідна мозаїка слів, де кожне окреме слово має певне місце в лексико-семантичному просторі. Ця мозаїка не збігається в різних мовах, бо кожна мова по-своєму членує об'єктивний світ. Національна специфіка лексико-семантичних полів виявляється в кількості наявних у полі слів і в характері опозиції між компонентами поля [4, с 98].

Отже, лексико-семантичні поля характеризуються зв'язком слів або їх окремих значень, системним характером цих зв'язків, що забезпечує безперервність смислового простору. Водночас синхронію і діяxронію не можна розривати, оскільки сучасний стан мови є продуктом минулого її розвитку. Глибинне пізнання мови можливе лише за умови всебічного її вивчення як у синхронії, так і в діяxронії. Синхронія є невід'ємним аспектом вивчення мови в її конкретний час та період, а діяxронія – на протязі усього історичного шляху мови.

Література

1. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства / М.П. Кочерган. К.: Академія, 2001. 368 с.
2. Агапій А. П. До питання про критерії синонімічності // Науковий вісник. Чернівці: ЧДУ. 1998. Вип.27. С. 62-64
3. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики. К., 1988
4. Семчинський С. В. Загальне мовознавство. К., 1996. – С. 98-151

СЛОВОТВОРЕННЯ ЯК УНІВЕРСАЛЬНА СКЛАДОВА БУДЬ-ЯКОЇ МОВИ

Лексичне багатство мови свідчить про рівень розвитку суспільства. З розвитком знань про світ мова невинно зростає. Її лексичний склад не залишається в одному стійкому вигляді, а постійно змінюється. Необхідно наголосити на тому, що зміни є дуже швидкими. І тому лексичний стан будь-якої мови потребує постійного дослідження. Розділ мовознавства, що вивчає слова з точки зору способу їх утворення в мові, називають словотвором.

Верба Лідія Георгіївна зазначає, що існує кілька видів словотвору. Перший з них це деривація або морфологічний словотвір, тобто творення слів за допомогою афіксів. Наступний вид це синтаксичний – утворення складних слів. Та останній це семантичний словотвір, тобто вживання вже існуючих слів у новому значенні [1].

На думку Арнольд Ірини Володимирівни, найважливішим із них є морфологічний спосіб, при якому нові слова створюються шляхом поєднання морфем. Нове слово при цьому оформляється і новим звуковим комплексом, тобто, нової комбінацією вже існуючих в мові елементів [2].

До морфологічних способів словотвору належать усі способи творення простих слів за допомогою афіксальних морфем, а також творення складних і складноскорочених слів:

- Префіксальний спосіб – це утворення нового слова за допомогою префікса: читати – прочитати, мліти – зомліти;
- Суфіксальний спосіб – це утворення нового слова за допомогою суфікса: вода – водяний, крига – крижина;
- Суфіксально-префіксальний спосіб – це утворення нового слова за допомогою префікса та суфікса: ліс – пролісок;
- Безафіксний спосіб – це утворення нового слова від твірної основи без допомоги префікса та суфікса: бігти – біг;
- Складання – це творення складних слів поєднанням двох або більше основ, слів, скорочених (усічених) основ [3].

Деривація притаманна як українській, так і англійській мові, проте слід відзначити як спільне, так і відмінне цьому виді словотвору у двох мовах. Перш за все, у морфологічному словотворі англійської мови частка вільних корневих морфем набагато вища за частку вільних морфем в українській мові. По-друге, англійська деривація частіше являє собою чисто префіксальне чи чисто суфіксальне утворення, в той час як в українській мові переважають префіксально-суфіксальні моделі [1].

У своїй праці Верба Лідія Георгіївна стверджує, що складні слова, утворені складанням коренів чи основ, є важливою частиною словника як англійської, так і української мов. У

складному слові семантика його частин зливається для позначення цілісного поняття: воно сприймається як семантично цілісне слово. За способом утворення складних слів їх можна поділити на такі групи:

а) слова, утворені простим додаванням коренів

англійські: *greenhouse, boyfriend, red, daylong, ankle-deep,*

українські: *диван-ліжко, матч-реванш, лікар-терапевт.*

б) складенням коренів чи основ за допомогою з'єднувального голосного:

англійські: *anglo-saxon, socio-political, medicochirurgical,*

українські: *жовто-блакитний, соціально-політичний, землекористування* [1].

Дуже продуктивним способом творення слів в англійській мові є конверсія - безафіксальний спосіб творення слів, коли від іменника (прикметника чи іншої частини мови) утворюється нове слово (дієслово), з іншою дистрибуцією, з іншою парадигмою без будь-яких словотворчих афіксів. Сутністю цього способу є зміна синтаксичної функції слова, що супроводжується і зміною значення [1].

Конверсія притаманна багатьом мовам, але в англійській мові вона має особливо широке розповсюдження. Важливою причиною цього можна вважати ту особливість англійської мови, що вона майже не має морфологічних показників частин мови. В англійській мові майже немає морфологічних флексій частин мови. Останні або не розрізняються зовсім, або можуть розрізнятися по словотвірним афіксам. Ця обставина не могла не спричинити широкого розповсюдження конверсії, за моделями якої відбувається творення нових лексичних одиниць, що поповнюють словарний запас мови [1].

Отже, під словотвором розуміють правила творення мовних одиниць за певними моделями та схемами, систему способів та засобів творення нових слів.

Література

1. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Посібник для перекладацьких відділень вузів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2003. 160 с.
2. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка: учеб. пособие. 2-е изд., перераб. М.: ФЛИНТА : Наука, 2012. 376 с
3. Караман С. О., Караман О. В., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова: К.: Літера ЛТД, 2011. 560с.

УДК 811.111'367.633

Долгов А.А.

ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ

Категорія часу є багатогранним і різноплановим поняттям, так як дослідники обмежуються, як правило, будь-яким одним способом відображення уявлень про час в

художньому тексті. Проблема категорії часу в різних її аспектах хвилювала людство протягом багатьох століть, але пильну увагу з боку лінгвістів вона отримала лише на початку ХХ століття. Розглянуте поняття є неоднозначним, про що свідчить надзвичайно широкий вибір підходів до його вивчення.

Існує значна кількість робіт, присвячених вивченню відображення категорії часу в тексті. Дослідженням даної проблеми займалися А. Зеленицький, Т.П. Дешерієва, Я. Г. Біренбаум, Г. Н. Воронцова, Н. Ф. Іртен'євна, В останні роки проблема мистецького часу в тексті літературного твору все частіше звертає на себе увагу лінгвістів (Г. А. Золотова, Є. В. Петрухіна, Д.Р. Гільфанова). [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8]

А. Л. Зеленицький визначає час як суб'єктивну граматичну категорію, що відображає ставлення події, що повідомляється, до моменту мови з точки зору адресанта [1].

На думку Т. І. Дешерієвої, темпоральність — це вся сукупність способів вираження засобами мови сутності фізичного і філософського аспектів розглянутої категорії [2].

У науці про мову також оперують і поняттям часу, і поняттям темпоральності. Темпоральність є категорією, яка визначає реалізацію тимчасових відносин в мові [8].

Категорія часу є морфологосинтаксичною за своїм характером, і вона не збігається з логіко-семантичною категорією темпоральності і в плані змісту, і в плані вираження. Категорія темпоральності включає в себе і граматичні, і лексичні засоби вираження часових відносин, а отже, вона за обсягом більше категорії часу [6;7].

У філософії це незворотна течія (що протікає лише в одному напрямку — з минулого, через сьогодні в майбутнє), всередині якого відбуваються всі існуючі в бутті процеси, що є фактами [7; 8].

Згідно суб'єктивно-ідеалістичних концепцій, час — це не просто тривалість, це форма упорядкування цілого комплексу відчуттів, тобто форма, що має якесь чуттєве начало в спостереженнях за тривалістю конкретних процесів і станів. Отже, категорія часу — досить складне явище [7].

Систему часу в мові багато лінгвістів розглядають як складову з двох підсистем:

1. Протиставлення сьогодні минулому, як поточної і колишньої реальності;
2. Протиставлення минулого і справжнього майбутнього, як реального і нереального (тобто недоступного сприйняття) [6; 7].

Багато науковців підкреслюють той факт, що для опису семантики часу як граматичної категорії недостатньо одних схематичних тлумачень типу "дія відбулася до моменту мови", "дія відбувається в момент мови", "дія відбудеться після моменту мови" — тобто тлумачень, що задаються виключно логічним обчисленням. Неадекватність такого підходу відзначається в такому феномені, як асиметрія минулого і майбутнього часу. Ця асиметрія пояснюється

різною природою суджень про минулі і майбутні події. У той час як повідомлення про минулі події є повідомлення про події, що дійсно мали місце, то повідомлення про майбутні події є тільки припущенням [7].

Логіко-семантична категорія темпоральності являє собою синтез мовного і логіко-розумового розуміння часу. Логіко-семантична ознака темпоральності (що категоризується на різних рівнях мовної одиниці) — це розумове поняття часу, піддане семантизації, тобто розумове поняття часу, що виступає в статусі семантичної ознаки. Логіко-категорійна ознака темпоральності вказує на приналежність понять до розумової категорії темпоральності і виділяється відповідно до цієї онтологічної категорії [3; 4; 5].

Отже, можна зробити висновок про те, що часова категорія — це антропоцентрична категорія, процес формування якої в людській свідомості відбувається поетапно і з допомогою якої людина сприймає об'єктивний світ. Всі зміни в світі походять від минулого до майбутнього, і все, що відбувається володіє певною тривалістю і складається з послідовно змінюють один одного моментів. З іншого боку, розглядаючи час з лінгвістичної точки зору, під граматичним часом розуміють відношення часу дії, позначуваної дієсловом, до моменту мовлення.

Література

1. Зеленицкий А.Л. Теория немецкого языкознания: учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. пн. яз. высш. пед. учеб. заведений / Зеленицкий А.Л., Новожилова О.В. / : М.: Академия, 2003. 400 с.
2. Дешериева Т.П. Лингвистический аспект категории времени в его отношении к физическому философскому аспектам // Вопросы языкознания. 1975. № 2. С. 111-117
3. Биренбаум Я.Г. Система английского глагола. Киров, 1993. 155 с.
4. Воронцова Г.Н. Очерки по грамматике английского языка. М., 1960. 400 с.
5. Иртеньева Н.Ф. Грамматика современного английского языка. М., 1956. 190 с.
6. Золотова Г.А. Время в мире и тексте // Категоризация мира: пространство и время: материалы науч. конф. М., 1997. С. 38-39.
7. Петрухина, Е. В. Разные аспекты изучения категории времени. URL : http://www.por-talslovo.ru/philology/37383.php?ELEMENT_ID=37383&SHOWALL_2=1
8. Гильфанова, Д. Р. Темпоральность художественного текста (на материале английского и татарского языков) : Тюмень, 2005. 26 с.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ РІШЕННЯ ПРИ ВІДТВОРЕННІ АНГЛОМОВНИХ КОМЕДІЙ (НА МАТЕРІАЛІ СТРІЧОК OVERBOARD, JUNIOR, SWITCH)

В умовах сучасних глобалізаційних процесів контакти культур стають все більш складними, зачіпаючи різні сторони життя людей. Одним із різновидів взаємодії культур є поширення продуктів масової культури та популярного мистецтва, таких як музика та кіно. Чільне місце посідають і англomовні фільми, які завдяки засобам масової інформації та комунікації знаходять глядачів по всьому світу і вже не обмежуються аудиторією країни, в якій вони були створені. Досить поширеними сьогодні є художні фільми американського виробництва, персонажі яких говорять англійською мовою, і які орієнтовані на носіїв американської культури.

Переклад кінофільмів - доволі важлива у наш час і в нашій країні галузь творчого і комерційного перекладу. Хоча вітчизняний кінематограф за останні роки вийшов на рівень, що перевищує радянські показники за кількістю фільмів, що випускаються, кількість зарубіжних стрічок на екранах кінотеатрів, як і раніше, дуже велика. Більшість новинок, принаймні, голлівудські, в обов'язковому порядку перекладається російською та українською мовами. Фільм є важливою художньою формою: фільми розважають, навчають, освічують і надихають аудиторію. Візуальні елементи фільму не потребують ніякого перекладу, даючи кінофільму універсальну владу комунікації. Будь-який фільм може стати міжнародною привабливістю, особливо з доповненням дублювання або підзаголовків, які перекладають діалог.

Двомовна комунікація потребує урахування відмінностей культур її учасників. За таких умов для просування і розповсюдження англomовних фільмів, оригінальні твори вимагають комплексної адаптації до умов приймаючої культури. В процесі міжмовного та міжкультурного посередництва, перекладачі часто вдаються до викривлення змісту тексту оригіналу і відтворення власного бачення ситуації, змальованої у фільмі. Це обумовлено необхідністю забезпечити необхідний комунікативний ефект від перегляду.

Викривлення змісту тексту оригіналу або певного його параметру у перекладі відоме як перекладацьке рішення або перекладацька трансформація.

Отже, можна зазначити, що актуальність цього дослідження полягає у тому, що аудіовізуальний переклад є відносно молодого сферою наукових досліджень порівняно з літературним або технічним перекладом, але попри це він вже став центром наукового інтересу багатьох учених. Крім того було проаналізовано застосування перекладацьких рішень та встановлена їх роль у створенні необхідного комунікативного потенціалу

перекладів фільмів.

Таким чином, можна визначити, що головна мета перекладу це досягнення адекватності. Основне завдання перекладача при досягненні адекватності полягає в тому, щоб вміло зробити різні перекладацькі трансформації. Тоді текст перекладу як можна більш точно буде передавати всю інформацію, укладену в тексті оригіналу при дотриманні відповідних норм мови. Перекладацькі рішення являють собою особливий вид перефразування - міжмовне, яке має суттєві відмінності від трансформацій в рамках однієї мови.

Так, за основу аналізу переклада було вибрано три фільма — *Overboard*, *Junior*, *Switch*, а також виявлено дві стратегії, до яких вдаються перекладачі, працюючи з фільмами. Трансформації в перекладах обумовлені різними чинниками: лексичними, стилістичними, функціональними, прагматичними. В останній час трансформації досліджуються з позиції особливостей когнітивних процесів, специфіки картини миру, відображеної в художньому творі.

1. Прямий переклад

Перша стратегія заснована на прямому перекладі англomовних фільмів потрібною мовою. В основному, такій стратегії піддаються ситуації фільмів, де відсутні непереказні культурно-специфічні компоненти (екзотизми і т. п.) і відсутній конфлікт форми і змісту. Наприклад, у фільмі *Junior*, стрічку «I have to ask you to take your seat» - переклали, як «Прошу вас зайняти своє місце». А стрічку «Claim your place in the Pantheon», як «Займи своє місце в науковому Пантеоні».

До даної стратегії також належать такі прийоми перекладу, як транслітерація і транскрипція власних імен, таких, що не мають внутрішньої форми. Поза сумнівом, такі власні імена несуть певний культурологічний компонент, проте при перекладі він стає нерелевантним.

2. Заміна.

Друга стратегія, якою користуються перекладачі, – заміна кінострічки у фільмі. Не дивлячись на основні вимоги, які стоять перед перекладачем – збереження семантико-структурної рівності і рівні комунікативно-функціональні властивості – випадків змін кінострічок у фільмах при перекладі достатньо багато.

Наприклад, якщо знов звернутися до фільма *Junior*, то в одній ситуації звучить фраза «You're just trying to manipulate me», а її переклад «Намагаєтеся грати на моєму самолюбстві?». Нічого не заважає перекласти її як «Ви лише намагаєтеся мною маніпулювати», але для того, щоб на українській мові діалог звучав природніше, то перекладачі вдалися до невеликого викривлення зміста, до того ж мета залишилась

незмінною.

Отже, аналіз кінофільмів в оригіналі і в перекладі з оглядом теоретичних відомостей з перекладознавства показав досить строкату картину.

Матеріал останнього часу свідчить про прагнення знаходити назві фільму не лексичний, а прагматичний еквівалент. На вибір тієї чи іншої стратегії, тактики чи способу перекладу впливає ряд чинників, серед яких специфіка початкового тексту (зв'язок кіно заголовку зі змістом фільму), наявність подібних або дублюючих назв в мові перекладу, лінгвостічний та культурний бар'єри. Перекладач має бути уважним, перекладаючи назву фільму, щоб зробити її такою само звучною і привабливою, як і оригінальна.

Література

1. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу: Навч. посіб. К.: Юніверс, 2003. 280с.
2. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Вінниця: Нова книга, 2008. 512с.
3. Гарбовский Н.К. Теория перевода. М.: МГУ, 2004. 544с.
4. Милевич И. Стратегии перевода названий фильмов // Рус. яз. за рубежом. 2007. № 5. С. 65-71.
5. Vasiliev A.D. The Word on television. Web. 17 Dec 2013 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://works.doklad.ru/view/mpLbx8xjhOU.html>.

УДК 811.111'25

Кошевий А.В.

ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ Н. Р. LOVECRAFT ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

В своїх творах Лавкрафт створив унікальний всесвіт, який наповнений містичними чудовиськами, культами та божевільними подіями. Тема психічних розладів присутня майже в кожній його книзі. Це пов'язано з тим що, сам Лавкрафт мав психічні захворювання та слабе здоров'я. Це відображається на героях його книг, їм достатньо побачити лише декілько подій які вони не здатні сприйняти щоб з'їхати з глузду. Людина в творчості Лавкрафта є дуже незначною частиною всесвіту, не здатною воспринять те що коїться навколо їх та не спроможні нічого з цим зробити.

Місце дії творів Лавкрафта трапляється, як правило, в одному з міст Нової Англії: Бостоні, Салемі, Провіденс, Браттлборо. Але крім реально існуючих міст, автор створює і вигадані міста, такі як Іннсмут, Аркхем. Використання Лавкрафтом назв реально існуючих місць в своїх творах є претензією на реальність подій, про які йде розповідь. Сприймавши місце дії як реальне і відтворивши в уяві його образ і географічне положення, читач підсвідомо сприймає подальші події якби вони реально трапились. [1, с. 23]

При написанні своїх творів Лавкрафт застосовує досить складний язык. Тому перекладацькі трансформації при перекладі застосовуються всюди. Через те що Лавкрафт використовує речення з складною структурою, виділити якусь трансформацію яка застосовується частіше за інших неможливо. [2, с. 46]

«The place was an ancient cemetery; so ancient that I trembled at the manifold signs of immemorial years. It was in a deep, damp hollow, overgrown with rank grass, moss, and curious creeping weeds, and filled with a vague stench which my idle fancy associated with rotting stone.» [3, с. 1]

Лавкрафт любить детально описувати всі особливості того чи іншого місця, де розгортається дія. Завдяки детальному опису напруженість розповіді не аби як посилюється.

Доволі часто час дії в творах Лавкрафта починається з кінця. Автор описує наслідки того, що сталося з центральним персонажем. Потім він повертається назад для опису подій, які трапилися перед цим. Через це, твори Лавкрафта часто написані у формі минулого часу. Тому переклад творів є дуже складним завданням.

Ще одним складним елементом для перекладу в творах Лавкрафта є назви, імена створені їм. Місця дії в творах Лавкрафта є реальні, не вигадані міста але вони завжди наповнені чимось потустороннім. При написанні своїх творів Лавкрафт створював свою міфологію, створюючи нових істот, чудовиськ, богів. Всім цим істотам Лавкрафт давав дуже інтересні імена Azathoth, Yibb-Tsll, Yomagn'tho, Y'golonas. Ці імена дуже складно перекладати. В деяких перекладах творів Лавкрафта все ще можна знайти різні переклади імен істот. [4, с. 13]

Однією із центральною тем творів Лавкрафта є тема страху. Лавкрафт любить детально описувати інтер'єри, місцевість, зовнішній вигляд персонажів але коли це стосується опису монстрів, містичних подій Лавкрафт не дає точних характеристик злу завдяки цьому він створює страх перед невідомим. [2, с.55]

«Carter, it's terrible — monstrous — unbelievably! I can't tell you, Carter! It's too utterly beyond thought — I dare not tell you — no man could know it and live — Great God! I never dreamed of this! Carter! for the love of God, put back the slab and get out of this if you can! Quick! — Leave everything else and make for the outside — it's your only chance! Do as I say, and don't ask me to explain!» [4, с. 2]

Отже, через те, що Лавкрафт в своїх творах любить застосовувати складні для перекладу слова та вирази, детальний опис навколишнього середовища через який перекладач не має змоги опустити ні якої деталі, бо втрачається початковий зміст твору. Перекладач повинен в повній мірі володіти перекладацькими трансформаціями та мати багатий словарний запас щоб мати змогу відтворити неперевершений стиль автора на язиці перекладу.

Література

1. Chalker Jack The New H. P. Lovecraft Bibliography- Baltimore: Anthem Press, 1962
2. Lovecraft H. P. Supernatural Horror in Literature - NY, 1945
3. The Statement of Randolph Carter by H. P. Lovecraft
4. Joshi S. T. H. P. Lovecraft: An Annotated Bibliography- Ohio: Kent State University, 1981.

УДК 811.111'255.4

Лучина С.М.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ З ЕМОТИВНОЮ ФУНКЦІЄЮ У ТВОРІ СТВЕНА ФРАЯ «THE HIPPOPOTAMUS» ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

У даній роботі розглянуто стилістичні прийоми з емотивною функцією в романі Стівена Фрая «The Hippopotamus» як визначну рису його ідіолекту та способи їх відображення в авторському перекладі українською мовою.

В останні десятиліття в зв'язку з розвитком антропоцентричної лінгвістичної парадигми, інтерес як зарубіжних, так і вітчизняних лінгвістів прикутий до вивчення емоцій, як однієї з форм відображення дійсності [1, с. 13]. Універсальним способом актуалізації емоцій є їхня вербалізація у мовленні. Найбільш повне і докладне висвітлення емотивності отримала в рамках міждисциплінарної науки - емотіології або лінгвістики емоцій, що займається дослідженням зв'язку між мовою і емоціями.

В рамках емотіології існує два основних трактування сутності емотивної лексики. Згідно з першим трактуванням, (Л.Г. Бабенко, О.М. Галкіна-Федорук) категорія емотивності включає в себе і назви емоцій, і чисті емотиви, і потенційно емотивні слова [2]. Інші вчені (В.І. Шаховський, І.В. Арнольд, А.С. Ілінська) виключають зі складу емотивів слова, які називають емоції і почуття, оскільки вони вважають, що ці слова несуть лише думку про переживання, але не безпосередній його вираз [3]. У свою чергу, вони поділяють емотиви на: афективи і конотативи та потенційно емотивну лексику [3, с. 25]. Тим не менш, прийнято вважати, що склад будь-якого найменування емоції містить емотивні мікрокомпоненти, які посилюють його емотивну валентність та здатність до контекстуальної емотивної атракції [4, с. 148]. Емотивний потенціал тексту також складають лексичні одиниці, які не є найменуванням або безпосереднім вираженням емоції, проте розкривають емоцію шляхом опису її ознак: *to grin, to sneer, to weep, to frown; світитися (від щастя), зеленіти (від заздрощів) та ін* [5, с. 69].

Засоби образної виразності також відіграють особливу роль в художньому тексті: вони відображають суть художнього мислення та бачення світу. Ця особливість дозволяє

художньому твору передавати емоції по двом каналам (раціонально-логічному та образному), таким чином обумовлюючи високий ступінь емотивності тексту [6].

У романі Стівена Фрая «The Hippopotamus» лексичні одиниці з емотивним значенням відіграють провідну роль як найпомітніша риса його ідіостилу, під яким ми розуміємо «сукупність формальних і стилістичних особливостей, властивих мовленню окремого носія даної мови [7]».

В процесі аналізу перших ста сторінок роману було виявлено 160 стилістичних прийомів з емотивною функцією. Підчас аналізу використаних у романі стилістичних прийомів з емотивною функцією встановлено, що найчастіше С. Фрай звертається до такого стилістичного прийому, як епітет. Усього у тексті знайдено 125 епітетів з емотивним навантаженням. Слід відмітити, що переважна кількість з них є авторськими епітетами: e.g. *‘Whenever people say ‘as a writer, you’ll find this very fascinating’ I prepare myself for thunderous boredom and numbing banality.’* [8, с. 31] – “Кожного разу, як люди кажуть «як письменник, ви знайдете це дуже захопливим» я готуюся до приголомшливої нудьги та надзвичайної банальності.”

В більшості випадків переклад епітетів не викликав особливих труднощів, тому в українській мові вони також відображені у якості епітетів: e.g. *‘Like an increasing number of niminy-piminy Europeans, Americans bracket drinking with gambling and whoring, as deeds to be done in the dark.’* [8, с. 10] – “Подібно манірним європейцям, яких стає все більше і більше, американці ставлять пияцтво в один ряд з азартними іграми та розпустою як діяння, що треба вершити у темряві.”

Тим не менш, у деяких випадках більш доцільно перекласти епітети за допомогою прийому заміни, як у реченні *‘...I was aware of a great swelling relief and a pumping end-of-term larkiness.’* [8, с. 7] – “...я усвідомлював, як у мені зростає величезне полегшення та пульсує радість, яку відчуваєш у самому початку відпустки.”, де дієслова у формі Participle 1, що стоять у атрибутивній препозиції, в перекладі замінені на дієслова, що виконують функцію присудка. Аналогічним чином у реченні *‘Jane was mad, certainly, but her cheque was crossed and endearingly sane.’* – “Джейн була божевільна, це очевидно, але її чек був перекреслений та тішив око своєю нормальністю.” у словосполученні *endearingly sane* прислівник *endearingly* було замінене на фразеологічне сполучення тішити око, а прикметник *sane* – на іменник нормальність. Таким чином, в цьому випадку епітети в англійському реченні перетворюються на метафори в українській.

У деяких випадках складні епітети передано за допомогою поєднання прийомів заміни та перестановки: e.g. *‘All those pi, priggish Malvolios going about the place with ‘do you mind, some of us have got exams tomorrow, actually’ expressions on their pale prefectorial little*

faces.’ [8, с. 12] – “*Всі ці зразкові, педантичні Мальволю, які ходять туди і сюди з таким виразом на своїх бліденьких личках старост, що ніби каже “якщо ви не проти, дехто з нас складає завтра іспити, взагалі то”*”. Оскільки подібні складні епітети в англійській мові неможливо перекласти буквально, було вирішено зробити його частиною підрядного речення та перенести у кінець речення.

Окрім епітетів, С. Фрай також використовує метафори, 10 з яких виконують у тексті емотивну функцію. Як і у випадку з епітетами, більшість метафор вдалося зберегти в перекладі: e.g. ‘*Simon’s face fell.*’ [8, с.50] – “*Саймонове обличчя витягнулося.*”

Однак у деяких випадках ми вдалися до певних перекладацьких трансформацій. Так, у реченні ‘*I unloosed my thoughts on the current state of British theatre, but she wasn’t listening.*’ [8, с. 19] – “*Я вибухнув тирадою про теперішній стан британського театру, але вона не слухала.*” було використано прийом цілісного перетворення, під яким ми розуміємо «перетворення внутрішньої форми будь-якого відрізка мовного ланцюга – від окремого слова (зазвичай складного) до синтагми, а іноді й цілого речення [9, с. 60]», з метою досягнення автентичності метафори в українській мові.

У прикладі ‘*She was standing in the middle of the room, eyebrows raised, ready for my gargles of admiration.*’ [8, с. 27] – “*Вона стояла посередині кімнати, піднявши брови, готова, щоб я прополоскав їй вуха потоками захоплення.*” було використано прийоми заміни (фрази gargles of admiration на підрядне речення для розкриття значення метафори) та додавання слів їй вуха, що також уточнюють зміст метафори.

У реченні ‘*With a bolt of fright he remembered that there was no bathroom in the Hobhouse Room.*’ [8, с.42-43] – “*Жах ошелешив Девіда як удар грому, коли він згадав, що в кімнаті Хобхауза не було ванної.*” слово *fright* є частиною метафори, яку українською було передано за допомогою прийому модуляції, під якою ми розуміємо «заміну слова або словосполучення вихідної мови одиницею мови перекладу, значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці [10, с. 185]

Іншим стилістичним прийомом, який використано в тексті, є гіпербола у кількості 11 одиниць. Характерним є те, що С. Фрай вживає здебільшого розмовні гіперболи: e.g. ‘*It would be simply disastrous if he couldn’t wash it off and everybody saw traces next morning.*’ [8, с. 41] – “*Це була б просто катастрофа, якщо він не зміг би її змити, та наавтра усі б побачили її сліди.*” При перекладі цього речення було вжито прийом конверсії, тобто прикметник *disastrous* перетворено на іменник катастрофа.

Тим не менш, слід зазначити, що у тексті також вжито авторські гіперболи: e.g. ‘*I remembered only too well that if you guessed the girl’s mood wrong in those days and congratulated her when she wanted to be comforted, you got a fountain of tears...*’ [8, с. 18] – “*Я*

чудово пам'ятаю, що коли ти неправильно угадував настрій дівчини у ті дні та поздоровляв її тоді, як вона потребувала підтримки, ти отримував цілий фонтан сліз...” В даному реченні авторську гіперболу вдалося зберегти, але є також приклади, в яких довелося вдатися до генералізації, під якою ми розуміємо «заміну одиниці вихідної мови, що має більш вузьке значення, одиницею мови перекладу з більш широким значенням [11, с. 213]», аби уникнути незграбного дослівного перекладу: e.g. ‘...and a whole continent more pig-ignorant...’ [8, с. 12] – “...та набагато більше неосвічене...”

У якості гіперболи в тексті також використовуються 2 фразеологічні одиниці. Їх перекладено за допомогою еквівалентів: ‘To make matters worse, Aunt Rebecca’s gun had a box lock instead of a side lock, which put it completely **beyond the pale**.’ [8, с. 52] – “Гірше того, рушниця тітоньки Ребекки мала не ковзний замок, а відкидний, що **вже просто переходило всі межі пристойного**.”;

‘I haven’t seen her in a **coon’s age**.’ [8, с. 31] – “Я з нею вже **цілу вічність** не бачився.”

У тексті також використано прийом, протилежний гіперболі, а саме – літоту, яку вжито 1 раз: e.g. ‘It starts as the smallest tickle in the throat and can build, though I say so myself as shouldn’t, into a not unimpressive display.’ [8, с. 32] – “Він починається як легенький лоскіт у горлі і виростає, хоча це прозвучить не зовсім скромно, у доволі вражаюче видовище.” У цьому реченні літоту передано за допомогою антонімічного перекладу, під яким ми розуміємо «трансформацію стверджувальної конструкції в заперечну чи навпаки, заперечну в стверджувальну, що супроводжується заміною одного з слів речення, що перекладається з вихідної мови, на його антонім в мові перекладу [11, с. 216]».

Також емотивну функцію у творі виконують стилістичні прийоми, передача яких українською мовою не потребувала вживання перекладацьких трансформацій. До них відноситься, по-перше, іронія (5 одиниць): e.g. ‘...or he had heard the delightful news of my dismissal.’ [8, с. 13] – “...або він вже почув пречудові новини про моє звільнення.”

Як окремий вид іронії в тексті виділяється сарказм (2 випадки використання): ‘Never mind that Theatre transformed his humourless texts as best it could into just about bearable evenings and Audience funded his Suffolk water-mill and lurid collection of Bratbys . . . they shouldn’t expect his thanks for it.’ [8, с. 14] – “Не важливо, що Театр якомога краще перетворив його позбавлені гумору твори у майже стерпні вистави і Публіка профінансувала його водяний млин у Саффолку і моторошну колекцію картин Бретбі . . . їм не слід очікувати на його вдячність за це.”

Також у тексті емотивне навантаження несуть такі стилістичні прийоми, як:

- антономазія (1 одиниця): e.g. ‘All those pi, priggish Malvolios...’ [8, с. 12] – “Всі ці зразкові, педантичні Мальволіо...” (мається на увазі чванливий персонаж п’єси В.

Шекспіра «Дванадцята ніч»);

- перифраз (1 одиниця): e.g. *'Playwrights more than most are not above throwing good wine or bad fists when the valueless offal they have vomited up before a credulous public has been exposed for what it is.'* [8, с. 10] – “Драматурги, більше, ніж інші, опускаються до того, щоб плескати добрим вином або пускати в хід кулаки, коли нікчемні відходи, які вони виблювали на довірливу публіку (тобто п'єси), були названі своїм справжнім ім'ям.”;

- оксюморон (2 одиниці): e.g. *'Just how fucking idle, just how rottingly bored, do you have to be, I wondered, to sit down and dream up this kind of opulent garbage?'* [8, с. 26] – “Просто наскільки довбаною неробою треба бути, наскільки відчайдушно треба нудитися, думав я, щоб сісти та висмоктати з пальцю таку розкішну погань?”

'I can't really imagine what a failed poet, failed novelist, failed theatre critic and only marginally successful failure could possibly offer.' [8, с.31] – “Я навіть не уявляю, що нікчемний поет, нікчемний романіст, нікчемний театральний критик і тільки більш-менш успішний невдаха міг би тобі запропонувати.”

- уподібнення (2 одиниці): e.g. *'Chichester, not the loveliest of our great cathedrals – squat and ugly as a toad if the truth be out – but holy in my memory.'* [8, с. 62] – “Не найгарніший з наших великих соборів (по правді кажучи, приземний та потворний, немов жаба), але священний в моїй пам'яті.”

'For a man who has spent his entire life thinking and dreaming of women, skipping after them like a puppy trying to please his master...' [8, с.21] – “Чоловік, який все своє життя провів у думках та мріях про жінок, стрибаючи за ними, немов цуценя, що намагається догодити хазяїну...”

Отже, у даному підрозділі розглянуто стилістичні прийоми, що несуть у творі С. Фрая «The Hippopotamus» емотивне навантаження, які представлені у тексті у кількості 160 одиниць, та проаналізовано способи їхнього перекладу. Виявлено, що при їх перекладі найчастіше використовувалися такі перекладацькі трансформації, як заміна, перестановка, опущення, додавання, антонімічний переклад і т. д.

Література

1. Шаховский В.И. Лингвистическая теория эмоций: Монография. / В.И. Шаховский. – М.: Гнозис, 2008. – 416 с.
2. Бабенко Л.Г. Лексические средства обозначения эмоций в русском языке. /Л.Г. Бабенко. - Свердловск: Изд-во Уральского ун-та, 1989. - 184 с.
3. Шаховский, В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / Шаховский В. И. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1987. - 192 с.
4. Красавский Н.А. Семантика имен эмоций, функционирующих в разных типах текста / Н.А.

- Красавский/ Язык и эмоции: сб. науч. трудов. – Волгоград: Перемена, 1995. – с. 142-150.
5. Ионова С.В. Эмотивность текста как лингвистическая проблема: дисс. канд. филолог. наук./ С.В. Ионова. – Волгоград, 1998. – 197 с.
6. Ленько Г.Н. Уровни анализа текстовой эмотивности (на примере текстов художественного стиля) / Вестник Ленинградского государственного университета им. А.С. Пушкина / Г.Н. Ленько. – 2014 – С. 192-200
7. Лингвистический энциклопедический словарь. URL: <http://tapemark.narod.ru/les/508c.html>
8. FS – Fry Stephen. The Hippopotamus. – L.: Arrow, 2004. 416 p.
9. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. / Я. И. Рецкер – 3-е изд., стереотип. – М.: «Р. Валент», 2007. – 244 с.
10. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В.Н. Комиссаров. - М.: Высш. шк., 1990. - 253 с.
11. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л.С. Бархударов. – М.: «Междунар. отношения», 1975. - 240 с. 9. Лингвистический энциклопедический словарь. URL: <http://tapemark.narod.ru/les/508c.html>

УДК 811.111'367

Мазур Л.А.

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ В ЛІНГВІСТИЦІ

Щоб зрозуміти сучасний стан мови, її граматичні форми, її фонетичний лад, структуру її словникового складу, необхідно розглядати кожне явище сучасної мови як відомий результат тривалого історичного розвитку, як підсумок цілого ряду змін і перетворень, які мали місце протягом більш-менш тривалих проміжків часу.

Особливу значущість на сучасному етапі розвитку лінгвістики набуває проблема еволюції модальності в різних мовах, так як модальність є центральною мовною категорією і носить універсальний характер. Особливий інтерес представляє діахронічний і синхронічний аналіз засобів вираження модальності, зокрема модальних слів і модальних дієслів, так як вони виражають модальні значення можливості і необхідності, що має велике значення в комунікативному відношенні [7].

Не менш значущим на сучасному етапі розвитку мови є аналіз прагматики і модальності на різних мовних рівнях. В англійській мові категорія модальності проявляється на чотирьох рівнях: фонетичному, лексичному, лексико-граматичному та граматичному. На фонетичному рівні наголосом та інтонацією можна виразити такі значення модальності, як припущення, застереження, сумнів, упевненість тощо. В англійській мові інтонаційний або логічний наголос найчастіше ставиться на предикативні центри. На граматичному рівні модальність виражається способом дієслова (дійсний, наказовий, умовний), що реалізуються

відповідно у розповідних, спонукальних та заперечних реченнях [7].

На лексико-граматичному рівні засобом вираження модальності слугують такі модальні дієслова *can/could, may/might, should/ought to, must, need, will/would*. Вони виражають відношення до дії і означають можливість, здатність, імовірність і необхідність здійснення дії, що виражається основним дієсловом. Модальні дієслова є службовими частинами мови і не вживаються як окремі члени речення [5].

На лексичному рівні значення модальності виражаються модальними словами, до яких належать *maybe, perhaps, possibly, probably* та інші. Вони виражають впевненість чи сумнів, а також суб'єктивну оцінку до повідомлюваного. Синтаксично вони виконують функцію вставного слова, яке зазвичай відноситься до всього речення. Модальні слова можуть знаходитись на початку, у середині або в кінці речення [3].

Щодо частоти вживання, модальні дієслова як засоби вираження модальності зустрічаються значно частіше, ніж модальні слова. За допомогою модальних слів та модальних дієслів можуть виражатися одні й ті ж значення модальності, хоча є певні значення, які виражаються лише модальними словами (можливість/ відсутність можливості, обов'язок/ необхідність та відсутність необхідності), або модальними дієсловами (достовірність/ впевненість, схвалення/ несхвалення, інтенсивність).

Проблема модальності викликала інтерес серед вчених різних епох і напрямків наукових досліджень. У сучасній науці терміном «модальність» широко оперують філософія, логіка, лінгвістика. Поняття модальності використовують також і в психології.

Лінгвістика пройшла довгий шлях в дослідженні модальності. Перше визначення модальності зустрічається в лінгвістичному словнику, де модальність розглядається як понятійна категорія зі значенням відношення мовця до змісту висловлювання і відносини змісту висловлювання до дійсності, що виражається різними лексичними і граматичними засобами, такими як форма і спосіб, модальні дієслова, модальні слова і т.д. [1].

Зайнудлін М.В. виділяє такі види модальності:

1. модальність дійсності, яка означає, що зміст висловлюється з точки зору особи, яка говорить, відповідає об'єктивній реальності: суб'єкт сприймає повідомлення як реальний і достовірний факт.
2. модальність недійсності, яка навпаки означає, що зміст повідомлення не відповідає об'єктивній реальності, суб'єкт сприймає повідомлення як не реальне, тобто як можливе, бажане, сумнівне і т.д.

Модальність недійсності підрозділяється на наступні семантичні види:

- модальність необхідності (дебітивна модальність);
- модальність можливості і неможливості (потенційна модальність);

- приблизна (гіпотетична) модальність;
- спонукальна (імперативна) модальність;
- модальність намірів (інтенціональна модальність);
- бажана (оптативна) модальність [4].

Найбільш широким можна вважати підхід, при якому модальність співвідносять з поняттям модусу, протиставляючи його диктуму. «Частина висловлювання, яка передає основний зміст повідомлення, прийнято називати диктумом, а ту частину, яка пов'язана з суб'єктивним ставленням того, хто говорить до повідомлення - модусом». Такого уявлення про модальність дотримується Шарль Баллі, визначаючи логічну функцію модальності як «вираження реакції мислячого суб'єкта на його уявлення» [2, с. 234]. До засобів вираження модальності Шарль Баллі відносить модальні дієслова і нахил діктальних дієслів. При цьому до модальних дієслів Баллі відносить дієслова, що містять в собі те, що логіки називають твердженням там, де ми маємо справу з судженням (про факт або про цінності), наприклад, думати, радіти чи бажати. Поєднання модального дієслова з модальним суб'єктом (тобто суб'єктом модального дієслова) утворює модус, протиставляє диктуму [2, с. 44].

Таким чином, модальність в лінгвістиці розглядається як «ставлення мовця до того, що повідомляється», «співвідносить зміст пропозиції до дійсності в плані реальності чи нереальності».

Використовуючи модальні засоби, ми, таким чином, висловлюємо наше ставлення до здійснюваного, реагуємо на ситуацію, що склалася або визначаємо її.

Література

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. М.: Едиториал УРСС, 2004. 571 с.
2. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. М.: Изд-во иностранной литературы, 1955. 416 с.
3. Бархударов Л.С., Штелинг Д.А. Грамматика английского языка. М.: Высшая школа, 1993. 321 с.
4. Зайнуллин М.В. Модальность как функционально-семантическая категория: Саратов, 1986. 123 с.
5. Ильиш Б.А. Строй современного английского языка: Учебник по курсу теоретической грамматики. Л.: Издательство «Просвещение», 1981. 226 с.
6. Ильиш Б.А. История английского языка. М.: Высшая школа, 1968. 420 с.
7. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця: Нова Книга, 2001. 448 с.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У МУЛЬТФІЛЬМАХ (НА ПРИКЛАДІ МУЛЬТФІЛЬМІВ КОМПАНІЇ ВОЛТА ДІСНЕЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ).

Сьогодні з'являється все більше й більше кінопродукції зарубіжних компаній і мультфільми не виняток з цього списку, так як мультфільми стали частиною життя майже кожної дитини, підлітка чи навіть дорослого. Вони приймають безпосередній процес у розвитку та розумінні навколишнього світу. Незважаючи на те, що мультфільми стали частиною повсякденного життя, перекладу мультфільмів на українську мову все ще бракує наукової уваги. Перекладаючи мультфільми треба враховувати багато різних факторів: починаючи з країни походження, закінчуючи отримувачем цього мультфільму (вік, національність тощо). Одна з найпопулярніших студій мультфільмів є «The Walt Disney Studio», яка випускає десятки шедеврів щорічно англійською мовою та співпрацює з багатьма країнами світу. Тому яскравим прикладом перекладу власних назв можуть бути власні назви саме цієї студії.

Переклад власних назв є однією з найскладніших частин переклада мультфільму. Перекладаючи власні назви, перекладач стикається з великою кількістю проблем, починаючи з визначення типу власної назви та закінчуючи вибором методу перекладу. У своїй праці В. Виноградов зазначає, що *власні назви (оніми)* — це слова, що називають дійсний чи вигаданий об'єкт, особу чи місцевість єдину в своєму роді [1]. Багато вчених-філологів класифікують власні назви на групи. За визначенням М. Кочергана, власні назви, на відміну від загальних, служать для виділення названого ними об'єкта з низки подібних, його індивідуалізації та ідентифікації і вчений пропонує наступну класифікацію власних назв:

- 1) антропоніми — імена людей;
- 2) топоніми — географічні назви;
- 3) теоніми — назви божеств;
- 4) зооніми — клички тварин;
- 5) астроніми — назви небесних тіл;
- 6) космоніми — назви зон космічного простору і сузір'їв;
- 7) хрононіми (квазівласні імена) — назви відрізків часу, пов'язані з історичними подіями;
- 8) ідеоніми — назви об'єктів духовної культури;
- 9) хрематоніми — назви об'єктів матеріальної культури;
- 10) ергоніми — назви об'єднань людей: товариства, організації тощо;

11) гідроніми — назви водоймищ (річки, озера, моря, болота);

12) етноніми — назви народів, етнічних груп [2].

Питання передачі чужомовних онімів засобами української мови приводять до глибшого вивчення проблем адаптації власних назв. Оніми становлять одну з частовживаних категорій лексики кожної мови, тому точне їх відтворення як при перекладі, так і в процесі запозичення, що часто пов'язане з низькою труднощів, має неабияке значення. Складність питання про передачу власних імен є в тому, що вони мають якесь призначення у процесі людського спілкування. Тому вони і потребують специфічного підходу до відтворення порівняно з іншими лексичними одиницями кожної мови.

С. Влахов та С. Флорін стверджують, що власні імена становлять особливу цікавість, і часто виконують роль характеристики персонажа. Власні назви – основа візуальної частини мультфільму, і дослідження їх змісту є першочерговим завданням перекладача, адже саме це дозволить повністю побудувати схему образів.[3]. Зазвичай, при наданні персонажу імені, автор закладає в нього певне значення, яке відповідає характеру героя.

В перекладі велику роль відіграють умови, які характерні для певних явищ у іншій культурі. До такого типу умов відносяться імена та прізвища людей. Працюючи з цією групою, перекладач повинен концентрувати увагу на культурно-історичній, лінгвокультурологічній інформації, що є у цих словах. Вдало перекладений антропонім надає більш повне сприйняття образу персонажа і доповнює цілісний образ в уяві глядача. Власна назва виконує символічну функцію, і стосується одного з персонажей. І звучання, і значення, і походження імені героя має безпосереднє відношення до формування його образу. Розглянемо етимологію деяких власних імен на прикладі мультфільмів:

1). *Simba* (*Сімба*) означає "лев" з східноафриканської мови суахілі.'

Pumba (*Пумба*) походить із суахілі “дурний, нерозумний”

Ім'я *Тимона* (*Timon*) має англійські та грецькі корені та стосується людини, яка є почесною, поважною та гідною.

У перекладі з суахілі *Rafiki* (*Рафікі*) перекладається як "друг", *Mufasa* (*Муфаса*) — “ мудрець” *Nala* (*Нала*) — ”подарунок”.

Але *Scar* буде перекладатися як *Шрам*.

Simba: Nala, we've been through this. I'm not the king. Scar is.

Nala: Simba, he let the hyenas take over the pride lands.

Сімба: Нала, ми пережили це. Я не король. Шрам король.

Нала: Сімба, він дозволив гієнам захопити землі Прайду.

Mufasa: Simba... Let me tell you something that my father told me... Look at the stars. The great kings of the past look down on us from those stars.

Simba: Really?

Mufasa: Yes... So whenever you feel alone, just remember that those kings will always be there to guide you ... And so will I.

Муфаса: Сімба ... Дозволь розповісти тобі щось, що сказав мені батько ... Поглянь на зірки. Великі царі минулого дивляться на нас із тих зірок.

Сімба: Дійсно?

Муфаса: Так ... Отже кожного разу, коли ти відчуваєш себе самотнім, пам'ятай, що ці королі завжди будуть там, щоб направляти тебе ... І я також.

Pumbaa: Hey Timon. You better come look. I think it's still alive.

Timon: All righty, what have we got here? Jeez, it's a lion! Run, Pumbaa!

Pumbaa: Hey, Timon. It's just a little lion. Look at him. He's so cute, and all alone! Can we keep him?

Пумба: Ей Тімон. Краще йди та подивись. Здається, він ще живий.

Тімон: Добре, що ми тут маємо? Боже, це лев! Біжи, Пумба!

Пумба: Гей, Тімон. Це просто маленький лев. Подивись на нього. Він такий милий, і зовсім один! Чи можемо ми його залишити?

2). Свічник у мультфільмі «Красуня та чудовисько» буде названий *Люм'єр*, оскільки слова буквально перекладаються як «світло або світильник» з французької.

Весь персонал у мультфільмі «Красуня та чудовисько» має власні назви, які збігаються з їх призначенням: *Cogsworth (Когсворт)* — це годинник (імовірно, з гвинтиками), *Mrs. Potts (місіс Поттс)* — чайник.

Lumiere: I'm not about to let the poor child go hungry.

Cogsworth: All right, fine. Glass of water, crust of bread, and then...

Lumiere: Cogsworth, I am surprised at you. She is not a prisoner. She's our guest.

Люм'єр: Я не збираюсь відпускати дитину голодною.

Когсворт: Гаразд, добре. Стакан води, скоринка хліба, а потім ...

Люм'єр: Когсворт, я здивований. Вона не в'язень. Вона наш гість.

З прикладом ми бачимо, перекладач повинен звертати увагу не тільки на еквіваленти та способи перекладу з однієї мови на іншу, але й дивитися на походження власних імен.

Отже, ми можемо сказати, що існує багато різних деталей, на які перекладач повинен звертати увагу, перекладаючи власні назви. Переклад мультфільмів — це процес, який потребує креативності та погляду на переклад як на тип роботи, який доносить до глядача оригінальну схему сюжету в існуючих рамках потрібної культури. Для досягнення досконалого перекладу нам потрібно не тільки правильно обрати тип перекладу та досконало володіти мовами, але й вміти зрозуміти оригінальний зміст цього мультфільму.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в детальному аналізі та перекладі власних назв героїв мультфільмів відомих анімаційних студій таких, як «Disney», «Pixar» та інших.

Література:

1. Виноградов В.С. Введение в переводоведение: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 204 с.
2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства, підруч. К.: Академія, 2005. 368 с.
3. Влахов С. Непереводимое в переводе: Международные отношения, 1980. 340 с.

811.111'367.633'37

Осадча А.Д.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКВІВАЛЕНТІВ СЛОВА, СПІВВІДНОСИХ З ПРИЙМЕННИКАМИ

Робота присвячена дослідженню еквівалентів слова, співвідносних з прийменниками семантики мети української та англійських мов. До вивчення еквівалентів слова в україністиці зверталися Антонова О. О., Пособчук О. О. та інші дослідники [1; 3].

Як відомо, функцію прийменників у мові можуть виконувати не тільки слова даної частини мови, а й інші утворення, які виконують цю функцію лише в певних умовах і є еквівалентами прийменників. Таким чином, предметом розгляду в роботі є не тільки прийменники, але і їх еквіваленти.

Прийменник не має самостійного значення. Під значенням прийменника розуміють граматичні відносини, які він висловлює в поєднанні з непрямым відмінком іменника.

Прийменникові еквіваленти співвідносні зі значенням прийменників та є результатом дії процесу граматикалізації. Аналіз низки праць дозволяє визначити, що, незважаючи на неоднозначність поглядів мовознавців на проблему еквівалентності слова в цілому та еквівалентності прийменників зокрема, переважна більшість спільна в тому, що еквівалентами вважають конструкції з кількох слів, що позначають синтаксичну цілісність [1; 2].

Під прийменниковими еквівалентами розуміємо будь-які стійкі поєднання слів, які виникають зі змінних поєднань, побудованих відповідно до граматичної норми мови. Своєрідність прийменникових еквівалентів у порівнянні з вільними сполученнями слів того ж лексичного складу полягає в їх функції виразників синтаксичних відносин в реченні [4].

На сучасному етапі розвитку мовознавчих студій дослідження прийменників неможливо вважати повним без урахування прийменникових еквівалентів слова. У зв'язку з цим постає питання визначення критеріїв одиниць для аналізу. З одного боку, частину цих одиниць зараховують до складених прийменників, з іншого ж, ця група являє відкриту

систему, яка активно поповнюється новими елементами, що різняться за ступенем входження до прийменникової системи. Невизначеність статусу прийменникових конструкцій демонструє С. Гоффманн, поділяючи їх на високочастотні та низькочастотні складні прийменники [5].

Досліджуючи англійські складні прийменники, Р. Квірк та ін. констатують, що між ними та вільними прийменниковими сполуками не існує чіткої межі та для розрізнення вільних конструкцій та складних прийменників пропонують залучати концепцію градуального переходу, згідно з якою складний прийменник є семантично й синтаксично неподільною послідовністю [7].

Серед найважливіших чинників переходу вільних прийменникових сполучень до розряду прийменникових еквівалентів відзначається частотність використання, оскільки кожен випадок використання певної структури позитивно впливає на її укорінення в мові і при регулярному використанні нова конструкція досягає такого ступеня укорінення, який є характерним для повноцінної цілісної одиниці мови [6].

Варто зауважити, що особливо гостро питання розмежування складних прийменників та їх еквівалентів постає в англійській мові, внаслідок аналітизму та майже повної відсутності відмінкових флексій. Таким чином, проблема дослідження прийменникових еквівалентів потребує подальшого розгляду.

Література

1. Антонова О. О. Еквіваленти слова, співвідносні з прийменниками семантики відповідності в польській і українських мовах. Магістеріум. 2009. Вип. 37. С. 13-17.
2. Куц Н. В. Прийменникова еквівалентність в українській граматиці: структура, семантика, функції. Донецьк, 2009. 20 с.
3. Пособчук О. О. Статус прийменникових еквівалентів слова в українській, німецькій та іспанських мовах. Львів: ГО «Наукова філологічна організація «Логос», 2014. С. 367-376.
4. Шендельс Е. И. Взаимодействие между лексическими и грамматическими значениями. Иностранные языки в школе, 2007. №4. С. 129-139.
5. Hoffmann S. Grammaticalization and English Complex Prepositions: A Corpus-Based Study. London & New York: Routledge, 2005. 214 p.
6. Kruisinga E. A. Handbook of Present-day English. Part II: English Accidence and Syntax. Groningen: P. Noordhoff, 1932. 550 p.
7. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. A. Comprehensive Grammar of the English Language. Longman: 1985. 1779 p.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У СІКВЕЛІ «GAME OF THRONES» ДЖ. МАРТИНА (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Роботу присвячено перекладацьким трансформаціям у сіквелі «Game of Thrones» Дж. Мартіна (на матеріалі англійської та української мов).

Актуальність дослідження полягає в тому, що трансформації є невід'ємною частиною перекладацької діяльності. Особливості перекладу художніх текстів полягають в особливому стилі викладу, та ці особливості впливають на процес перекладу. Тому необхідним є застосування різних лексичних та граматичних трансформацій для досягнення максимальної адекватності перекладу.

Об'єктом роботи виступають перекладацькі трансформації, а **предметом** є особливості передачі перекладацьких трансформацій у сіквелі «Game of Thrones» Дж. Мартіна (на матеріалі англійської та української мов)

Перетворення, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу в зазначеному сенсі, називаються перекладацькими (міжмовними) трансформаціями. При описі процесу перекладу перекладацькі трансформації розглядаються як способи перекладу, які може використовувати перекладач при перекладі різних оригіналів в тих випадках, коли словникова відповідність відсутня або не може бути використана за умовами контексту. Залежно від характеру одиниць вихідної мови, перекладацькі трансформації підрозділяються на лексичні і граматичні. Крім того, існують також комплексні лексико-граматичні трансформації, де перетворення або стосуються одночасно лексичних і граматичних одиниць оригіналу, або є міжрівневим, тобто здійснюється перехід від лексичних одиниць до граматичним і навпаки [1].

Переклад словниковим відповідником – це відповідники між словами двох мов, які є постійними, рівнозначними і, як правило, не залежними від контексту [2]. Наприклад:

*It made her think of the sea. **Maybe** that was the way out* [3].

– *Та все ж він навіяв думки про море. **Можже**, це й є шуканий вихід* [4].

Переклад варіантним відповідником - передає, як правило, якесь одне значення слова вихідної мови, тобто кожний варіантний відповідник є перекладним еквівалентом якогось одного лексико-семантичного варіанта багатозначного слова. Наприклад:

***Mind** you, Princess, if the lords of the Seven Kingdoms have the wit the gods gave a goose, it will never come to that.*

– ***Майте на увазі**, принцесо: якщо панство Семицарства матиме хоч стільки розуму, скільки боги дали курці, то цього ніколи не станеться.*

Переклад функціональним відповідником - це варіантні відповідники, зафіксовані в двомовних словниках синоніми, що відповідають значенням (але не всієї сукупності значень) слова. Наприклад:

His face wrinkled up. “Well, whoever he was, Lord Arryn wouldn’t have him, or the other one, and I blame your lady sister for that”.

Його обличчя пішло зморшками. – Та нехай. Хто б не був його батьком, а князь Арин не хотів брати ані одного, ані іншого.

Лексико-граматичні трансформації:

Компенсація - цей прийом застосовується в тих випадках, коли певні елементи тексту мовою оригіналу з тієї чи іншої причини не мають еквівалентів в мові перекладу і не можуть бути передані його засобами; в цих випадках, щоб заповнити («компенсувати») семантичну втрату, викликану тим, що та чи інша одиниця мови оригіналу залишилася непереведеного або значення), перекладач передає ту ж саму інформацію будь-яким іншим засобом, причому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що і в оригіналі [5]. Наприклад:

“I wonder. Expect nothing of Walder Frey, and you will never be surprised.”

– Дзуськи. Не чекай нічого певного від Вальдера Фрея, і уникнеш неприємних несподіванок.

Цілісне перетворення - перетворення як окремого обороту мови, так і всього пропозиції, яке при цьому здійснюється не за елементами, а цілісно, перетворюється внутрішня форма будь-якого відрізка мови-від слова до цілого пропозиції. Наприклад:

“Well, if the price for Robert’s company is an infestation of Lannisters, so be it. It sounds as though Robert is bringing half his court.”

– Що ж поробиш... коли я не можу бачити Роберта без зграї Ланістерів на хвості, то нехай. Виходить, Роберт везе до нас трохи не половину свого двору.

Смисловий розвиток (модуляція) – це заміна слова або словосполучення вихідної мови одиницею мови перекладу, значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці. Найбільш часто значення співвіднесених слів в оригіналі і перекладі виявляються при цьому пов'язаними причинно-наслідкових відносин. Наприклад:

Varys giggled like a little girl. “Oh, yes. I suppose I am guilty. I hope you forgive me, kind lady.”

Варис захихотів, наче мале дівчисько.

– О так, мушу схилити винувату голову і сподіватися на ваше пробачення, моя добра пані.

Описовий переклад – спосіб передачі власних назв, що полягає в розкритті значення вихідної одиниці за допомогою розгорнутого опису (в словосполученнях і фразях).

Наприклад:

*“They do know how to kill. **Otherwise** I’d have no use for them at all.”*

– О так, вбивати вони вміють. Бо навіть б вони мені здалися, **якби не вміли?**

Антонімічний переклад являє собою заміну будь-якого поняття, вираженого в оригіналі, протилежним поняттям в перекладі з відповідною перебудовою всього висловлювання для збереження незмінного плану змісту. Наприклад:

*“Septa Mordane”, Jon told her. “**I don’t think** she’d like Nymeria helping, either”.*

– Вочевидь, септі Мордані є діло, – відзначив Джон. – **До речі**, Німерія теж не без вини.

Отже, перекладацькі трансформації використовуються для максимально повної передачі інформації, закладеної в мові оригіналу, з дотриманням всіх норм мови перекладу. За результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що перекладацькі трансформації в у сіквелі «Game of Thrones» Дж. Мартіна були відтворені за допомогою варіантного відповідника, словникового відповідника, а також граматичних, лексико-граматичних й лексичних трансформацій.

Перспективу дослідження вбачаємо у вивченні перекладацьких трансформацій у сіквелі «Game of Thrones» Дж. Мартіна на матеріалі англійської, німецької та української мов.

Література

1. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): Для институтов и факультетов иностр. языков. Москва : ООО "Издательский Дом «Филология три», 2002. 416 с.
2. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение: учебное пособие. Москва : Изд-во «ЭТС», 2002. 424 с.
3. Martin R.R. George. A Game of Thrones. NY., 1996. 864p.
4. Мартін Дж. Р.Р. Гра престолів. *Пісня льоду й полум'я*. 2018, 800 с.
5. Шапкина Е.В. Английский язык. Практический курс перевода: учебное пособие. Челябинск : Издательский центр ЮУрГУ, 2013. 56 с.

УДК 811.111'25

Яловець Д.С.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ТА НІМЕЦЬКИХ ГАЗЕТНИХ ЗАГОЛОВКІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Робота присвячена дослідженню особливостей англійських та німецьких газетних заголовків та труднощам при перекладі на українську мову. До вивчення особливостей перекладу англійських та німецьких газетних заголовків зверталися В.Н. Комісаров, Я.І Рецкер, А.Д. Швейцер та інші дослідники. [1; 2; 3]

Заголовок – це назва публіцистичної статті або газетної новини, яка є невід’ємною частиною. Основна функція заголовків – привернення уваги читача. Заголовки німецьких та англійських статей мають свої спільні та відмінні риси. Відмінною рисою німецьких заголовків є їх зовнішня особливість – вони друкуються великим шрифтом, що займають більшу частину шпальти.

І.В. Арнольд вважає, що газетні заголовки побудовані так, щоб змусити читача зацікавитись статтею та коротко вказати на її зміст. [4]

Як англійські, так і німецькі газетні заголовки, залежно від кількості елементів смислової схеми тексту, діляться на односпрямовані та комплексні. Односпрямовані заголовки співвідносяться з одним елементом смислової структури тексту: з якою-небудь подією, фактом, людиною, відомим висловом, а комплексні заголовки співвідносяться з кількома елементами структури тексту одночасно.

Багато лінгвістів виділяють увагу функціям заголовка. М.П. Брандес виділяє такі функції: номінативну, інформативну, експресивно-апелятивну, рекламну, розділову. І в кожному заголовку переважає якась одна функція. [5]

Дуже часто при перекладі заголовків виникають труднощі, пов’язані з багатозначністю заголовка або деяких його елементів. При передачі заголовків з англійської та німецької мов на українську перекладач також стикається з необхідністю інтерпретувати скорочення та аббревіатури.

Найбільшу складність при перекладі представляє використання в заголовках фразеологізмів, гри слів, метафор і навмисне змінення стійких виразів, зміст яких є прозорим лише для тих, хто добре знає культуру цих країн.

Основні труднощі при перекладі англійських та німецьких газетних заголовків: лаконічність, опущення артикля, допоміжних дієслів, використання жаргонізмів, просторіччя, вживання скорочень, метафор, гри слів, іронічне вживання слів, повторів, алітерація та інші стилістичні фігури.

За результатами дослідження ми виявили, що при перекладі англійських та німецьких англійських заголовків українською мовою, найчастіше використовуються граматичні заміни, калькування, додавання та опущення слова. Дослівний переклад використовується вкрай рідко.

Література

1. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. М.: Высшая школа, 2000. 253 с.
2. Рецкер Я.И. Учебное пособие по переводу с английского на русский. М. 2000. 84 с.
3. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика. М.: Военизд., 1973. С. 250-251.
4. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка: Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Высш. шк., 1986. 295 с.
5. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс: Учебник. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Прогресс-Традиция, 2004. 406 с.

«ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АНГЛІЙСЬКИХ, УКРАЇНСЬКИХ ТА НІМЕЦЬКИХ ПРИСЛІВ'ІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПРАЦІ»

Робота присвячена порівняльному аналізу англійських, німецьких та українських прислів'їв на позначення праці. Джерело прислів'їв зазвичай народ, а розуміти прислів'їв потрібно не буквально, так як найчастіше вони мають особливим сенсом.

У кожного народу свої прислів'я, і для того щоб краще зрозуміти народ, необхідно вникати і в сенс прислів'їв. Ці висловлювання дають змогу зрозуміти мислення певного народу, якому висловлювання належать. Думки народів приблизно однакові і майже всі прийшли до певних висновків і до певної мудрості. Працювали з прислів'ями раніше такі вчені як: Волошкіна І. О., Гудзик К., Кунин А. В. та інші науковці [1; 3; 4].

Прислів'я мають місце у кожного народу, що підкреслює особливість кожного з них. Безумовний інтерес викликає порівняльний аналіз прислів'їв двох або мов в плані виявлення спільного і відмінного в уявленні про світ, відображеному у мові та в плані дослідження мовного менталітету різних народів. Праця грає найважливішу роль у житті людини, саме тому прислів'я про працю мають неостанню роль у англійській, українській та німецьких мовах.

Народний характер прислів'їв англійської, української та німецької культури визначається його побутом, обрядами, умовами праці, традиціями. Дослідження залишається актуальним, так як, паремії підкреслюють національні особливості кожного з народів, що допомагає порівнювати їх культуру, менталітет і мову.

Наведемо декілька перикладів англійських прислів'їв на позначення праці:

Business before pleasure (Спочатку справа, потім розвага);

Business is business (Справа є справа);

Early to bed and early to rise makes a man healthy, wealthy and wise (Хто рано встає, тому бог дає);

Great deeds live (Великі справи живуть).

За даними прислів'ями можна зробити висновок про те, що для англійці відносяться до праці дуже відповідально, і також українське відношення до праці має схожість з англійською культурою. В українських прислів'ях ми можемо побачити теж саме відношення до праці, наприклад:

Зароблена копійка краща за крадений карбованець;

Маленька праця краща за велике безділля;

Робота мучить, зате годує й учить.

Німецька та українська мови не є спорідненими, та належать до різних груп германської та слов'янської. Але під час більш детального розгляду можна переконатися у тому, що крім зовсім протилежного світогляду існує досить багато близького та зовсім однакового. Наведемо приклади:

Arbeit bringt Brot, Faulenzen Hungersnot (Лінь марнує, а праця годує);
Besser zweimal messen, als einmal vergessen (Сім разів відмір, один раз відріж);
T Kühe machen Mühe (Без труда нема плода).

Німці - дуже працьовитий народ, тому у культурі Німеччини завжди існувало особливе відношення до праці, і ця національна особливість знайшла своє відображення у мові. Існує цілий ряд висловлювань і прислів'їв, у яких цінується працьовитість, а ось лінь і ледачість навпаки засуджується.

У ході дослідження було з'ясовано, що між англійськими, німецькими та українськими прислів'ями, що позначають працю, є багато спільного. Але варто зауважити, що німецькі прислів'я трохи відрізняються від англійських та українських. Праця для німців має найбільш важливе значення, ніж у інших культур.

Література

1. Волошкіна І. О. Паремии: семантика, структура, функции. М.: Изд-во «Перемена», 2011. 216 с.
2. Словник української мови в 11-и томах. К.: Наукова думка, 1970-1980
3. Гудзик К. Про що говорить мова? К.: «День», № 161, 2004. 50 с.
4. Кунин А. В. Английская фразеология. М. В. Высш.шк., 1970. 344 с.
5. Українська мова. Енциклопедія. К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 822 с.
6. Коцюба, З.Г. Універсальне і національне в паремійних фондах мов європейського ареалу (лінгвокультурологічний аспект): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук: спец. 10.02.15. К., 2010. 30 с.
7. Шепітько С. В. Пословицы как объект исследования англоязычной лингвистики. Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна, № 1072, 2013. С. 99-105.
8. Шинкарук О. В. Змістовий аспект англійських прислів'їв і приказок та особливості їхньої структурної побудови // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки, 2017. Вип. 276. С. 185-193.

ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЙМЕННИКОВИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Наряду з прийменниками сучасної англійської мови (*in, on, by, at with* та ін.), граматична традиція виділяє також складені прийменники, що складаються з двох і більше графічно роздільних слів (*by means of, in spite of, due to* тощо). Причина, з якої ці та їм подібні поєднання слів зараховуються до класу прийменників, полягає в тому, що функція, виконувана ними в реченні, аналогічна ролі справжніх прийменників – ролі засобу зв'язку між словами.

До прийменників як частини мови слід відносити лише однослівні, цільнооформлені одиниці (*in, on, to, with*). Слід особливо підкреслити, що поняття еквівалента прийменника, що використовується в цьому дослідженні, є поняттям функціонального плану, бо йдеться про паралелізм синтаксичної функції одиниць різних рівнів (слова і поєднання слів) [5, с. 105].

Для еквівалентів прийменників характерні наступні риси: предсубстантивність, відтворюваність, метафоризація. Під предсубстантивністю розуміємо передування прийменника або його еквівалента не тільки іменнику, але і будь-якій іншій частині мови або будь-якому поєднанню слів з субстантивною характеристикою [4]. *The position of Ruby Keene's room was ideal for the purpose of leaving the hotel without being observed* [2, с. 65]...*in view of Dixon's having already given up his interest in Christie for other reason* [3, с. 206]. *"All for your good, said Torpenhow, not in the least with reference to past clowing* [5, с. 142].

На думку Є. І. Шендельса, запропоновані еквіваленти, як будь-які стійкі поєднання слів, виникають зі змінних поєднань, побудованих відповідно до граматичної норми мови. Своєрідність прийменникових еквівалентів, на відміну від вільних поєднань слів того ж лексичного складу, полягає в їх функції виразників синтаксичних відносин в реченні. Для сучасної англійської мови взагалі характерна граматична омонімія, коли зовнішня оболонка є носієм різних граматичних значень [6].

За характером основного лексичного значення синтаксичні еквіваленти можна розділити на дві групи:

1. До першої групи належать такі еквіваленти прийменників, лексичне значення яких визначається лексичним значенням ключового слова прийменникового еквівалента. Наприклад: *in front of, in spite of, in proportion to, in advance of, in sign of, in relation to, in respect to, in place of*.

2. До другої групи відносяться еквіваленти, лексичне значення яких визначається першим прийменником, що підтверджується можливістю субституції всього

прийменникового еквівалента першим прийменником: *for the benefit of – for, by the aid of – by*.

М. А. Беляєва зазначає, що до першого типу відносяться включення або не включення артикля до складу прийменникового еквівалента. Наприклад: *...especially in face of an added force to the bitter wind. She was dead game, a woman of inexhaustible courage in the face of hardship* [5, с. 114, 224].

У розглянутих прикладах синтаксичні еквіваленти *in the face of, in face of* виявляються у відносинах «функціонально-смісловій співвідносності», їх дистрибутивні показники однакові. Вживання артикля в еквіваленті *in the face of* не несе ніякої додаткової інформації у порівнянні з прийменниковим еквівалентом *in the face of* [7, с. 20].

Прийменникові еквіваленти різні за своїми дистрибуційними характеристиками. Так, окремі еквіваленти поєднуються переважно з одним певним класом імен, коли іншим властива широка сполучуваність.

Вивчення семантичних властивостей запропонованих еквівалентів дало можливість виділити деякі групи цих одиниць, що розрізняються за характером утворення реляційних значень. Л. В. Карпова у своїй дисертації підкреслила, що до типу варіювання належать наявність або відсутність детермінатива перед іменником – «опорного компонента еквівалента прийменника» [3].

Роблячи підсумки розгляду моделей прийменникових еквівалентів слід зазначити, що інваріант більшості з них є моноваріантним, в той час як інваріант ряду інших прийменникових еквівалентів є «поліваріантним». Таким чином, немає ніяких формальних показників для визначення того, до якого розряду слів відноситься перший елемент перерахованих пропозицій еквівалентів. Проведений аналіз складу і сполучуваності запропонованих еквівалентів дозволяє виділити дві групи:

1. Прийменникові еквіваленти, яким властива оптимальна сполучуваність і які, отже, зустрічаються в трьох позиціях: в позиції перед іменником, в позиції перед займенником, в позиції перед герундієм. До таких еквівалентів відносяться: *for the sake of, for the purpose of, in the way of, in the midst of, for the reason of, in the course of, in the sphere of, on the verge of*.

2. Другу групу складають еквіваленти, що зустрічаються у двох позиціях – у позиції перед іменником і в позиції перед займенником: *in the teeth of, in the grip of, in the heart of, in the centre of, in the name of, in the face of, in the lap of* і т.д.

Література

1. Амосова Н. Н. О целостном значении идиомы ЛГУ. 1961. 135 с.
2. Беляева М. А. Синтаксические течения в английском языке. Л. 1947. 321 с.
3. Карпова Л.В Сложноподчиненные предложения с союзами *as, when* в современном

английском языке. Горький. 1967. 176 с.

4. Коплов А. Н. «О структуре предложного сочетания в современном французском языке. Рязань. 1968. 198 с.

5. Морозова Г. Л. еквіваленти прийменників в сучасних англійській мові. 1968. 234 с.

6. Шендельс Є. І. «Питання граматики германських мов.»Іноземні мови в школі. 1955. №5. С. 5-7.

7. Шведова И. Ю. Активные процессы в современном русском синтаксисе. М.:1966. 255 с.

УДК 811.111:33(477)=111

Шкильєва Е. Ф.

НЕОЛОГІЗМИ АНГЛІЙСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ У НОВОГРЕЦЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

Словотворення органічно пов'язане з живими процесами розвитку лексики. Постійні зміни в суспільному житті, в суспільних відносинах, розвиток науки й техніки, мистецтва, культури відбиваються в лексиці. Частина слів випадає з активного словника і з часом забувається, але разом з тим з'являється велика кількість нових слів — відбувається збагачення словника. У мові одні слова утворюються на базі інших. Об'єктами словотворення є похідні слова, оскільки заради них відбувається словотворчий процес.

Актуальність роботи зумовлена швидким розвитком лексичного складу англійської мови на тлі процесів інтеграції та глобалізації і недостатнім вивченням проблем неології сучасною лінгвістикою. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблема неологізмів є предметом постійного зацікавлення з боку дослідників англійської філології — А.К. Баш, В.А. Березинський, О.Л. Боярська, В.Г. Гак, С.М. Єнікеєва, Ю.О. Жлуктенко, В.І. Заботкіна, Ю.А. Зацний, О.Л. Клименко, Н.З. Котелова, Я. Левченко, Л.Ф. Омельченко, А.В. Ребрій, О.О. Селіванова, Л. Бауер, Дж. Грін, Дж. Ейто, Дж. Кенон, Р. Фішер.

Об'єкт дослідження — суспільно-політичні неологізми англійського походження у новогрецькій мові.

Предмет дослідження — вплив неологізмів англійського походження на новогрецьку мову.

Мета полягає в дослідженні джерел неологізмів англійського походження у новогрецькій мові та моделі творення неологізмів.

За визначенням В. Г. Гака, неологізми — це «нові, уперше створені чи запозичені з інших мов слова, чи слова, відомі в мові раніше, але вживані обмежено, за межами

літературної мови, або слова, які на деякий час вживались не надто активно, а на даний момент активізувалися, а також похідні, потенційні слова, утворені від давно знайомих слів за відомими словотворчими моделями в останні роки» [1, с. 37]. Критеріями віднесення одиниць до категорії нової лексики є їхній зміст і форма, які є повністю чи частково новими. У зв'язку з цим В. Г. Гак диференціює такі новотвори:

- 1) з повністю новою формою, що зберігають вихідний зміст поняття;
- 2) з частково новою формою, що зберігають вихідний зміст поняття;
- 3) з новим змістом та новою чи частково новою формою;
- 4) з новим змістом і старою формою [1, с. 38].

Суспільно-політична сфера є дуже розгалуженою, представленою не тільки суспільною та політичною сферами, але і їх сегментами. Саме тому при аналізі неологізмів із узагальненою назвою «суспільно-політичні» науковці розрізняють їх тематичні групи. Так, наприклад, аналізуючи неологізми суспільно-політичної сфери, Ю.К. Островська виділяє такі їх підкласи:

- неологізми, що відображають стратифікацію суспільства, його розподіл на класи й соціальні групи (напр., *white overclass – the privileged class, social elite in USA; a bottom feeder – a member of a group of very low social status who survives by any means possible*);

- неологізми, пов'язані зі злочинністю (напр., *biological piracy – the practice of commercially exploiting naturally occurring biochemical or genetic material, especially by obtaining patents that restrict its future use, while failing to pay fair compensation to the community from which it originates; dictionary attack – an attempted illegal entry to a computer system that uses a dictionary headword list to generate possible passwords*);

- нова лексика, пов'язана з різними суспільними рухами, що виникали в різних країнах англomовного світу в певний період (напр, *neo-sexual revolution – the movement of «sexual minorities»*) [2, с. 242-243].

Лексикографічне опрацювання неологізмів у новогрецькій мові потребує фіксування в словниках словотвірного ряду лексичних інновацій, тому Н. Ф. Клименко наводить моделі творення неологізмів, серед яких словотвір за допомогою: 1) основоскладання або словоскладання; 2) суфіксів: -ερί, -ιτσα, -ουλα, -ακης, – (іменники), - ικος, -ακος, -ιακος (прикметники), -αρω, -ωνω (дієслова) та ін. Існують випадки, коли неологічною одиницею можна вважати не слово, а фактично його оформлення за допомогою постфікса, наприклад, -ε, тому звичайно вважається неологізмом новостворюване за допомогою цього постфікса слово; 3) префіксів та префіксоїдів: αντι-, υπερ-, ενδο- та ін.; 4) утворювання фразових одиниць; 5) створення аббревіатур; 6) вживання запозичень у більшості випадків англійською мовою

Таким чином, суспільно-політичні неологізми англійської мови слугують засобами позначення нових понять, подій та явищ, що відзеркалюють динаміку розвитку соціальної, політичної сфер країн англomовного світу. Англomовні суспільно-політичні неологізми представлені різними тематичними групами, зокрема: суто політичними неологізмами, інноваціями на позначення понять англосфери та понять, інноваційними одиницями номінації суспільних явищ; новотворами, що позначають різні види злочинності та способи боротьби з нею.

Література

1. Гак В. Г. О современной французской неологии // Новые слова и словари новых слов. Л.: Наука, 1978. С. 37–52.
2. Клименко Н. Ф. Ословлення концепту MORE в новогрецькій та українській мовах / Ніна Федорівна Клименко // Українська елліністика : зб. наук. праць. – Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – С. 47–522.
3. Островская Ю. К. Новая общественно-политическая лексика : фрагмент анализа неологизмов-словосочетаний рубежа веков // Нова філологія : [зб. наук. пр. / голов. ред. В. М. Манакін]. Запоріжжя : ЗНУ, 2007. № 27. С. 242–246.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Суботіна Т. АНГЛІЦИЗМИ ЯК НАСЛІДОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ(НА МАТЕРІАЛІ НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ)	3
Карташова М. МЕНТАЛІТЕТ ЯК ЧАСТИНА МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ	5
Добровольська А. ТИПИ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ, ЇХ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА	7
Ходарева В. ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРІВ	10
Ворона Д. СКЛАДОВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ	12
Чапні В. ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ТА ЇХ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СЕМАНТИКА	15
Челпанова А. УНІВЕРСАЛЬНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ СИМВОЛИ У ГРЕЦЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ	17
Соляник Л. КОНТРОЛЬ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	19
Артюшевська Т. ПОНЯТТЯ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ	21
Шаламова-Ковтун Д. ФО З НЕГАТИВНОЮ КОНОТАЦІЄЮ НА ПОЗНАЧЕННЯ РИС ХАРАКТЕРУ ЛЮДИНИ У НОВОГРЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	23
Матусова О. МЕТАФОРА І СИМВОЛ ЯК НОСІЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	25
Петрова А. ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГУМОРУ	26
Савін М. МОВНА СВІДОМІСТЬ ОЧИМА ДОСЛІДНИКІВ-МОВОЗНАВЦІВ	28
Стефаниць В. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК «ЗГОРНУТІ ТЕКСТИ» КУЛЬТУРИ	31
Ломакіна Л. ТИПИ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ, ЇХ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА	34
Шкурят Я. ДО ПИТАННЯ ПРО СВОЄРІДНІСТЬ ЕПІЧНОГО ГЕРОЮ В ПОЕМІ «ДІГЕНІС АКРІТАС	36
Афоніна А. СУЧАСНА КОМУНІКАЦІЯ: ОСОБЛИВОСТІ ГРЕЦЬКОЇ РОЗМОВНОЇ ПИСЬМОВОЇ МОВИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	38

СЕКЦІЯ

ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ПЕРЕКЛАД

Пахмутов Є. КАЛЬКУВАННЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АБРЕВІАТУР ТА СКОРОЧЕНЬ МОРСЬКОЇ ЛЕКСИКИ	40
Дегтярьова А. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ	43
Рашевський С. РІЗНІ ВИЗНАЧЕННЯ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ	46
Тараненко А. ТИПИ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ І ЇХ КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА	48
Гайдарова О. ФЕНОМЕН ЛАКУЛАРНОСТІ У МОВІ ТА КУЛЬТУРІ	50
Ковальчук Є. ОНОМАСІОЛОГІЧНІ РЕАЛІЇ	53
Воронкова Ю. ПОНЯТТЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА	55
Чапні К. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ	56
Руденко А. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ З НОВОГРЕЦЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ НА ПРИКЛАДІ ЗАКОНУ ПРО ГРОМАДЯНСТВО В РЕСПУБЛІЦІ КІПР	58
Алексєєнко М. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ГРЕЦЬКИХ ЗАПЕРЕЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	60
Дженчако К. КУЛЬТУРНО - СПЕЦИФІЧНИЙ АСПЕКТ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ	63

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЛАВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

Бурмістрова А. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕВФЕМІЗМІВ	65
Давиденко Д. ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМУ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ МОВОЗНАВСТВІ	67
Долгірева Ю. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА РУССКО-ПОЛЬСКИХ МЕЖЪЯЗЫКОВЫХ ОМОНИМОВ	70
Євчина Л. ПОЭТИЧЕСКИЙ ТЕКСТ И ЕГО РОЛЬ НА ЗАНЯТИЯХ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	73
Котова А. РУССКО-ПОЛЬСКИЕ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ СООТВЕТСТВИЯ: ЭТНОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	75
Умрихіна К. П'ЄСА А. ЧЕХОВА «ТРИ СЕСТРИ» ЯК УТІЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ ВІЙСЬКОВОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІ	78
Кушнеренко Ю. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ (МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД)	81
Лінник В. КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ ТЕКСТА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ	84

**СЕКЦІЯ
PROFESSIONAL ENGLISH**

Bukovskaya M. TRANSNATIONAL BUSINESS IN THE DIGITAL ECONOMY	87
Gnidina V. PERSPECTIVE DIRECTIONS OF UKRAINIAN INNOVATION SYSTEM DEVELOPMENT	90
Larina D. THE IMPACT OF USA-CHINA TRADE WAR ON WORLD ECONOMIC DEVELOPMENT	92
Le Hong Chau Long. THE ESSENCE AND IMPORTANCE OF INNOVATION PROCESSES FOR ENTERPRISES	95
Nedbaylova K. 6 FACTORS THAT INFLUENCE EXCHANGE RATES	98
Khmelevskaya Ye. COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF TWO COMPANIES PRIVATEBANK AND FIRST UKRAINIAN INTERNATIONAL BANK	99
Yushina A INDUSTRIAL POTENTIAL OF UKRAINE	102
Колодяжна О. «PECULIARITIES OF ENGLISH AND UKRAINIAN TRANSLATION OF ITALIAN OPERA ARIAS (BY THE EXAMPLE OF THE SONG «LIBIAMO NE' LIETI CALICI» FROM THE OPERA «LA TRAVIATA»)	104

**СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНОГО,
КОГНІТИВНОПРАГМАТИЧНОГО ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО АНАЛІЗУ ОДИНИЦЬ
МОВИ ТА МОВЛЕННЯ**

Горшкова А. ОСОБЛИВОСТІ РИТМІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЕТИЧНОГО ТВОРУ ВАЛЬТЕРА СКОТТА «THE LAY OF THE LAST MINSTREL»	107
Готко Д. ДІАХРОНІЯ ТА СИНХРОНІЯ ЯК СПОСІБ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ	111
Гришанова Т. СЛОВОТВОРЕННЯ ЯК УНІВЕРСАЛЬНА СКЛАДОВА БУДЬ-ЯКОЇ МОВИ	114
Долгов А. ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ	115
Комісаренко Ф. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ РІШЕННЯ ПРИ ВІДТВОРЕННІ АНГЛОМОВНИХ КОМЕДІЙ (НА МАТЕРІАЛІ СТРІЧОК OVERBOARD, JUNIOR, SWITCH)	118

Кошевий А. ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ Н. Р. LOVECRAFT ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ	120
Лучина С. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ З ЕМОТИВНОЮ ФУНКЦІЄЮ У ТВОРІ СТІВЕНА ФРАЯ «THE NIGHTMARE» ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ	122
Мазур Л. ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ В ЛІНГВІСТИЦІ	127
Михайличенко Д. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У МУЛЬТФІЛЬМАХ (НА ПРИКЛАДІ МУЛЬТФІЛЬМІВ КОМПАНІЇ ВОЛТА ДІСНЕЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ)	130
Осадча А. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКВІВАЛЕНТІВ СЛОВА, СПІВВІДНОСНИХ З ПРИЙМЕННИКАМИ	133
Перепелиця А. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У СІКВЕЛІ «GAME OF THRONES» ДЖ. МАРТІНА (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)	135
Яловець Д. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ТА НІМЕЦЬКИХ ГАЗЕТНИХ ЗАГОЛОВКІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	137
Карпенко А. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АНГЛІЙСЬКИХ, УКРАЇНСЬКИХ ТА НІМЕЦЬКИХ ПРИСЛІВ'ЇВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПРАЦІ	139
Пухова Ю. ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЙМЕННИКОВИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)	141
Шкилева Е. НЕОЛОГІЗМИ АНГЛІЙСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ У НОВОГРЕЦЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ)	143

Збірник тез доповідей студентів

факультету грецької філології та
перекладу

ДЕБЮТ

У збірнику публікуються тези українською, російською, англійською мовами

Технічні редактори: Смирнова М.С., Жабко К.О., Маслова Г.М.

Комп'ютерна верстка: Смирнова М.С.

Відповідальність за зміст тез несуть автори